ŽIBURIAI LAISVĖ

ŠIAME NUMERYJE:

- **KŪRYBINGUMO IR PASIŠVENTIMO KELIU**
  Dr. Antanas Razma
- **"TAUTININKAI" IR "VALSTYBININKAI"**
  Dr. Juozas Girnius
- **LIETUVIŠKUMAS IR PLIURALIZMAS**
  Dr. Vytautas J. Bieliauskas
- **LIETUVYBĖS IŠLAIKYMO PARADOKSAS**
  Vilius Bražėnas
- **LIETUVIŲ PRISIDĖJIMAS PRIE PASAULIO ŠVIESESNĖS ATEITIES RUOŠIMO**
  Stasys Lozoraitis, Jr.
- **TAUTOS IŠTIKIMYBĖ LAISVĖS TROŠKIMUI**
  Dr. Pranas V. Raulinaitis
- **PAŠALINĖS ĮTAKOS LIETUVOS ISTORIJOS IR KALBOTYROS MOKSLUOSE**
  Dr. Antanas Klimas
- **MONAGAN REZOLIUCIJOS ISTORIJA**
  Kun. Jonas C. Jutkevičius
- **LIETUVIŠKO REIKALO IŠNEŠIMAS Į KITATAUČIŲ TARPĄ**
  Pašneksys su prof. Raphael Sealey

1967 LIEPA NR. 40 (77)

Ar jau atnaujinai "Į LAISVĘ" žurnalo prenumeratą 1967 metams?

- **Jei ne, tai padaryk dar šiandien, pasiųsdamas savo prenumeratos mokestį su kartu siunčiamu voku.**
- **Prenumeratos mokestis: $5.00 (JAV-se ir Kanadoje); visur kitur — $3.00.**
- **Surask bent vieną naują "Į LAISVĘ" prenumeratorių; arba — užsakyk "Į LAISVĘ" žurnalą savo giminaičiui ar draugui.**

"Į LAISVĘ" ŽURNALO MECENATAI, GARBĖS PRENUMERATORIAI IR RĖMĖJAI

"Į LAISVĘ" žurnalo mecenatai

Asmenys, parėmę šurnalo leidimą $50.00 ar didesne auka, laikomi mecenatai. "Į Laisvę" žurnalo mecenatai 1967 m. yra: Dr. A. Razma ($100.00), dr. J. P. Kazickas ($50.00), dr. J. Kizys ($50.00) ir dr. P. Žemaitis ($50.00).

"Į LAISVĘ" žurnalo garbės prenumeratoriai

"Į Laisvę" žurnalo garbės prenumeratos mokestis metams yra $10.00. Šie asmenys yra garbės prenumeratoriai 1967 metais: J. Ambrizas, V. Baleišytė ($15.00), A. Balsys, J. Baužys, J. Brazaitis, dr. Z. Brinkis, R. Bureiklenė, kun. V. Dabušis, dr. A. Damušis, č. Grincevičius, D. Iešmantas, V. Ignaitis, J. Kavaliūnas, Ig. Kazlauskas, dr. B. Krakaitis, J. Kučėnas, dr. V. Majauskas, kun. J. Pragulbickas, V. Petrulis, S. Raštikis, B. Raugas, L. Reivydas, St. Rudys, dr. R. Sidrys, V. Skladaiits, dr. J. Skrinska, M Sodonis, dr. J. Sungaila, J. Urbonas ir J. Žilionis.

"Į LAISVĘ" žurnalo rėmėjai

Šie prenumeratoriai parėmė "Į Laisvę" žurnalo leidimą šiomis aukomis: $4.00 — S. Dargis; $3.00 — K. Gimžauskas, P. Narutis, J. Žadeikis; $2.00 — K. Čeputis, V. Čyvas, Vt. Kazlauskas, K. Pakulis, J. Pažemėnas, V. Rociūnas; $1.00 — K. Bružas, V. Bulota, J. Gailiušytė, A. Viliušis.

"Į LAISVĘ" žurnalo administratoriaus pranešimai

- "Į Laisvę" žurnalo prenumeratoriai, pakeitę savo adresus, tuojau prenškite ir savo seną adresą ir savo naują adresą. Duokite savo pilną naują adresą, nepamiršdami pažymėti ir Zip Code.
- "Į Laisvę" žurnalo metinė prenumerata: $5.00 (JAV-se ir Kanadoje); visur kitur — $3.00.
- Prenumeratoriai Kanadoje, nesiųskite savo prenumeratos mokesčio asmeniniais čekiais (personal checks), o siųskite — "money orders".

ALEKSAS KULNYS, Administratorius
1510 East Merced Avenue
West Covina, California 91790

KU biblioteka

Į LAISVĘ

LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ POLITIKOS ŽURNALAS
1967 — LIEPA — NR. 40 (77)

LEONARDAS VALIUKAS
Redaktorius / Editor
Post Office Box 77048
Los Angeles, Calif. 90007

ALEKSAS KULNYS
Administratorius /
Circulation Manager
1510 East Merced Avenue
West Covina, Calif. 91790

LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ VYRIAUSIOJI TARYBA / BOARD OF DIRECTORS OF THE FRIENDS OF THE LITHUANIAN FRONT

DR. ADOLFAS DAMUŠIS
Pirmininkas / Chairman of the Board of Directors
8050 Hartwell
Detroit, Michigan 48228

DR. KAZYS AMBROZAITIS
Chesterton, Indiana

KUN. VIKTORAS DABUŠIS
Paterson, New Jersey

DR. PETRAS KISIELIUS
Cicero, Illinois

DR. ANTANAS KLIMAS
Rochester, New York

DR. VYTAUTAS MAJAUSKAS
Detroit, Michigan

PILYPAS NARUTIS
Chicago, Illinois

DR. PRANAS PADALIS
Detroit, Michigan

LEVAS PRAPUOLENIS
Chicago, Illinois

LEONARDAS VALIUKAS
Los Angeles, California

• • •

TURINYS

Laiškai redaktoriui 2
"Į Laisvę" įžanginiai 4
A.a. vyskupas P. Brazys, MIC 8
Laiko reikalavimai: — Kūrybingumo ir pasišventimo keliu (dr. Antanas Razma) 10
Aktyvieji frontininkai: — dr. Petras Kisielius ir Romas Kezys 12
Paminėtini 1941 metų įvykiai: — Sukilimas ir Laikinoji vyriausybė 14
Lietuva turi atgauti laisvę ir nepriklausomybę (LFB Vyr. Tarybos pareiškimas) .. 16
"Tautininkai" ir "valstybininkai" (dr. Juozas Girnius) 17
Lietuviškumas ir pliuralizmas (dr. Vytautas J. Bieliauskas) 20
Lietuvybės išlaikymo paradoksas (Vilius Bražėnas) 24
Lietuvių prisidėjimas prie pasaulio šviesesnės ateities ruošimo (Stasys Lozoraitis, Jr.) 30
Tautos ištikimybė laisvės troškimui (dr. Pranas V. Raulinaitis) 34
Pašalinės įtakos Lietuvos istorijos ir kalbotyros moksluose (dr. Antanas Klimas) 37
Monagan rezoliucijos istorija (kun. Jonas C. Jutkevičius) 42
Brito patarimai lietuviams: — Lietuviško reikalo išnešimas į kitataučių tarpą (pašnekesys su prof. Raphael Scaley) 50
Darbai ir įvykiai (laisvųjų ir pavergtųjų lietuvių darbų ir žygių apžvalga) 58-80

"Į LAISVĘ", Lietuvių Fronto Bičiulių keturmėnesinis politikos žurnalas.

"Į LAISVĘ" (TOWARD FREEDOM), Lithuanian magazine of politics, published three times a year by the **Friends of the Lithuanian Front.**

* Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slapyvardžiu ar inicialais, nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę.
* Citatų kalba netaisoma.

PATENKINTI "Į LAISVĘ" NAUJU NUMERIU

• Išleistas gražiai, ir redakcijos linija aiški, pozicijos tvirtos ir nuomonės savarankiškos, nepriklausomos ir drąsios. Nesibijokite ir ateityje savo nuomonę pareikšti, leiskite ir kitiems savo nuomonę pareikšti.

Dr. Juozas Kazickas

New York, New York

• "Į Laisvę" naująjį numerį "prarijau" nuo pirmo iki paskutinio puslapio. Numeris įdomus, aktualus. Ypač įžvalgus ir giliai išmąstytas Juozo Kojelio straipsnis. Neabejoju, kad tokio mąsto straipsniais praturtinsite ir vėlesnius žurnalo numerius.

Dr. Pranas Padalis

Detroit, Michigan

• "Į Laisvę" yra ir gyvybės ir sveikatos ženklas mūsų organizacijoje. Jurgio Gliaudos, kun. K. Pugevičiaus, dr. Ad. Damušio ir J. Vidzgirio straipsniai yra išskirtinai puikūs, verti dienos kaitros, prakaito ir triūso.

Vytautas Galvydis

Cicero, Illinois

• "Į Laisvę" naujas numeris daro gerą įspūdį: visais atžvilgiais stiprus, aktualus, nekandus.

Dr. Vytautas Majauskas

Detroit, Michigan

• "Į Laisvę" naujas numeris yra labai geras.

Dr. Antanas Razma

Wilmington, Illinois

• "Į Laisvę" žurnalo naujas numeris yra tikrai puikus.

Romas Kezys

Middle Village, New York

PAKLAUSĖ KUN. K. PUGEVIČIAUS

• Aktualių minčių pabėrė kun. K. Pugevičius "Į Laisvę" kovo numeryje. Pas mus kun. K. Pugevičiaus mintimis pasinaudojo kun. G. Z. Sabataitis, S. J. ir kiti Čikagos lietuviai, suorganizuodami informacijos biurą. Būtų puiku, kad aktyvesnieji lietuviai suformuotų tokius informacijos biurus ir kituose miestuose.

Petras Jurgaitis

Chicago, Illinois

KANDIDATAS Į "JANULAIČIŲ KLUBĄ"

• "Dirvoje" sekiau Railos sukurtą dr. Marijos serijinę "litaniją" ir galvojau, kiek daug žodžių reikia paleisti, siekiant tiesą užgožti. Kai "litanija" užlūžo prieš "Į Laisvę" nukreiptu "Dirvos" vedamuoju, nutariau, kad ir pats "Dirvos" redaktorius yra rimtas kandidatas į "Janulaičių klubą".

A. G-tis

Cleveland, Ohio

PER DIDELĖ STEBĖTOJŲ GRUPĖ

• Rašydami apie veiksnių konferenciją, įvykusią 1967 metų sausio mėn. 14-15 d.d. New Yorke, užsiminėte, kad ALT-ba buvo atsiuntusi tik stebėtojus, ir jų buvę net keturi. Ar nebūtų pakakę vieno? Kitais metais ALT-bai skirsiu mažesnę sumą. Gal tada pasitenkins mažesnėmis stebėtojų delegacijomis!

Rimas Vismantas

Boston, Massachusetts

NAUJAS "ŽURNALISTAS"

• Persiunčiu "Į Laisvę" redakcijai porą iškarpų: vieną — iš "Naujienų", o kitą — iš "Draugo". Ir po

vienu ir kitu pasirašęs dr. Mykolas Devenis. Gyvendamas pas mus jis žmones gydė, ir tik jo žmona mėgindavo kartkartėmis parašyti po korespondencijėlę "Naujienoms" ar kitiems kairiųjų laikraščiams. Ir rezoliucijų ir Mažosios Lietuvos klausimu tas daktaras šauna pro šalį. Pasirodo, kad lengviau gydyti žmones, negu kad rašyti laikraščiams. Bet kaip ten bebūtų, turite naują "žurnalistą".

Jonas Skaidra

Waterbury, Connecticut

GERAS PATARIMAS VLIK-UI

• VLIK-as trečiąjį savo seimą buvo sušaukęs vienoje New Yorko parapijos salėje. Patarėte VLIK-ui turėti savo seimus ar suvažiavimus pirmos eilės viešbučiuose, kaip kad tokiai institucijai ir tiktų. Tas patarimas turėtų galioti ir kitoms didesnėms lietuvių organizacijoms. Labai teisinga pastaba. Amerikiečių laikraščiai prie geriausių norų negali ir negalės aprašyti tūkstančius susirinkimų, įvykstančių kas savaitę parapijų salėse visame krašte.

R. S.

Philadelphia, Pennsylvania

SVEIKINIMAI DR. P. PAMATAIČIUI

• Gerą straipsnį parašė dr. P. Pamataitis, duodamas daug šviesos visame rezoliucijų žygio reikale. Sveikinu jį! Duokite jam vietos ir ateityje.

Jurgis Tautminas

Chicago, Illinois

VERTI ATŽYMĖJIMO

• Ir St. Barzdukas ir dr. A. Razma yra neišsemiamos energijos ir didelio sumanumo darbuotojai. Gerai, kad juos atžymėjote savo žurnale.

S. J.

Cleveland, Ohio

• Puiki mintis atžymėti veiklesnius ir darbštesnius lietuvius. Dr. Antanas Razma ir Stasys Barzdukas yra mūsų pažibos. Malonu buvo matyti, kad jie pirmieji pateko į naujai įvestą žurnalo skyrių.

M. J-nė

Rochester, New York

ĮDOMŪS IR AKTUALŪS ĮŽANGINIAI

• Valio! Visi trys įžanginiai ir aktualūs, ir įdomūs. Visi lietuviai turėtų juos perskaityti.

K. L.

Washington, D. C.

• Pasirodo, kad trumpais straipsniais galima daug ką pasakyti. Tai padarėte savo įžanginiuose. Tikrai įdomūs!

J. P. J-tis

Chicago, Illinois

DAUGIAU GLIAUDOS STRAIPSNIŲ

• Jurgis Gliauda yra parašęs visą virtinę gerų ir įdomių romanų. Su pasigėrėjimu perskaičiau jo straipsnį "Į Laisvę" naujame numeryje. Lauksiu naujų jo straipsnių.

D. T. L-nas

Milwaukee, Wisconsin

Laiškai redaktoriui gali būti pasirašyti ir slapyvardžiu, bet tuo atveju reikia duoti redakcijai ir savo tikrą vardą ir pavardę. Skaitytojai kviečiami pasisakyti žurnale keliamais ir kitais aktualiaisiais mūsų klausimais. Įdomesnius skaitytojų pasisakymus vienu ar kitu klausimu žurnalas paskelbs. Visi laiškai redaktoriui adresuotini: "Į Laisvę", Post Office Box 77048, Los Angeles, California 90007.

TAUTINĖS DRAUSMĖS NORMOS

Julijus Cezaris daugiau kaip prieš 2000 metų, rašydamas apie tuometinius germanus, išsireiškė, jog laimingos tautos, kurios turi gerus įstatymus, tačiau už jas laimingesnės tos tautos, kuriose geri papročiai daugiau reiškia, negu geri įstatymai.

Nepriklausomame krašte tautinės drausmės normos esti saugojamos įstatymų. Įstatymų laužytojams taikomos sankcijos. Lietuvoje prieš karą veikė specialus "tautai ir valstybei saugoti" įstatymas, nors, jį taikant, tuometinis režimas nekartą būdavo identifikuojamas su pačia tauta.

JAV-se įstatyminės laisvės tiek daug, kad gerai organizuoti, stipriai disciplinuoti ir finansiniai pajėgūs anti-socialūs ir anti-valstybiniai sąjūdžiai nebaudžiami gali niekinti valstybinę vėliavą, stabdyti krašto militarinius ir politinius įsipareigojimus, organizuoti vidaus riaušes ir t.t. Brutalus įstatymais neapsaugotų tautinės drausmės normų laužymas šio krašto visuomenėje ir valdžios viršūnėse ėmė kelti susirūpinimo. Skubiai ruošiami ir federalinės bei atskirų valstybių legislatūros priimami įstatymai tautinės drausmės normoms apsaugoti.

Su pirmąja Lietuvos okupacijos diena įstatyminė lietuvių tautinės drausmės normų apsauga tapo panaikinta. Mūsų laimei, liko "gerieji papročiai", kurie tautiniai ištikimoje ir drausmingoje bendruomenėje gali "daugiau reikšti, negu geri įstatymai".

Pavergtajame krašte pavergėjas daro viską, kad tie "gerieji papročiai", t. y. tautinis sąmoningumas, būtų sunaikinti. Tam tikslui naudojama moralinis ir fizinis teroras. Bet mes žinome, kokiu herojiškumu pavergta tauta tam terorui priešinasi. Laisvajame pasaulyje atsidūrę lietuviai tuos "geruosius papročius", palyginti, dar ištikimai tebekultivuoja. Moralinius įsipareigojimus tautinei drausmei šeimose palaiko ir ugdo tautiniai sąmoningi tėvai, visuomenėje — mūsų rašytojai, politikos darbuotojai, visuomenės veikėjai, jaunimo auklėtojai, žurnalistai, menininkai ir t.t. Nieko perdaug nustebinti neturėtų ir tautinės drausmės ardytojai: jų buvo, yra ir bus — vieni iš naivaus idealizmo, antri iš nepažabojamų ambicijų, treti dėl asmeninės karjeros; reikia manyti, kad jų tarpe yra ir tiesioginių Lietuvos pavergėjo tarnų. Jei kitaip manytume, užmerktume prieš tikrovę akis.

Nežiūrint, kokiais motyvais tautinės drausmės normų laužymas vyksta, rezultatai tie patys: silpninama užsienio lietuvių Lietuvos pavergėjui rezistencinė dvasia ir įnešama chaoso į kovos dėl Lietuvos laisvės frontą.

Daugiau negu pats drausmės ardymas rūpesčio kelia kai kuriuose sluoksniuose rodomas šiems reiškiniams abuojumas ar net bandymas juos teisinti. Pav., kiek daug pykčio ir kartėlio buvo sukelta spaudoje dėl kokios tai gubos paveiksle, bet pro Amerikos universitete iškabintą okupanto naudai sufalsifikuotą Lietuvos žemėlapį praeinama atlaidžia šypsena. Dejuojama, kad Lietuvoje okupantas klastoja mūsų tautos istoriją, skelbdamas lietuvių ir slavų etninį ir kalbinį giminiškumą, bet nereaguojama, kai laisvajame pasaulyje tariamieji mokslininkai kuria "lietuvių iš Rusijos stepių" atėjimo ir "protoslavic origin" lietuvių kalbos teorijas.

Jaunimo vadai ir visas sporto šakas apjungusi sporto vadovybė apeliuoja į savo organizacijų narius laikytis Clevelando 1966 m. sausio mėn. 29 d. veiksnių konferencijoje nustatytų tautinės drausmės normų, bet visuomenės lėšomis leidžiamo "Lituanus" žurnalo redaktorius ir kai kurių organizacijų veikėjai organizuoja krepšininkų kelionę į pavergtą Lietuvą, ir tiek.

Clevelando veiksnių konferencijoje perskubiai surašytos tautinės drausmės normos turi būti patobulintos: papildytos ir labiau detalizuotos. Jas turėtų paruošti Pasaulio Lietuvių Bendruomenė, o priimti ir paskelbti kitais metais įvyksiąs PLB seimas.

JAV-BIŲ MILIJONO LIETUVIŲ ATLIETUVINIMAS

Nė kiek neperdedame sakydami, kad Jungtinėse Amerikos Valstybėse turime apie vieną milijoną lietuvių. Mes patys tuo neabejojame, ir tuo tiki amerikiečiai.

Dr. Jack J. Stukas neseniai savo parašytoje ir išleistoje knygoje (Awakening Lithuania) teigia, kad nuo 1867 metų iki maždaug 1914 metų apie 700,000 - 800,000 lietuvių pasiekė Ameriką. Remdamiesi tais ir kitais daviniais, galėtume lietuvių skaičių JAV-se dar gerokai padidinti. Bet ne ta yra šio įžanginio tema.

Mes puikiai žinome, kad tik tam tikra dalis tų lietuvių aktyviau reiškiasi mūsų visuomeniniame, kultūriniame ir politiniame gyvenime. Aktyviais lietuviais galime laikyti tik tuos, kurie priklauso dar vienai ar kitai mūsų organizacijų, grupių ar klubų, skaito bent vie-

ną iš mūsų laikraščių ar žurnalų ir kasmet išmeta dar po vieną ar kitą dolerį kitiems lietuviškiems reikalams. Prieš maždaug 15 metų dr. K. Pakštas teigė, kad tokių lietuvių esama JAV-se dar apie 90,000. Kur kiti lietuviai (apie vienas milijonas)?

Lietuvių Bendruomenei priklauso visi lietuviai. Tad, Lietuvių Bendruomenė ir turi imtis iniciatyvos tuos lietuvius atlietuvinti.

Iki šiol Lietuvių Bendruomenė beveik nėra nė bandžiusi bent ką šia linkme daryti. Net nėra bandyta tuos atitrūkusius lietuvius supažindinti su pačia Lietuvių Bendruomene ir mūsų centrinių organizacijų tikslais ir atliekamais darbais.

Šį kartą į JAV-bių LB Vyr. Tarybą yra išrinkta eilė jaunosios kartos atstovų: čia gimusių ar subrendusių ir aukštąjį mokslą baigusių jau Amerikoje. Ši Taryba jau pirmoje savo konferencijoje turėtų sudaryti iš minėtų narių specialią (ir aktyvią!) komisiją to milijono lietuvių atlietuvinimui. Šiam tikslui suformuotos komisijos pirmieji darbai galėtų būti šie:

(1) Sudarant JAV-bių LB naująją centro valdybą (žymiai praplėstą!), padėti naujajam pirmininkui surasti bent porą pajėgių narių iš vietinių lietuvių tarpo.

(2) Bendromis jėgomis su JAV-bių LB centro valdyba paruošti ir išleisti dideliu tiražu literatūros anglų kalba apie Lietuvių Bendruomenę ir jos paskirtį.

(3) Reguliariai paruošti įdomios medžiagos (pasikalbėjimų su LB darbuotojais, straipsnių, reportažų, nuotraukų iš LB veiklos) apie Lietuvių Bendruomenę angliškiems ar angliškus skyrius turintiems laikraščiams ir žurnalams ("Vytis", "Viltis", "The Marian", "Lietuvių Dienos", "Garsas" ir kit.).

(4) Pradėti leisti specialų biuletenį angliškai kalbantiems lietuviams.

Tai nebus lengvas darbas, ir į jį turės įsijungti visos LB apygardos, apylinkės ir visi aktyvieji LB nariai. Nėra abejonės, kad po metų ar kitų pamatysime savo darbo ir pastangų puikių vaisių bei rezultatų.

TAUTINIŲ VERTYBIŲ GRADACIJA

Tam tikri reiškiniai mūsų visuomeniniame gyvenime ima gąsdinti savo nenuoseklumu ir perdėtu entuziazmu darbams, kurie savo seklumu užtemdo esmines mūsų aspiracijas. Lyg ir tapę dienos mada, tie reiškiniai sutelkia visuomenės dėmesio ir sukelia finansinių resursų mobilizacijas, bet iškilę dingsta, kaip paradų raketų šviesos. Momento entuziazmas patenkinti kelių entuziastų pakištai minčiai beveik visad kainuoja per-

daug.

Kultūrinėje srityje čia dažnai prasikiša senasis "panem et circenses" principas, politinėje srityje — demonstracijos motyvas. Turtingose ir gausiose bendruomenėse tai natūralu ir pateisinama, mūsiškėje — jei ne komiška, tai prabangu.

Nesame šykštūs, ir finansiniai vis stiprėjame. Atsiradus gabių organizatorių finansiniams resursams sukelti, dažnai, galima sakyti, stebuklai įvyksta. Pavyzdžiui, operai pastatyti čikagiškiai kasmet suorganizuoja po keliasdešimt tūkstančių dolerių.

Daugelis sutiks su teigimu, kad yra tautinė nuodėmė numarinti iš Lietuvos atsivežtas mūsų teatro pajėgas. Juk tos pajėgos galėjo būti (ir dar dabar gali būti) sukoncentruotos trupėn, ir jų veikla būtų priauginus mums naujų aktorių. Turtinga žydų bendruomenė teatrui skiria išskirtiną dėmesį. Žydų bendruomenės teatrai rodo, į ką kreiptinas dėmesys, norint svetur išlikti sau žmonėmis.

Reikia gabių organizatorių finansiniams resursams sukelti. Juk mūsų jaunimo stovyklos sunkiai kovoja su deficitais, lituanistinio švietimo darbuotojai "atlyginami" tik padėkomis mokslo metų pabaigtuvėse, jaunimo knygos leidžiamos skurdžiai ir neišlaiko konkurencijos su angliškomis. Ar beverta toliau vardinti visus mūsų kultūrinių ir švietimo institucijų negalavimus dėl finansinių sunkumų?

Politinėje srityje, dėka tam tikrų asmenų sumanumo bei ištvermingumo, išleidžiant tik centus, gauta neįkainuojamos vertės reklamos Lietuvai. Suorganizuota lietuvių demonstracija Washingtone prie Baltųjų rūmų 1965 metais perėjo per daugybę JAV-bių dienraščių ir šimtus radijo ir televizijos programų; Lietuvos Vyčių organizuota laiškų rašymo Lietuvos reikalu akcija amerikiečių laikraščiams ir radijo bei televizijos programų vadovams yra didelės reikšmės darbas; rezoliucijos (H. Con. Res. 416) Lietuvos laisvinimo reikalu pravedimas JAV-bių Kongrese — visų pripažintas laimėjimas. Visa tai atsiekta su labai menkais finansiniais resursais. Tačiau ir čia tuo tenkintis negalima.

Mums verkte verkiant reikia kiek galima daugiau prielankių kolumnistų, apžvalgininkų, radijo ir televizijos komentatorių, karikatūristų, lobbyistų, kultūrininkų, literatų, intelektualinės aukštuomenės. Mėginant juos laimėti mūsų reikalui, neapsieisime be pinigo.

Prie senojo posakio "panem et circenses" kultūrinėje ir politinėje sferose, greta užsidegimo ir momentui pritaikintų emocijų visad tenka pridurti svarstymą, vertybių gradacijos ir reikšmės svarsčius. Gal tada mes daugiau suskubsime ir daugiau atliksime.

+ Pranciškus Brazys MIC

A. a. vyskupas P. Brazys, MIC

Prieš pustrečių metų Pranciškaus Brazio paskyrimas vyskupu lietuvių buvo sutiktas su džiaugsmu, jo mirtis — su dideliu graudumu. Žinia apie jo mirtį pritrenkė lietuvių visuomenę. Sunku buvo tikėti, kad tokiame amžiuje ir taip reikalingas mūsų vadovas jau tikrai iškeliavo amžinybėn.

Vyskupas Pranciškus Brazys, MIC, mirė 1967 metų birželio mėnesio 9 dieną 6:30 val. ryto Tėvų Marijonų vienuolyne Romoje; buvo palaidotas birželio 13 Romos Campo Verano kapuose.

Vyskupas Pranciškus Brazys, MIC, gimė 1915 metų vasario mėnesio 18 dieną Balsupių kaime, Marijampolės valsčiuje ir apskrityje. Jo tėvai dar prieš pirmąjį Pasaulinį karą net tris kartus buvo Amerikoje, ir vyresnieji broliai buvo čia gimę. Galutinai grįžę į Lietuvą įsikūrė Balsupiuose.

Turėdamas 17 metų amžiaus, 1932 metų rugpiūčio mėn. 15 d. Pranciškus įstojo į marijonų vienuolyną. Marijonų gimnaziją baigė 1935 metais ir tų pačių metų rudenį išvyko studijoms į Angelicum universitetą Romoje. Universitetą baigė per dvejus metus, nes Pranciškus buvo nepaprastų gabumų ir marijo-

nų gimnazijoje buvo stipriai išeinamas dviejų metų filosofijos kursas.

Grįžęs Lietuvon 1937 - 39 metais dėstė filosofiją, hebrajų ir biblinę graikų kalbas marijonų filosofijos institute Kaune ir kartu gilino studijas Vytauto Didžiojo universitete. Užplūdus komunistams, pasitraukė į Vakarus ir vienerius metus dėstė filosofiją marijonų seminarijoje Varšuvoje. Vėliau išvyko į Čekoslovakiją ir 1942 metų gruodžio mėn. 19 d. Prahoje buvo įšventintas kunigu. 1944 metų rudenį persikėlė į Vokietiją, o po metų vėl pasuko Romon. Ten vėl pradėjo studijuoti Angelicume ir 1946 metais gavo teologijos daktaro laipsnį. Dvejus metus studijas tęsė filosofijos fakultete ir 1948 metais gavo filosofijos daktaratą.

Įsigijęs mokslinius laipsnius, 1948 metais išvažiavo į Argentiną ir ten devynerius metus išdirbo lietuvių tarpe. Grįžęs į Romą, Pranciškus ėjo marijonų vicegenerolo pareigas aštuonerius metus. 1964 metų gruodžio mėn. 28 d. popiežius Paulius VI paskyrė Pranciškų tituliniu Zelos vyskupu Europos lietuvių sielovadai.

A. a. vyskupas P. Brazys, MIC, buvo mielas ir brangus visiems lietuviams. Mes, frontininkai, jį laikėme savo žmogumi, ir jis tuo didžiavosi.

VYSK. P. BRAZYS kalbėjo apie...

APIE TAUTOS MEILĘ:

... Savo tautą turime labiau mylėti už kitas tautas ne todėl, kad ji yra geresnė, turi senesnę kalbą, didvyriškesnę praeitį ir gražesnę tėvynę, bet todėl, kad ji mūsų: kad jai mes esame daugiau skolingi, negu kitom tautom...

APIE VIENYBĘ:

... Tik pripažindami kiekvienam teisę būti skirtingam ir nenorėdami visus apvilkti viena uniforma, mes pagerbsime teisėtą laisvę ir pajėgsime apjungti savo apirusias gretas. To pasiekę, mes galėsime sėkmingai išeiti iš savo katalikiško getto į vaisingą pokalbį su visu lietuviškuoju pasauliu, o per jį — ir su visa žmonija. Kaip Bažnyčia kalbasi su visu pasauliu ir laiko savais visus jo rūpesčius ir jo likimą, taip ir mes turime pasijusti atsakingi už visus lietuviškosios išeivijos reikalus ir už pačios tautos likimą...

APIE BAŽNYČIĄ IR TAUTYBĘ:

... Bažnyčia yra labai suinteresuota lietuviškumo palaikymu priaugančioj mūsų išelvių kartoj. Kaip komunistai ne tik nesistengia į jų kraštus patekusius nekomunistinių kraštų išeivius bei jų vaikus nutautinti, bet steigia jiems specialias mokyklas ir ruošia propagandininkus bei agitatorius jų tautoms sukomunistinti, taip, savaime suprantama, ir Bažnyčiai nerūpi persekiojamų kraštų nutautinimas, bet jų paruošimas būti tinkamais savo kilmės kraštų atkrikščionijimo apaštalais. Kitaip juk elgdamasi Bažnyčia juk piltų vandenį ant nukrikščionijamojo persekiotojų malūno. (Iš vysk. P. Brazio paskaitos religiniame kongrese 1966 metų rugsėjo mėn. 4 d.).

Kūrybingumo ir pasišventimo keliu

DR. ANTANAS RAZMA

Lietuvių išeivija yra pasiekusi didelių laimėjimų nepaprastų pastangų, darbo ir pasiaukojimo dėka. Be abejonės, privalome budėti, kad mūsų žmogiškosios ydos nesunaikintų tų laimėjimų, paversdamos juos pelenais.

Tremtis niekam nėra buvusi lengva. Ne vienam ir iš mūsų teko pakelti kryžiaus kelius. Reikia tiesiog gėrėtis, kad, atsidūrę Amerikoje, Kanadoje, Australijoje ar kituose laisvojo pasaulio kraštuose, neišsisklaidėme ir neišnykome. Didysis mūsų laimėjimas ir pasididžiavimas — tai to nepaprastai didelio lietuviškų mokyklų tinklo sukūrimas. Tik lituanistinėse mokyklose mūsų jaunimas gali subręsti sąmoningais lietuviais, kovojančiais už mūsų tautos siekius.

Jaunimo stovyklos — tai lietuvybės išlaikymo vienas iš didžiųjų laidų. Ten jaunimas sunaudoja kūrybingai vasaros laiką, ten jis bręsta netik sąmoningais lietuviais, bet ir tikraisiais žmonėmis.

Lietuvių Bendruomenė pajėgė suburti po savo sparnais visus laisvojo pasaulio lietuvius. To išdavoje turime didingas dainų ir šokių šventes, jaunimo kongresus, lietuvių seimus ir kitas reikšmingas manifestacijas. Ir politinių veiksnių veikla yra nebeįmanoma be Lietuvių Bendruomenės pagalbos.

Politiniame lauke irgi matomas progresas. Tačiau lietuvių visuomenė laukia iš mūsų veiksnių daugiau konkrečių darbų ir naujų veikimo metodų.

Politinėje srityje rezoliucijų žygio organizatoriai ir vykdytojai, sušvitę kaip milžiniškas ir galingas meteoras padangėje, parodė, kad ir čia galimi laimėjimai, kai idealizmas suderinamas su geru organizuotumu ir tam panaudojamas tinkamas laikas.

Viens iš jauniausių ir lietuvybei išlaikyti taip reikalingų ramsčių yra gražiai beaugąs LIETUVIŲ FONDAS, kurio tikslas yra pasiekti vieną milijoną dolerių ir kasmet duoti apie 50,000 - 70,000 dolerių lietuviškiems reikalams. Lietuvių Fondo svoris jau ir dabar jaučiamas.

DR. ANTANAS RAZMA, Wilmington, Illinois (JAV), Lietuvių Fondo valdybos pirmininkas.

Šie trumpai paminėti (ir nepaminėti) laimėjimai sudaro mūsų visų pasididžiavimo vainiką. Tie mūsų laimėjimai buvo realizuoti ne lengvu magiškos lazdelės mostelėjimu, bet tūkstančių lietuvių dideliu pasišventimu ir kietu kūrybos darbu.

Šiuo kūrybingumo ir pasišventimo keliu turime ir toliau drąsiai ir be nuovargio žengti į priekį, nes to reikalauja kenčianti Lietuva. Rašantieji negali sustoti rašę; organizatoriai negali numoti ranka ir sakyti, kad jau jiems gana dirbti; aukojantieji, nors jie jau yra skyrę ir tūkstančius dolerių įvairiems lietuviškiems reikalams, tenegalvoja, kad jie jau yra atidavę savo duoklę. Nė vienam nevalia pavargti, kol lietuvių tauta neatgaus pilnos laisvės ir nepriklausomybės.

Nenorėdami, kad mūsų atsiekti laimėjimai nueitų vėjais, turime realiai pažiūrėti į savo turimas jėgas ir nekartoti praeities klaidų. Nors mūsų išeivija yra ir kūrybinga, ir organizuota, ir jau finansiniai pajėgi, bet ji nėra skaitlinga. Bet kokiame lietuviškame darbe negalime perdaug išsiplėsti ir duplikuotis. Daugelis sutiks, kad mes turime perdaug organizacijų, perdaug susirinkimų, perdaug suvažiavimų, perdaug pobūvių ir t.t.

Kiekvieną darbuotoją turime vertinti pagal jo atliktus darbus, o ne grupinę priklausomybę. Lietuvių darbuotojų įvertinimo kriterijas turėtų būti jų pasišventimo laipsnis mūsų veiklai, idealizmas ir kūrybiškumas, realizuojant lietuviškus planus bei projektus.

Lietuviškoje veikloje esame savanoriai, ir čia įsakymai nieko nereiškia. Mūsų pasišventimas, darbai ir tolerantiškas elgesys gali pritraukti naujų darbininkų lietuviškai veiklai.

DR. PETRAS KISIELIUS

Jungtinių Amerikos Valstybių aktyviųjų lietuvių tarpe dr. Petras Kisielius yra populiariausias, nes JAV-bių LB Vyr. Tarybos rinkimuose jis gavo didžiausią rinkėjų pasitikėjimą. Sunku būtų rasti kitą aktyvesnį, judresnį, nuoširdesnį, darbštesnį ir dosnesnį lietuvį, kaip kad yra dr. Petras Kisielius.

Dr. P. Kisielius (1917.VIII.17) baigė Marijampolės marijonų gimn. 1937 m., medicinos studijas baigė 1943 m. VDU Kaune, medicinos daktaro laipsnį įsigijo 1949 metais Tuebingen'o universitete (Vokietijoje). Vienerius metus dirbo Vilniaus universitete kaip vidaus ligų katedros asistentas, o Tuebingen'o universitete vidaus ligų katedros asistentu išdirbo virš ketverių metų (1944-1949). Atvyko į JAV-bes 1949 m. ir Cicero, Ill., mieste verčiasi medicinos praktika.

Dr. P. Kisielius nuo jaunystės dienų yra aktyvus ateitininkas, šiuo metu yra Ateitininkų Federacijos tarybos narys. Visą eilę metų jis aktyviai reiškiasi LFB sambūryje: kurį laiką vadovavo JAV-bių ir Kanados LF bičiuliams, būdamas centro valdybos pirmininkas, šiuo metu yra LFB Vyr. Tarybos narys.

Jo veikla nesiriboja tik paminėtose grupėse. Dr. P. Kisielius priklauso ir remia visokeriopą lietuvišką veiklą, skirdamas jai daug laiko ir tūkstančius dolerių.

DR. PETRAS KISIELIUS, Cicero, Illinois (JAV), JAV-bių Lietuvių Bendruomenės Vyr. Tarybos narys.

• • •

ROMAS KEZYS, Middle Village, N.Y. (JAV), JAV-bių Lietuvių Bendruomenės Vyr. Tarybos narys ir VLIK-o valdybos sekretorius.

• • •

ROMAS KEZYS

Jaunosios lietuvių kartos suorganizuotos demonstracijos prie Baltųjų rūmų Washingtone 1965 metų pavasarį perėjo per viso krašto didžiuosius dienraščius ir šimtus radijo ir televizijos programų. Romas Kezys buvo vienas iš to žygio organizatorių ir vykdytojų. Tų pačių metų rudenį jis ir kiti suorganizavo ir pravedė Lapkričio 13-sios manifestaciją Madison Square Garden (New Yorke).

R. Kezys (gimęs 1930 m. Vištytyje, Vilkaviškio aps.) gimnaziją baigė Uchte'je (Vokietijoje), o universitetą — JAV-se, įsigydamas bakalaureato (Political Science) ir magistro (Business Administration) laipsnius. Dirba vienos gamybinės įmonės administracijoje.

R. Kezys priklauso LFB ir šiuo metu yra šio sąjūdžio vienas iš atstovų VLIK-e, būdamas tos institucijos valdybos sekretorius. Be šių pareigų, jis nepaprastai daug laiko skiria LB, kaip vienas iš Vyr. Tarybos narių, ir "Laisvės žiburio" radijo programai, kaip lietuviškos dalies vedėjas. Reiškiasi skautuose akademikuose. Jis suorganizavo New Yorko vyrų oktetą ir yra jo nariu. Bendradarbiauja patriotinėje lietuvių spaudoje. Be visų išvardintų pareigų, suranda pakankamai laiko šeimai, kurioje auga keturi sūnūs. Romas Kezys yra vienas iš didžiųjų jaunosios kartos lietuvių darbuotojų JAV-se.

Sukilimas ir Laikinoji vyriausybė

Lietuvių tauta, pakėlusi vienerių metų komunistų vergiją, vadovaujama Lietuvių Aktyvistų Fronto, 1941 metų birželio mėn. 22 d., prasidėjus tarp nacių ir sovietų karui, sukilo ir kelių dienų laikotarpyje išvalė kraštą nuo bolševikų įsibrovėlių. Laisvės žygyje dalyvavo visa tauta, gi su ginklu rankose, spėjama, apie 90,000. Bendras žuvusių skaičius — apie 4,000.

Atstatoma Lietuvos nepriklausomybė

Kovoms tarp partizanų ir Raudonosios armijos dalinių vykstant, 1941 metų birželio mėn. 23 d. 9:30 val. ryto per Kauno radijo stotį Lietuvių Aktyvistų Frontas paskelbė nepriklausomos Lietuvos atstatymą ir Laikinosios vyriausybės sudarymą.

Kai buvo skelbiama Laikinoji vyriausybė, J. Ambrazevičius-Brazaitis, dr. J. Grinius ir dr. Z. Ivinskis jau redagavo pirmąjį oficiozo "Į Laisvę" numerį. 1941 metų birželio 24 d. rytą Laikinosios vyriausybės nariai susirinko pirmo posėdžio, paėmė Donelaičio gatvėje (Kaune) Žaibo spaustuvę savo būstinės reikalams ir skubiai per-

1941 metų lietuvių tautos sukilimo pastatytoji Lietuvos Laikinoji Vyriausybė posėdžiauja Kaune 1941 metais.

Juozas Ambrazevičius-

Gen. Stasys Raštikis

Kazys Škirpa

iminėjo įstaigas į lietuvių administracijos rankas.

Laikinosios vyriausybės sąstatas

Lietuvos Laikinąją vyriausybę sudarė: Kazys Škirpa (min. pirmininkas, nominuotas), Juozas Ambrazevičius - Brazaitis (švietimo ministeris, ėjęs min. pirm. pareigas), dr. Adolfas Damušis (pramonės min.), Vytautas Landsbergis - Žemkalnis (komunalinio ūkio min.), Mečys Mackevičius (teisingumo min.), Jonas Matulionis (finansų min.), Antanas Novickis (susisiekimo min.), Juozas Pajaujis (darbo min.), gen. Stasys Raštikis (krašto apsaugos min.), Rapolas Skipitis (užsienių reik. min., nominuotas), Jonas Šlepetys (vidaus reik. min.), Pranas Vainauskas (prekybos ir kontrolės min.), Ksaveras Vencius (sveikatos min.), Balys Vitkus (žemės ūkio min.) ir Levas Prapuolenis (LAF įgaliotinis prie vyriausybės).

Nacių smurtas prieš lietuvių tautą

Jau 1941 metų birželio mėn. 25 d. Lietuvos Laikinoji vyriausybė paskelbė atsišaukimą į tautą. Jis skambėjo: "... Nepriklausomosios Lietuvos valstybė jau atstatyta... Raudonosios Lietuvos istorija jau baigta, ir jos puslapį užverčiam kaip klaikų košmarišką sapną..."

Naciai jokiu būdu negalėjo pakelti nepriklausomos Lietuvos ir jos Laikinosios vyriausybės egzistavimo, ir 1941 metų rugpiūčio mėn. 5 d. smurto būdu Laikinosios vyriausybės veikimą sustabdė. Politiniu atžvilgiu Lietuvos Laikinosios vyriausybės paskelbimas ir išsilaikymas šešias savaites buvo sukilimo prieš bolševikus apvainikavimas.

LIETUVA TURI ATGAUTI LAISVĘ IR NEPRIKLAUSOMYBĘ

(Dėl Lietuvos valstybės sukakties)

LIETUVOS VALSTYBĖS ATSTATYMO 50 metų sukaktį minėsime nepalankiomis sąlygomis. Lietuva Sovietų Sąjungos okupuota. Tautai atimta laisvo apsisprendimo galimybė. Sukaktis tegalima minėti laisvame pasaulyje. Bet ir čia skleidžiamas mitas, kad tautinė valstybė, ypač maža tautinė valstybė, esąs atgyventas dalykas, kad žmonija įžengusi į naują raidos tarpsnį, kuriame nykstą tautiniai, rasiniai, religiniai žmonių skirtumai ir kuriame tautinį žmogų ateinąs pakeisti "universalinis žmogus", tautinę kultūrą — "universalinė kultūra", tautinę valstybę — "universalinė valstybė".

Tokiomis aplinkybėmis tarp laisvųjų lietuvių paleidžiama nyki pagunda suabejoti, ar tikslinga ir verta kovoti dėl Lietuvos nepriklausomybės, ar ne geriau lietuvių tautai, tegul ir svetimųjų valdomai, būti didelės valstybės priklausiniu ir naudotis jos rinkų ūkiniu parankumu ir jos politinio bei karinio potencialo protekcija, ar ne geriau valstybinės nepriklausomybės siekimą subordinuoti rūpesčiui tautos išlikimu bei jos kultūrine pažanga? Tokios yra aplinkybės.

LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ pažiūros dėl tautinės valstybės buvo prieitos ilgo stebėjimo ir studijų keliu, ir paskelbtos "Į PILNUTINĘ DEMOKRATIJĄ" leidinyje. Jos gali būti laikomos kaip išsūkis minėtai aplinkybių nuotaikai. Pagal jas:

- Tautinė valstybė yra asmens pagrindinių teisių išdava. Asmuo ir tauta yra neatskiriami ta prasme, kad kiekvienas žmogus visuotinei žmonių giminei priklauso tik per savo tautinę bendruomenę.

- Asmens pagrindinės teisės savo atbaigą randa tautos teisėse, kurių svarbiausioji yra tautos laisvas apsisprendimas, įgalinąs tautą sukurti savo suverenišką organizaciją — savo tautinę valstybę.

- Naujieji laikai išryškino, kad valstybė yra aukščiausia tautos organizacija, teikianti priemonių laisvai ir suverenišką reikštis tautos dvasiai, kalbai, papročiams, tautinės kultūros kūrybai bei ūkio natūraliai pažangai.

- Tačiau naujųjų laikų technikos laimėjimai, susisiekimo ištobulinimas, tautų ūkio tarpusavinė priklausomybė, tautų saugumo globalinis pobūdis, kultūrinio bei socialinio bendravimo ir bendradarbiavimo visuotinumas tautinei valstybei kelia naujas galimybes ir naujus uždavinius.

- Šioje dvilypėje valstybingumo raidoje ir Lietuvos valstybingumas, jo reiškimosi naujos galimybės įgyja ypatingo aktualumo.

LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ VYRIAUSIOJI TARYBA todėl laiko tikslinga, kad į Lietuvos valstybės atstatymo sukakties minėjimo programą būtų įjungtas juo platesnis ir juo nuodugnesnis svarstymas tiek apskritai tautinės valstybės likiminių klausimų, tiek specialiai Lietuvos valstybingumo klausimų. Dėmesio ypačiai vertį šios rūšies klausimai:

- Valstybių raidos linkmė: ar Afrikos, Azijos, Europos tautos mūsų laikais angažuojasi už savo valstybimę nepriklausomybę ir ar valstybių junginiai yra nepriklausomų tautinių valstybių ar tautų asimiliavimo junginiai?

- Valstybės ir kultūros ryšys: kiek tautinė kultūra sąlygoja tautinės valstybės būtinumą ir kiek tautinė valstybė sąlygoja tautinės kultūros išlikimą bei pažangą?

- Lietuvos valstybingumas amžių būvyje: kiek Lietuvos valstybingumas istorijos eigoje buvo grindžiamas di-

"Tautininkai" ir "valstybininkai"

DR. JUOZAS GIRNIUS

Patriotizmui lygiai priklauso ir tautiškumo, ir valstybingumo principai. Tačiau mūsų išeiviniame patriotizme šiedu principai gresia išsiskirti, kai vieni nori teikti pirmenybę vienam, o antri nori akcentuoti antrą iš šių principų. Tai sudaro grėsmę ir mūsų pačių išsiskyrimui ten, kur turėtume sutarti. Todėl, gal būt, ir pravartu šiuo klausimu pasisakyti.

Tarp tautiškumo ir valstybingumo nėra jokios principinės priešybės, nes natūralu tautai turėti savo nepriklausomą valstybę. Be savos valstybės tauta negali būti tikrai laisva. Tik sava valstybė įgalina tautą laisvai gyventi ir laisvai kurti. Laisvės mintis ir įžiebė tautinės valstybės idėją: laisva tauta — nepriklausomoje valstybėje.

Labai akivaizdžiai tai liudija tiek istorinė, tiek ypač dabartinė patirtis: netekusi nepriklausomybės, mūsų tauta atsidūrė prieš likiminį būties ar žūties klausimą. Daugelis palikome tėvynę, bėgdami nuo bolševikų, ir jau antroj kartoj pradedame tautinį išmirimą. Daug likusiųjų krašte žuvo partizaninėj laisvės kovoj ar Sibiro tremtyje. Nors krašte tiesiog kultiškai puoselėjama, kas lietuviška, tačiau okupantas turi pakankamai priemonių vykdyti plačiai užmotą pavergtųjų tautų ištirpdymą rusiškojo komunizmo katile. Nėra ko iliuziškai ramintis. Galime džiaugtis daugeliu lietuviškosios kultūros ugdymo pastangų, bet negalime nematyti, kad okupantas neatlaidžiai vykdo savo genocidinę politiką. Vis gausiau Lietuvon keldinami rusai, o lietuviai viliojami Rusijon. Diegiant jaunime komunizmą, blėsinama lietuvio tautinė sąmonė ir žiebiamas sovietinis internacionalizmas.

Esame čia laisvi viską blaiviai vertinti. Tačiau išeivinė situaci-

---

nastiniu - luominiu - tautiniu - klasiniu pagrindu ir kurio pagrindo Lietuvos valstybė tautai buvo palaimingiausia?

- Tautinė kultūra okupuotoje Lietuvoje: kiek ir kuriais būdais okupacija daro įtakos lietuvių tautos kultūrai ir kiek teisinga dabartinę Lietuvos okupaciją laikyti kolonializmu?
- Lietuvos ateitis: kokios lietuvių tautos aspiracijos, atsižvelgiant į geopolitinę padėtį ir tarptautinių santykių raidą?

LIETUVOS VALSTYBĖS ATSTATYMO 50 metų sukaktyje šiais ar panašiais klausimais leidiniai, paskaitos, pokalbiai, studijų dienos ar savaitės praturtins asmenį — pagilins jo valstybinę sąmonę, duos kritišką žvilgį į mitus, į Lietuvos praeitį, dabartį bei ateitį, o taip pat sustiprins lietuvių išeivijos fronto vieningumą kovai už lietuvių tautos valstybinę nepriklausomybę.

LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ VYRIAUSIOJI TARYBA

1967 m. birželio 23 d.

ja sujaukia ir tai, kas aišku. Nors ir be jokios prievartos esame, atsiduriame prieš pagundą defetistiškai kapituliuoti: nėra vilties Lietuvai atgauti nepriklausomybę numatomoj ateity, tai ir laikykime šį uždavinį antraeiliu! Jaunimo kongrese vienas iš jaunųjų politikų akademikų taip ir formulavo: "Apžvelgus nepalankias tarptautines sąlygas Pabaltijo valstybėms atstatyti, galima konstatuoti, kad tokioje padėtyje valstybingumo siekimas pasidaro antraeilis ir tautinės egzistencijos užtikrinimas ima prioritetą tiek krašte esančių, tiek už jo ribų lietuvių politinėje veikloje."

Tai nėra tik atsitiktinai "išsišokusi" nuomonė. Gal būt, be tokio aiškaus formulavimo, ji sava daugeliui jaunojoj kartoj. Sava ji ir daugeliui kultūrininkų, ypač tų, kurie nori nuošaliai laikytis nuo "politikos", bet kurie nenori nuošaliai laikytis nuo Lietuvos kultūrinio gyvenimo. Daugelis jų gyvai domisi viskuo, kas teigiamo Lietuvoj pasiekiama, ir supranta, kad kultūrinė kūryba šiandien krašte yra tapusi kova ir už pačią tautinę gyvybę. Jie supranta, kad ir išeivių tautinei gyvybei gaivinti reikia gyvo ryšio su tauta, nes ir pačių išeivių kūrybinių laimėjimų prasmė yra grįžti tauton.

Nėra kalbos, kad gyvas domėjimasis tauta yra pozityvus dalykas. Tačiau tik tol, kol jis neišvirsta užsimerkimu prieš okupantą. Tai jau nesusipratimas, iš kurio kilo ištisa eilė incidentų nuo "Metmenų" deklamuoto "trečio fronto" ligi rengiamos sportininkų išvykos. Visus tokius incidentus supa abejingumas Lietuvos valstybinei nepriklausomybei. Lyg užsimirštama, kad laikytis nuošaliai nuo "politikos" mūsų atveju lygu laikytis nuošaliai nuo kovos už Lietuvos laisvę. Ir ypač nejauku, kad šį abejingumą savosios tautos laisvei demonstruoja tie, kurie aplamai laisvę vertina (save laiko liberalais).

Bet lygiai paradoksiška, kad nemaža dalimi į šį nesusipratimą stumia priešingas nesusipratimas. Tai toks "valstybingumas", kuris yra virtęs tautiniu abejingumu. Turiu galvoj tuos, kurie nuoširdžiai trokšta Lietuvai laisvės ir nuoširdžiai piktinasi kitų nepakankamu antikomunizmu, bet kurie patys į tautinės gyvybės išlaikymą žvelgia su defetistiniu abejingumu. Tikrai nesuprantu tų, kurie kovoja už Lietuvą, bet savo pačių vaikų nebeauklėja lietuviais, skelbdami nutautimo neišvengiamybę. Būdami abejingi net savo pačių šeimos lietuviškumui, jie nesidomi ir pačios tautos gyvenimu Lietuvoj. Pro okupantą jie nebemato pavergtųjų brolių, lyg visi būtų jam parsidavę. "Tarybiniai lietuviai nėra lietuviai", kaip viename laiške man ir buvo išsitarta. Kai pirmieji pro lietuvių gera linkę nebematyti okupanto bloga, tai antrieji pro okupantą nebevertina net

tų Lietuvos kūrybinių pasiekimų, kurie išaugę iš tautinės atsparos. Tokioj tamsoj norima Lietuvą regėti, kad, atrodo, beveik nusimenama, jei iš vergijos retežio atkabinama bent viena grandinėlė (nėra ko "nusiminti", nes vis tiek visos "liberalizacijos" nepriartina sovietinės priespaudos nė prie caristinio režimo!). Kai taip žvelgiama į Lietuvą, neskiriant okupanto nuo lietuvių, tai ir čia nedaroma skirtumo, kur siekiama ryšio su pačia tauta ir kur nuklystama į okupanto "kultūrinį bendradarbiavimą". Dėl to įžiūrima "tautinės drausmės" laužymo ir ten, kur iš tikro jo nėra.

Šios "tautininkų" ir "valstybininkų" srovės nėra formaliai susiorganizavusios. Bet, gal būt, jos yra mūsų šio meto realiosios partijos, pagal kurias vyksta išsiskyrimas visose kitose penkiolikoj partijų. Abi šios "partijos" yra pozityvios savo teigiamuoju pagrindu, nes lygiai stovime prieš uždavinį tiek rūpintis mūsų tautos gyvybe, tiek kovoti už Lietuvos nepriklausomybę. Nelemtis prasideda su vienokiu ar kitokiu ekskliuzyvizmu: kai rūpanimasis tautine gyvybe virsta politiniu abejingumu ar kai rūpinimasis Lietuvos laisve virsta tautiniu abejingumu. Nelemtis ne tik dėl pačių šių ekskliuzyvizmų vienašališkumo ir tuo pačiu neteisumo, bet ir dėl jų žadinamo mūsų savo tarpe įtarinėjimosi ir aistrinimosi, kur reikia blaivaus aiškinimosi. Nematyti galo kovai dėl Lietuvos laisvės, bet dėl to netenka jos išsižadėti. Sunki ir tautinės gyvybės kova (tiek čia, tiek krašte), bet ne laisvės idealo blėsimas gali ją įkvėpti! Priešingai, laisvės ilgesys yra bendras pagrindas tiek tautinei, tiek valstybinei kovai. Todėl ir yra absurdiška kelti klausimą, kam teikti pirmenybę — tautiškumui ar valstybingumui? Kur dalykus sieja "ir", nereikia jų skirti "ar". Ieškoti "pirmenybės" tai tik gundytis destruktyviu ekskliuzyvizmu, gimdančiu priešybę, kur galioja vienybė. Tai ir dera atsiminti, ar kas linktų į "tautininkus", ar kas simpatizuotų "valstybininkams". Savo patriotizmo neskaldykime!

DŽIAUGSMAS

Plazdena vėliavos
ankstyvą rytą.
Prisikėlimo saulėj
spindi mano Džiaugsmas.

Spindi laukuose,
upėse
ir vėliavų viršūnėse,
pabundančioms minioms pakylant.

STASĖ ŠAKYTĖ
Iš "Alkana žemė"

LIETUVIŠKUMAS IR PLIURALIZMAS

DR. VYTAUTAS J. BIELIAUSKAS

Nuo Vatikano Antrojo pradžios Katalikų Bažnyčios galvojimas buvo pakreiptas taip vadinama pliuralizmo linkme. Ši pliuralizmo pakraipa šiandien yra palietusi ne tik Bažnyčią, bet ji pradeda perimti ir politinį bei socialinį gyvenimą. Ir tautiškumas šiandien gauna naują spalvą, kai jis turi būti peržiūrimas pliuralizmo šviesoje. Bendrai imant, JAV-bių tautiškumas yra visuomet buvęs pliuralistiškas, bet jis tokiu nėra buvęs Europoje nei naujai atstatytoje nepriklausomoje Lietuvoje, kuri buvo Vakarų Europos vaikas.

Mūsų emigracinis tautiškumas yra daugiau paremtas nepriklausomybės laikų patyrimais, ir dėl to yra labai retas dalykas, kad mūsų politiniai veiksniai būtų mėginę pergalvoti lietuvišką tautiškumą naujųjų ideologinių vystymųsi įtakoje. Daugumoje mūsų lietuviškas tautiškumas buvo ir tebėra vedamas gana parapijinės galvosenos ribose, neieškant platesnių akiračių ir nemėginant jo sumoderninti ar gal net sukultūrinti. Nėra abejonės, kad daugelis mūsų, atsidūrę išeivijoje, mėgstame gyventi praeities nostalgija, kuri mums ir jausmus sustiprina ir tam tikrą psichinį poilsį suteikia. Bet nostalgija, neskaitant poetinio sentimento, geresniam realybės supratimui daug nepadeda.

Dėl to, norint ar ne, kai kuriems iš mūsų tenka kiek kritiškiau pažvelgti į kai kuriuos savo pergyvenimus ir juos pavertinti dabarties plotmėje. Vienas iš tokių mėginimų pavertinti mūsų tautiškumą dabarties ir gal ateities rėmuose yra šis straipsnis, kurio autorius nėra nei politikas, nei filosofas, bet tik žmonių elgsenos stebėtojas. Taigi ir tautiškumo vertinimas čia bus perduodamas mažiau iš filosofinės, o daugiau iš psichologinės pusės. Esmėje, aš čia noriu iškelti klausimus diskusijoms, o ne duoti į juos atsakymus. Mums reikia naujų ir gyvų diskusijų įvairiose srityse, nes kitaip mes atsiliksime nuo dabarties ir, begyvendami praeities šešėliuose, šviesos nei sau, nei savo tautai neparnešime. Mano nuomone, tautiškumas, lietuviškumas ir visa mūsų veikla Lietuvos labui yra reikalinga stiprių reformų, be kurių jie ims greit prarasti savo efektingumą ir rimtumą.

Pliuralizmas

Pliuralizmas yra priešingybė monizmui, kuris teigė, kad pasaulis susideda tik iš vienos rūšies būtybių ir kad viskas gali būti išaiškinta tik vieno prin-

cipo pagalba. Pliuralizmas mano, kad visata susideda iš įvairių tipų būtybių ir kad jai išaiškinti reikia priimti daugelį principų. Politiniu atžvilgiu pliuralizmas yra priešingas valdžios suverenumui ir jis stipriai užakcentuoja organizacijų ir grupių svarbą valstybės gyvenime. Bažnytiniu atžvilgiu pliuralistinis galvojimas sako, kad Bažnyčia nėra vienintelė, bet kad yra ir kitų bažnyčių, kurios taip pat gali skelbti tiesą apie Dievą ir kad, sekdami jų mokslą, žmonės gali būti išganyti. Tautiniu atžvilgiu pliuralistinis galvojimas sakytų, kad tautiškumas nėra svarbiausias ir vienintelis saistas, kuris riša žmones: įvairių tautybių žmonės gali rasti bendrą kalbą ir bendrą sugyvenimą. Pliuralizmas tuo būdu akcentuoja faktą, kad kiekviena problema turi ne vieną, bet daugelį sprendimų ir kad daugelis iš tų sprendimų yra lygiai geri, nors jie gal ir nėra vienas kitam artimi. Socialinėje srityje pliuralizmas ragina žmones suprasti, kad visi turi lygias teises, nežiūrint jų ekonominės ar rasinės kilmės.

Tam tikra prasme, pliuralizmas remiasi humanistiniais pagrindais, kuriuose žmogus yra pirmoje eilėje vertinamas kaip žmogus, o ne kaip tautinės, socialinės ar religinės grupės narys. Savo pagrinde ši pažiūra yra krikščioniška ir teisinga. Bet ji gali taip pat sudaryti tam tikrų sunkumų ypatingai tiems, kurie ieško ne panašumų, bet skirtumų. Tiems, kurie gyvendami pliuralistiškame krašte, kaip Amerikoje, yra susirūpinę savo tapatybe, pliuralizmas gali atrodyti ne tik nepriimtinas, bet net pavojingas sąjūdis.

Tautiškumas

Tautą ar tautinę grupę be teritorijos riša bendra istorija, bendra kultūra, bendri papročiai ir virš visko bendra kalba. Taigi lietuvis, kuris yra Lietuvoje, yra rišamas teritorijos vienumo, kalbos tapatiškumo, papročių bendrumo ir istorijos tęsiamumo. Lietuvis, kuris yra išeivijoje, teritorijos ryšio su savo tauta neturi, bet jis vis tiek gali palaikyti savo kalbą, savo papročius, savo kultūrą ir savo istoriją. Žinoma, sugebėti vykdyti visus šiuos patyrimus yra idealus dalykas. Jis remiasi galvojimu, kad tauta, kurios svečiai mes esame, sutiks leisti mus daryti viską, ką mes norime, ir kad mes, tai darydami, jausimės patenkinti. Deja, net ir tuo atveju, kai vietiniai yra linkę duoti kiekvienai tautinei grupei visišką laisvę, daugelis tautinių pratybų negali būti daroma, nes jų perdėjimas gali grupę nuvesti į savanorišką getto. Getto gyvenimas gi niekam nėra nei naudingas, nei priimtinas. Dėl to tautiškumas išeivijoje, jei jis nori būti prasmingas, turi rodyti daug lankstumo ir išradingumo. Išeivijoje tautinės grupės yra visuomet daugiau ar mažiau dirbtinos grupės, ypatingai tada, kada jos darosi labai monistiškos ir kai

jos atsiriboja ar nori atsiriboti nuo vietinės kultūros. Gi bendradarbiaujant su vietine kultūra, tautinė izoliacija yra neįmanoma. Tuo būdu tautinis skirtingumas ne retai gali būti prarastas, kas, pagal senesmį galvojimą, reikštų nutautėjimą.

Tautiškumo puoselėjimas svetur

Virš mėginto samprotavimo įtakoje pamėginkime pažvelgti kiek realiau į savo lietuvišką tautiškumą išeivijoje, ypatingai čia, Jungtinėse Amerikos Valstybėse. Ligi šiol pagrindinis lietuviškas metodas buvo ir yra kurti teritorines kolonijas, griežtai laikytis tautinių papročių, versti vaikus mokytis lietuvių kalbos, didžiuotis savo istorija ir savo kultūrine praeitimi. Nėra nė mažiausios abejonės, kad šitokiu būdu buvo ir yra galima išlaikyti tautiškumą bent tarp tų, kurie sutinka bendradarbiauti. Savaime suprantama, kad lietuviškumo išlaikymas sau ir savo vaikams turi didesnę prasmę, negu tik kultūrinių ar socialinių pratybų paskatinimas. Tautiškumas yra palaikomas ne Amerikos margumui pastiprinti, bet tam, kad nauji kadrai žmonių būtų išlaikyti, kurie ateityje nenustotų domėjęsi savo krašto išlaisvinimu ir jo gerove. Taigi tautiškumas išeivijoje yra tam tikra prasme visada surištas su savo ar savo tėvų gimtuoju kraštu. Dabar kyla klausimas, kaip šis tautiškumas turi būti puoselėjamas tarp tų, kurie su savo kraštu kontakto neturi ir negali turėti ir kurių kraštas neturi laisvės su jais kontaktų palaikyti? Kyla klausimas, ar kalba ir vien tik tautinių kolonijų steigimas yra būdai, kurie padės atkreipti jaunimo ir tuo pačiu metu viso pasaulio dėmesį į Lietuvos buvimą ir padėtį? Kyla klausimas, ar yra efektinga lietuvių tarpe skelbti Lietuvos vardą ir jos vargus apibudinti, kai lietuviai daugiau ar mažiau tai jau žino?

Ar nereiktų aktyviai įjungti į lietuvių eiles ypatingai tuos, kurie gal net lietuviškai nekalba, bet save laiko lietuviais? Ar nereikėtų mums dėl Lietuvos ateities pasidaryti lietuviškais pliuralistais, kurie sutinka, kad tautinė tapatybė gali pasireikšti įvairiais būdais, o ne vien tik lietuvių kalbos naudojimu ar lietuviškų susirinkimų lankymu?

Amerikoje yra daug lietuvių kilmės žmonių, kurie, gyvendami mažose kolonijose, neturėjo progos išmokti savo tėvų kalbos ir kurie vedė ar ištekėjo už kitų tautybių žmonių. Šitie žmonės savo gyvenimu jau yra tapę pliuralistais. Deja, jie dažnai yra išskiriami iš tų lietuvių tarpo, kurie moka lietuviškai ir gyvena lietuviškose šeimose ir kurie savo laimingas sąlygas yra pavertę lietuvišku getto. Lietuviai, kuriems šiandien trūksta pliuralistinės dvasios, net to nejausdami, at-

meta stiprų lietuvišką užnugarį, kuris Lietuvai gali turėti daugiau reikšmės, negu kad mes vieni kada nors turėsime be tokio užnugario.

Amerikos lietuviai yra ypatingai prisirišę prie savo tautos. Esu buvęs daugelyje susirinkimų, kuriuose esu sutikęs nemaža čia gimusių lietuvių, jau nebekalbančių lietuviškai. Tie visi lietuviai žinojo savo kilmę ir išpažino meilę savo tėvų gimtajam kraštui. Jie tą meilę yra daugeliu atvejų perdavę ir savo ne lietuviškiems šeimos partneriams taip, kad ir tie jaučiasi gana artimi lietuviškiems reikalams. Žinoma, tie ne lietuvių kilmės šeimos nariai irgi turi teisės laukti, kad jie lietuvių bus priimami be sarkazmo ir be politinių diskusijų. Jie nelaukia, kad jie turėtų būti laikomi atsakingi dėl Vilniaus klausimo, jei jie yra lenkų kilmės. Jie nori būti priimami kaip žmonės ir jie turi tam pilną teisę.

Religija, pažiūros ir politiniai įsitikinimai taip pat turi būti imami iš pliuralistiškos pusės, nes kitaip kontaktai irgi nutrūks. Yra laikas, kad mes pradėtume jaustis pakankamai stiprūs ir nebijotume, kad kiti mus nutautins ar nuo Dievo atitrauks. Jie mums nieko nepadarys, o mes juos galime sau draugais laimėti. Nėra reikalo gėdytis, kad mes esame nauji Amerikos piliečiai: yra faktas, kad mes tokiais esame ir neturime vienu ar kitu būdu to slėpti.

Daugelį kartų mes galime iškelti Lietuvos reikalą ten, kur tai turi reikšmės. Ir tai galime padaryti daugelyje atvejų ne tarp lietuviškai kalbančiųjų, bet tarp pliuralistiškai galvojančių amerikiečių.

Ryšiai su Lietuva

Pliuralistinis galvojimas reikalauja, kad mes turime būti pasiruošę palaikyti ryšius kaip individai su krašte gyvenančiais lietuviais. Bažnyčia mėgina dialogą su komunizmu. Ar tai yra išdavimas? Kas mėgins dialogą su jaunimu Lietuvoje, jei toks dialogas bus įmanomas? Be abejo, ne tie, kurie neturi tolerancijos ir negali kalbėtis su kitų pažiūrų žmonėmis, jų nenuteisę. Šitoks dialogas yra reikalingas abiems pusėms. Aš neturiu nė kiek pagrindo bijoti, kad mūsų jaunimas, palaikydamas ryšius dabar individualiai su mūsų giminaičiais, praras savo principus. Nemanau, kad jie pakeis anų principus. Bet mes to gi ir nenorime: mes norime kontakto su jais kaip su žmonėmis. Gal jie irgi išmoks pliuralistiško galvojimo, kuris tikrai geresniems santykiams pakenkti negali.

Laikas bėga, ir dalykai keičiasi, — toks yra žmonių gyvenimas. Tikiu, kad pasikeitimai yra galimi visur, jei tik yra

LIETUVYBĖS IŠLAIKYMO PARADOKSAS

VILIUS BRAŽĖNAS

Kiekvienas žinome pavyzdžių, kur trumparegė, savimeile pagrįsta, realybės nebojanti, į ateitį nežiūrinti tėvų meilė sužlugdo vaikų charakterį ir pastoja kelią į laimingą jų ateitį.

Stebint šiandieninės lietuviškos išeivijos veiklą, nagrinėjant pagrindines jos negeroves ir ieškant tų negerovių priežasčių, galima prieiti išvados, jog priežastys glūdi "neprotingoje tėvų meilėje". Mūsų negerovės, dėl kurių šiandieną tiek daug aimanuojama, pagrindinai teka iš vieno šaltinio — iš mūsų visuomenės vadų pastangų visą lietuviškos veiklos prasmę esmiškai suvesti į siaurai suprastą lietuvybės išlaikymo tikslą. Lietuvybės išlaikymas buvo linksniuojamas veik du dešimtmečius veiksnių konferencijose, organizacijų suvažiavi-

---

neuždaromos durys tokių pasikeitimų vykdymui. Pamažu reikia mums pergalvoti savo pozicijas ir pasijausti drąsesniais. Mes neturime reikalo bijoti bet ką prarasti. O jei ką laimėsime, bus visų naudai. Atsakymo aš neturiu, bet manau, kad turi būti galimybių radimui naujų būdų bendravimui su lietuviais pavergtoje tėvynėje.

Pliuralizmas ir humanizmas

Moderniajame pasaulyje visi žmonės darosi artimi ir visi turi išmokti vienas su kitu sugyventi. Tautiniai skirtumai mažėja, mažėjant distancijoms tarp tautų. Žinoma, tautiškumas liks identifikaciniu pagrindu, kuris ir toliau jungs žmones. Bet tai bus tik, tarsi, pasas, kuris leis visiems visur keliauti ir būti gerbiamais. Žmogaus vertė yra aukštesnė už siaurą tautiškumą, kuris buvo ir yra gana romantiškas dalykas.

Lietuvos istorija yra paremta pliuralizmu. Gal faktas, kad Lietuvos kunigaikščiai, būdami pliuralistai, o ne tautiškai sąmoningi, padarė tai, kad Lietuvos teritorija liko tokia mažutė. Bet kas žino, gal jie buvo pažengę kelis šimtus metų pirm savo laikų? Šiandien jie būtų dideli pavyzdžiai kitiems.

Lietuva ir lietuviškumas išsilaikė tada. Dabar gi, kai tautinis sąmoningumas ir tautinis prisirišimas tarp lietuvių yra toks didelis, mums nėra ko bijotis pliuralizmo. Tikrumoje, tai gal bus tik vienintelis būdas mūsų tautiniam išlikimui.

muose, laikraščių įžanginiuose ir straipsniuose, minėjimų prakalbose, lietuviškose mokyklose. Lietuvybės išlaikymui turėjome pagrindinių vadų palaiminimą. Apie 15 metų jam skyrėme didžiąją dalį visuomeninės energijos, intelekto, lėšų bei spaudos skilčių.

Lietuvybė apverktinoje padėtyje

Ir ką mes matome šiandien? Šiandieną, nors ir skaudu, turime prisipažinti, jog lietuvybė išeivijoje, bent jau Amerikoje, yra apverktinoje padėtyje, ir, neperkračius mūsų organizacinės filosofijos, lietuvybei numatytina dar liūdnesnės perspektyvos. Veiklos analizė parodo, jog nesekmės priežastimi, neminint normalių emigracinių įtakų, yra kaip tik tie veikėjai ir organizaciniai vienetai, kurie lietuvybės išlaikymą propagavo, juo sielojosi, jam dirbo, visą eilę lemtingų metų tam tikslui monopolizuodami lietuviškąją išeiviją.

Mūsų nepasisekimas lietuvybės išlaikyme ryškiai matomas kaip suaugusios išeivijos taip ir jaunosios kartos — prieauglio eilėse.

Dvidešimt trims metams praėjus nuo pasitraukimo iš Lietuvos ir vos 18 metų nuo įsikūrimo laisvajame pasaulyje, jau matome staigų mokinių lituanistinėse mokyklose ir narių lietuviškose jaunimo organizacijose mažėjimą; pasigendame kandidatų organizacijų valdyboms, ir šiaip užsidegusių darbininkų; dejuojame dėl lietuvių nesilankymo susirinkimuose ir politiniuose minėjimuose; pasigendame kultūros mylėtojų kultūriniuose parengimuose; nurodome į permažą lietuviško spausdinto žodžio rėmimą ir, kaip atrodo, dar menkesnį jo skaitymą; nežiūrint labai aukšto pastarosios išeivijos intelektualinio vidurkio, perijodinėje spaudoje stokojame net ir korespondentų visuomenės nuotaikoms pavaizduoti; pastebime neįtikėtinai didelį nuošimtį (net ir naujų ateivių tarpe) atitrūkėlių nuo bet kokio lietuviško gyvenimo; pergyvename lietuviškų parapijų susilpnėjimą.

Šie visi ir panašūs reiškiniai neužginčijamai teigia, jog iš didelių ir plačiai garsintų "lietuvybės išlaikymo" pastangų susilaukėme ne labai kokių pasėkų. Kaip ir kodėl tai įvyko?

"Bajoriška" veiklos filosofija

Mūsų veiksniuose ir veikėjuose vyravusi "bajoriškoji" veiklos filosofija vieną dalį lietuvių atstūmė nuo lietuvybės, o kitą dalį atpratino nuo veiklos. Dar ir dabar kai kur vis bandom laikytis nepakeičiamumo principo, nors ir matoma didi to "principo" žala tautiniams mūsų tikslams. Dėl to "principo" daugelis tautiečių su silpnesniu tautiniu jausmu pasitraukė iš bendro darbo.

"Bajoriškos" pažiūros į veiklą dėka, jaunoji karta ir jaunimas ne tik buvo atstumti nuo

lietuviško gyvenimo, bet net ir neturėjo progos į jį įsijungti. Daliai senimo taip brangus ir neliestinas partinis pasiskirstymas ir koks tai mistinis lietuvių visuomenės atstovavimo dirbtinis delegavimas jaunimui buvo visai nesuprantamas.

Pastaraisiais metais daug girdime apie reikalą užsiauginti vadų iš jaunimo. Esą, laikas jaunimui "perimti vadovavimą". Tarsi su panika imta ieškoti jaunosios kartos vadovų ir veikėjų. O tai rodo, kad senoji karta ligi šiol sau pakaitalų nuoširdžiai neieškojo. Gal vyresnieji buvo užmiršę, jog patys esą mirtingi, gal gi todėl,kad perilgai į jaunimą, net į barzdotą ir plinkantį, žiūrėjo tik kaip į lietuvybės išlaikymo dirvoną, o ne kaip į vadų ir veikėjų šaltinį.

Senimas atbaidė jaunimą

Todėl nenuostabu, kad pavyzdžiui, 1958 metų *skautų tautinėje stovykloje* (Michigan steite) PLB atstovas, atvykęs dalyvauti PLB dienoje, laužavietėje susisodinęs didžiulį būrį atidžių stovyklos dalyvių, ne opiuosius LB klausimus diskutavo, nei bandė uždegti skautiškąjį jaunimą didiems darbams visus lietuvius apjungiančios organizacijos rėmuose, o tik skaitė Pasaulio Lietuvių Chartą ir liepė punktą po punkto balsiai kartoti. Įvykis tampa reikšmingu ypač todėl, jog chartos "deklamuotojai" buvo ne paukštytės ir vilkiukai, bet skautai ir skautės akademikai ir filisteriai, kurių ne vienas jau savo vaikus buvo atsivežęs stovyklauti . . . Daug pasako ir kitas faktas: nors skautai PLB pagerbti skyrė ištisą stovyklos dieną, tuo pat metu New Yorke vykęs PLB seimas, užsiėmęs įstatų paragrafais, rezoliucijomis ir "lietuvybės išlaikymu", nei žodžiu neatkreipė dėmesio į tai, kad virš 2,000 lietuviško jaunimo susibūrė svetimoje žemėje savo organizacijos 40 metų sukakčiai švęsti.

Kiek jaunimo ir senimo buvo atbaidyta nuo lietuviškos veiklos ir bendruomeninių ryšių panašiais kaip ALT-bos New Yorke metai iš metų ruoštais Vasario 16-sios minėjimais, sunku pasakyti. Tačiau yra faktas, kad pradžioje į šiuos minėjimus gausiai suplaukdavo įvairaus amžiaus jaunimo net iš gretimų steitų. Palengva jaunimas nustojo šiuos minėjimus lankyti. Dėl to neabejotinai dalis kaltės tenka rengėjams, kurie vertė jaunimą 3 valandas klausytis pristatymų, prakalbų,pagerbimų ir padėkų aukotojams, o po to dar 2 ar net 3 valandas išsėdėti meninėje programoje. Tai jau yra daugiau, negu galima reikalauti iš bet kurios tautos sveiko, energingo ir normaliai aktyvaus jaunimo.

Lietuviškasis getto

Parapijizmas lietuviškoje veikloje yra kita pagrindinė mūsų šių dienų negerovių priežastis. "Parapijizmu" čia nusakoma

siaurai uždara lietuvių veikla, išplaukianti iš getto pobūdžio dvasinės visuomenės vadovų būsenos. Tai vyko ne dėl piktos valios, bet greičiausiai dėl nesugebėjimo susiorientuoti naujoje aplinkoje, dėl kalbos, veiklos sąlygų bei naujojo gyvenamojo krašto politinių konfiguracijų nepažinimo. Tik tiek "piktos valios" čia galima būtų primesti, kad iš to laiku nebuvo padaryta tinkamų išvadų. Atsidūrę visai naujose ir neįprastose sąlygose, mūsų organizacijų vadovai, jeigu būtų galvoję, kad lietuviškosios išeivijos pagrindinis uždavinys ir misija yra Lietuvos laisvė ir, jos siekiant, prievolė viešai ir plačiai kalbėti pavergtos ir nutildytos tautos vardu, jie būtų jautę prievolę surasti būdų ir kelių Lietuvos bylai kelti viešumon arba būtų paieškoję naujų vadovų ir"autoritetų", kuriems būtų įmanoma vykdyti pagrindinę išeivijos misiją. Tačiau lemiamu naujuose kraštuose kūrimosi laikotarpiu to meto autoritetai to nepadarė. Jie arba sąmoningai pasirinko pagrindiniu uždaviniu lietuvybės išlaikymą, vietoje laisvės kovos, ir todėl užsidarė patys ir ilgiems metams uždarė mūsų organizacijas į lietuvišką getto, arba, nenorėdami prisipažinti nepajėgią efektingai vadovauti laisvės kovai šiose naujose sąlygose, užsikabino už "lietuvybės išlaikymo" kaipo už veiklos, kurioje jie galėjo išlaikyti savo autoritetų pozicijas. Tokiu būdu jie nukreipė mūsų visą veiklą tolyn nuo plačiosios krašto visuomenės, nuo kontakto su kitomis tautomis, nuo užsimojimų ir veiklos už lietuviškosios "parapijos" ribų.

Nekurie paskiri veikėjai, be abejo, tai darė, vedami gilios lietuvybės meilės: bijodami mūsų pačių, o ypač mūsų jaunimo nutautėjimo. Lietuvišką laivą vairavo viduriu srovės, vengdami svetimų krantų, kuriuose galėtų atsilikti svetimais niekučiais susižavėję mūsų tautiečiai, arba kur jie galėtų kristi aukomis kovoje su svetimomis kultūromis. Todėl jie uždarė mus "gette"...

Negalima pamiršti ir galimybės, jog Lietuvos okupantas, jam nepavykus pabėgusių nuo raudonojo teroro sugrąžinti prievarta ar sustabdyti ypač nuo įsikūrimo JAV-se, jei ne skatino mus jam prielankiais būdais, tai bent jau prielankiai žiūrėjo į mūsų pastangas užsidaryti savyje ir apie smurtą prieš Lietuvą ir apie komunizmo grėsmę kalbėti bei rašyti tik sau patiems.

Taipogi įsidėmėtina, jog, ypač po 1956 metų Vengrijos sukilimo, laisvojo pasaulio viešieji ir užkulisiniai galiūnai džiaugėsi mūsų užsidarymu "savo namų rūsyje" ir prisitaikymu prie *Voice of America* ir *Radio Free Europe* prislopintos dvasios.

Reikia manyti, jog kur tik įtakingų laisvojo pasaulio įstaigų bei liberalinių organizacijų bei funkcijų ranka siekė mūsų visuomenės nervus bei smege-

nis, ten ji kreipė mūsų balsą į tokias gaidas, kurios neskambėtų disonansu šalia koegzistencinio - kultūrinio bendradarbiavimo dueto. Ta "ranka", žinoma, laimino tokią mūsų veiklą ir tuos veikėjus, kurie sąmoningai ar nesąmoningai statė prietilčius ateityje numatytiems tiesti tiltams arba bent jau nekrapštė smėlio iš po "tiltų" atramų laisvojo pasaulio pusėje... Todėl mes taip dažnai girdėdavome paskatinimus išlaikyti mūsų "national heritage". Tai gal ir yra "lietuvybės išlaikymo" vertinys...

Didysis Lietuvių Bendruomenės tikslas

Visos šios užsidarymo, gyvenimo lietuviškame gette, izoliavimosi nuo realios, tikrumoje egzistuojančios ir mus, ypač mūsų jaunimą veikiančios aplinkos, kaip dabar atrodo, atnešė priešingas pasėkas, negu gerų norų pilni lietuvybės išlaikymo proponentai siekė bei tikėjosi. Be lietuvybės išlaikymo neturėdama kitų didelių dvasinių pastangų reikalaujančių uždavinių, senoji karta pamažu atrofavosi intelektualiniai ir bendruomeniniai. Tie Lietuvos vadavimo darbai (memorandumai, paklausimai, priminimai, apsilankymai sostinėse), apie kuriuos buvo skaitoma ir kalbama, buvo atliekami "centrų" ir "veiksnių". Eiliniams, už "centrų" esantiems piliečiams, atrodė, pakako tik išsipirkti "indulgenciją" Vasario 16-sios proga. Su laiku ir tas jausmas ėmė blėsti. Visos "lietuvybės išlaikymo" pastangos buvo kreipiamos į jaunimą, tad pagal jaunimo lietuviškumą pirmiausia ir turime spręsti apie mūsų organizacinių pastangų pasisekimą. Nereikia ir statistikos davinių prieiti išvados, jog didelis nuošimtis jaunimo nuo lietuviškos visuomenės atkrito.

Parapijizmas jaunimą žalingiau paveikė, negu vyresniuosius. Čia mokslus einantis, naujas draugystes ir pažintis už mūsų visuomenės ribų užmezgantis, su naujais ir papildomais lojalumais susiduriantis jaunimas negalėjo tilpti į ankštą lietuvišką gettą, nesužalodamas jaunos dvasios, neprislopindamas jaunų polėkių, nepridengdamas tolimo vyzdžio, nepažeisdamas plačiai išplėsti bandomų jaunatviškų sparnų. Ir tik laimingi, tik patys stipriausi, tik laiku ir pakankamai moralinės atramos šeimoje arba organizacijose atradę jaunuoliai nepalūžo "arba - arba lietuvybės" dilemoje ir išliko mūsų tarpe, išlaikydami visas jaunatvės savybes. Tačiau šiandien, kada ir jie patys ir vyresnieji ima žvalgytis didesnių uždavinių, su širdgėla pastebime, jog tokio jaunimo esama kur kas permaža.

Taigi, trumpai suėmus, šių dienų negerovių priežastimi yra kultūros primatas, arba laisvės kovos degradavimas į antrąją vietą, pirmąją užleidžiant "lietuvybės išlaikymui". Pavyzdžiui, faktas, jog laisvės kova — Lietuvos nepriklausomybės atsta-

tymas — yra juodu ant balto įrašyta į Lietuvių Bendruomenės įstatus, ilgus metus buvo viena iš geriausiai saugomų LB paslapčių... Net ir dabar, 1967 metais, dar daugelio LB veikėjų bandoma įtaigoti, jog LB yra kultūrinė organizacija. Tokia samprata pakenkė ne tik laisvės kovos išvystymui plačiu mąstu, bet ir susilpnino taip uoliai statomus kultūrinio pastato pamatus. Vien lietuvių kalbos ir lietuvių kultūros buvo permaža sucementuoti išeiviją, išlaikyti aktyvią vyresniąją kartą, uždegti mūsų priaugančiojo jaunimo vaizduotę, sukelti pasididžiavimą savo tautos dabartimi, patenkinti herojinės kovos ieškančią dvasią ir pripildyti plačią ir drąsią jauną širdį.

Stoka lietuviško jaunimo

Laisvės kovon šaukiančių trimitų slopinimas, laisvės kovos vedimo "prityrusių" veteranų būreliui atidavimas, su Lietuvos laisvės byla neišėjimas į laisvojo pasaulio mases, į spaudą, į tribūnas ir parlamentus atstūmė nuo mūsų jaunimą, ieškantį didelių žygių, kuriuose jis pats galėtų tiesioginiai dalyvauti. Dalis mūsų jaunimo, atsidūrusi idealistinėje tuštumoje, įsiliejo į nihilistinę - materialistinę laisvojo pasaulio jaunimo masę, kiti gi, nors ir nedaug tokių, ieškoję kovos laukų ir neradę jų lietuviuose, nuėjo pasroviui su internacionalistais — ružavaisiais intelektualais ir virto lietuviškais janičarais. Trečioji jaunimo grupė, kuri išliko lietuviškoje bendruomenėje ir savo iniciatyva gyveno pavergtos Lietuvos rūpesčiais ir viltimis, griebėsi vadinamosios partizaninės veiklos Lietuvos laisvės kovoje. Šis mūsų jaunimas ir nušvietė savo darbų šviesa mūsų tamsiuosius organizacinius užkampius ir parodė juose dulkėmis apsinešusius voratinklius.

Pagrindiniai uždaviniai

Pats gyvenimas mus brangia kaina pamokė, jog lietuvybė, be lietuvybės esminio prado, be jos branduolio — visada laisvės siekiančios kovingos dvasios — nėra lietuvybė. Tai tik apgaulingas pakaitalas. Bent penkiolikos metų veikimo rezultatai įrodė, jog tokios lietuvybės išlaikymo šūkiai negalėjo patraukti praktiškai veiklai tėvynei ištikimų vyresniųjų, nei lietuviškosna gretosna surikiuoti žvaigždynų siekiančio herojinių užsimojimų jaunimo.

Praeities klaidos siūlo skubiai padaryti išvadas, kurių pagrindinė būtų: peržiūrėti mūsų vertybių bei uždavinių skalę, tiksliau nubrėžti didžiųjų organizacijų ne tik kompetencijos, bet ir atsakomybės laisvės kovoje ribas, užtikrinant laisvės kovos ir kultūros pusiausvyrą visoje lietuviškosios išeivijos organizacinėje struktūroje.

Atpažinus ir pripažinus Lietuvos laisvę pirmuoju ir pagrindiniu lietuviškosios išeivijos uždaviniu, ir lietuvybės išlaikymas įgaus esmę ir prasmę bei savaime susilauks paskato.

Lietuvių prisidėjimas prie pasaulio šviesesnės ateities ruošimo

STASYS LOZORAITIS, Jr.

Artimųjų rytų konfliktas yra ketvirtoji didelė krizė, kuri sukrečia visą pasaulį taip vadinamo tarptautinio atoslūgio metu. Berlynas, Kuba, Vietnamas yra labai tolimos viena nuo kitos geografinės vietovės, tačiau jas jungia vienas bendras bruožas: komunistinio pasaulio nuolatinis bandymas įvairiose vietose sudaryti įtampą, išprovokuoti konfliktus ir tuo būdu silpninti laisvąjį pasaulį ir stiprinti savąją įtaką. Jokie susitarimai, susitikimai ir pažadai nestabdo Sovietų Sąjungos nuo šios politikos. Ši sovietų linija neturi stebinti nė vieno iš mūsų. Ji buvo nustatyta Lenino, patvirtinta Stalino, priimta Kruščiovo.

Ir štai prieš kelias savaites Sovietų Sąjungos komunistų partijos manifeste, išleistame 50 metų revoliucijos sukakties proga, pareiškiama, jog Sovietų Sąjunga yra už pasaulio taiką, tačiau čia pat yra pažymima, kad ji remianti visas tautas, kurios kovoja už savo tautinę bei socialinę laisvę. Kitaip sakant, Sovietų Sąjunga aiškiai pareiškia, jog jos valdomos teritorijos bei šalys yra neliečiamos, tačiau laisvasis pasaulis yra didelė arena, kurioje ji pasilieka sau laisvas rankas. Kad panašūs pareiškimai yra priešingi visiems iškilmingiausiems tarptautiniams susitarimams — Sovietų Sąjungos tai netrukdo. Tam tikru atžvilgiu, šitokie programiniai pareiškimai galėtų būti naudingi, nes juk jais yra įspėjamas visas pasaulis. Deja, šių įspėjimų mažai kas paiso, taip kaip mažai kas tikėjo Hitlerio "Mein Kampf'e" iki smulkmenų aprašytiems ateities planams.

Po Stalino mirties buvo dažnai teigiama, jog sovietų politika minkštėjanti ne tiktai taip vadinamų kapitalistinių šalių, bet ir satelitų atžvilgiu. Paskutiniųjų metų istoriniai faktai šitokius teigimus paneigia. Tiesa, sovietų politikos metodai yra kiek pasikeitę, tačiau politikos esmė ir jos artimesni ar tolimesni tikslai, atrodo, yra tie patys. Kruščiovas, kurį daugelis mėgdavo vadinti liberalu, žiauriausiais būdais numalšino Vengrijos sukilimą ir tuo pačiu metu grasino rakietomis sunaikinti Paryžių ir Londoną už Sueso kanalo užėmimą. Kiek vėliau, tas pats Kruščiovas vėl privedė tarptautinę padėtį prie didžiausios įtampos Kuboje. Šiai agresyviai politikai sovie-

tai yra nustatę tam tikras ribas: jie pasitraukia visur ten, kur sutinka aiškų ir griežtą pasipriešinimą. Tačiau šie pasitraukimai dar nereiškia pralaimėjimo. Vidužemio jūra gali būti geru pavyzdžiu. Izraelio kariuomenės greita ir visiška pergalė skaudžiai palietė ne tiktai Egiptą, bet ir pačios Sovietų Sąjungos prestižą. Šitokio arabų bejėgiškumo net ir Maskva nebuvo numačiusi. Tačiau nors ir gavusi šį skaudų smūgį, nors ir negalėdama dar intensyviau įsikišti į konfliktą dėl įvairių galimų tarptautinių komplikacijų, Sovietų Sąjunga pasidarė šiandien Vidužemio jūros jėga su vertingais atramos taškais daugelyje arabų kraštų. Jei Artimųjų rytų konfliktą prieš keliolika metų Didžioji Britanija arba visos didžiosios Vakarų valstybės būtų pilnai išsprendusios, šiandien ten būtų visai kita padėtis.

Prieš keletą savaičių Jungtinių Amerikos Valstybių prezidentas Glassboro miestelyje (JAV-se) susitiko tiktai su vienu žmogumi: Sovietų Sąjungos ministeriu pirmininku, kuris atstovavo ne tiktai savo interesams, bet taip pat šimtui milijonų arabų. Nei Didžioji Britanija, nei Prancūzija, nei kuri nors kita Vidužemio jūros šalis šiame konflikte neturėjo svaraus balso. Žodžiu, jei Izraelio kariuomenei ir pavyko kiek pakirsti Sovietų Sąjungos prestižą, tačiau sovietai praktiškai čia įsitvirtino ir kartu su Jungtinėmis Amerikos Valstybėmis šioje srityje įgijo labai svarų balsą. Ar tai nėra naujas ir nepaprastai pavojingas Sovietų Rusijos pasistūmėjimas laisvajame pasaulyje?

Jei iš vienos pusės minėtasis konfliktas ypatingu ryškumu iškėlė Jungtinių Amerikos Valstybių ir Sovietų Sąjungos didelę įtaką Vidužemio jūroje, iš kitos pusės jis mums atskleidžia kitą, nemažiau nemalonų faktą: Europos bejėgiškumą. Politiniu ir ekonominiu atžvilgiu taika Artimuose rytuose yra daugiausiai suinteresuota Europa. Tačiau ji labai mažai tegalėjo šiuo atveju ką pasakyti. Jeigu ji būtų buvusi politiniai suvienyta, būtų galėjusi kalbėti ir veikti vieningai, tai yra — galingai. Ji būtų galėjusi greičiausiai konfliktą jau iš anksto sustabdyti. O kas dar svarbiau, ji būtų galėjusi autoritetingai įsiterpti į pasaulinę politiką, paremti amerikiečius ir išvengti jų susitikimo su sovietais.

Paskutiniųjų dešimties metų laikotarpyje Europa greitais žingsniais ėjo prie ekonominio apsijungimo, kurio gražiais vaisiais ji šiandien gali džiaugtis. Deja, tokiu pat greičiu nevyko politinis apsijungimas, nors didžioji dauguma Europos gyventojų jam buvo ir tebėra nepaprastai palanki. Natūralią apsijungimo evoliuciją stabdė Prancūzijos politika, kuri Artimųjų rytų konflikto įkarštyje buvo aiškiai, trumpai bei sausai išreikšta paties generolo de Gaul-

le. Anot jo, pasaulis šiuo momentu einąs naujo pasaulinio konflikto kryptimi. Artimųjų rytų karas tebuvęs tik kito karo — Vietnamo karo — išdava. Gi Vietnamo karas tebevykstąs, nes amerikiečiai nesuprantą jaunųjų tautų troškimo gyventi laisvėje ir nesutinką pasitraukti iš Azijos. Kitaip sakant, Jungtinės Amerikos Valstybės pasidariusios labai galingos ir visur pasaulyje turi lemiamąjį žodį. Tačiau, negalėdamos ir nenorėdamos suprasti istorijos evoliucijos, jos vedančios klaidingą politiką ir statančios pavojun pasaulinę taiką. Šios, mano manymu, klaidingos prielaidos teisinga išvada yra ta, kad Prancūzija turi palaipsniui išsijungti iš amerikiečių vadovaujamo bloko, pasidaryti galimai galingesnė ir vesti savarankišką, neutralią politiką. Dėl šių priežasčių Prancūzija priešinasi Didžiosios Britanijos įėjimui į Europos bendrąją rinką. Jai atrodo, jog anglai, turėdami tamprius ryšius su savo užjūrio buvusiomis dominijomis ir ypatingai su Amerika, pasidarytų Europos viduje amerikiečių įrankiu ir tuo pačiu pakreiptų jos politiką Jungtinėms Amerikos Valstybėms palankia prasme. Prancūzija, gi, nori Europos, visiškai atpalaiduotos nuo Amerikos; dar toliau, Prancūzija nori Europai vadovauti ir įjungti ją į taip vadinamą neutraliųjų bloką. Štai kodėl ji pasmerkė Izraelį ir su didelėmis simpatijomis žiūri į arabų šalis.

Paryžiaus nusistatymas neranda pritarimo kitų Europos tautų tarpe. Neranda jis didelio pritarimo net ir pas arabus, kurių vadai pagelbos reikalu kreipiasi į Maskvą, bet ne į Paryžių. Generolo de Gaulle pasiūlymas tvarkyti Artimųjų rytų reikalus keturių didžiųjų konferencijoje taipgi nerado reikiamo atgarsio. Net ir sovietai parodė, jog jiems yra svarbiau tartis ir susitarti su Jungtinėmis Amerikos Valstybėmis, negu kad su Prancūzija. Taigi, generolo de Gaulle tarptautinės padėties diagnozė pasirodė klaidinga. Prancūzija nepasidarė lygiateisiu didžiųjų atominių jėgų partneriu, jai nepavyko patraukti savon pusėn nei Europos, nei Azijos, nei Afrikos tautų, kurios konkrečios paramos reikalais kreipiasi į Washingtoną ar Maskvą. Europa tuo tarpu palieka silpna ir negali atlikti taip reikalingos misijos Vakarų pasaulyje. Kol ji yra silpna, amerikiečiai ieško sau lygaus partnerio kitur ir jį randa Mask voje.

Rezultate, Sovietų Sąjunga su savo vidaus problemomis, su savo ideologiniais prieštaravimais, nežiūrint nukentėjusio prestižo, yra statoma į tarptautinio gyvenimo teisėjo vietą. Nusikaltėlis tampa policininku. Jos jėga yra pervertinama, jos įtaka ir balsas stiprinami, jos prestižas didinamas. Ne pirmą kartą, gal ir nesąmoningai, jai yra padedama išeiti iš sunkios padėties, kuri būtų galėjusi tu-

rėti reikšmingos įtakos net ir komunistinio bloko viduje.

Išvadoje, tarptautinė panorama atrodo patamsėjusi. Net ir į palyginamai mažus regijonalinius konfliktus įsivelia vienokiu ar kitokiu būdu didžiosios atominės jėgos, sukeldamos dideles tarptautines įtampas. Jungtinių Amerikos Valstybių susitarimas su Sovietų Sąjunga pasidaro lygiai taip pavojingas, kaip ir šių dviejų jėgų nesutarimas. Pirmuoju ir antruoju atveju yra užšaldoma daugelio tautų padėtis, kuri yra skaudžiai neteisinga ir priešinga jų troškimams. Vis labiau ryškėja didžiųjų įtakos zonos, vis labiau lėtėja satelituose vykusi tam tikra laisvės evoliucija, vis labiau tolsta tikrasis įvairių tarptautinių problemų sprendimas.

Šitoje tamsioje panoramoje visi tie, kurie trokšta teisingo bei taikingo pasaulio, turi savo rankose patį galingiausią visos žmonijos istorijos ginklą: idealus bei idėjas. Jos neskiria rasių ar tautų, jos nepažįsta sienų, jų nesustabdo grasinimai bei persekiojimai, jų nebaugina priešingos ideologijos. Idealų bei idėjų plotmėje nėra didelių ir mažų tautų, galingų ir silpnų valstybių. Šioje plotmėje lietuvių tauta gali ir turi prisidėti prie pasaulio šviesesnės ateities ruošimo. Ji turi visad atsiminti, kad galop istorijos bėgį nusprendžia ne ginklas, kad ir koks galingas jis bebūtų, o idėjos, kurios nuginkluoja stipriuosius ir apginkluoja silpnuosius.

A. † A.

FELIKSUI KUDIRKAI mirus, jo giminėms ir artimiesiems reiškiame nuoširdžiausią užuojautą.

"Į Laisvę" Redakcija

A.a. Feliksas Kudirka, artimas "Į Laisvę" žurnalo bendradarbis, buvo pasiryžęs neribotai talkinti redakcijai, bet staiga ir netikėtai buvo pašauktas amžinybėn.

Šiais metais iškilmingai švenčiamos bolševikų revoliucijos penkiasdešimt metų sukakties balansas aiškiai parodo, kad Maskva idėjiniame lauke savo kovą pralaimėjo. Jeigu marksistiniai - leninistiniai idealai būtų buvę tikrai šviesūs bei teisingi, jų įgyvendinimas nebūtų pareikalavęs tokių milžiniškų aukų ir jie būtų pajėgę per paskutiniuosius penkiasdešimt metų bent vieną kartą taikingu būdu patraukti nors vieną tautą. Šitaip nė vieną kartą neatsitiko. Sovietų Sąjunga ir jos skleidžiamos idėjos įsiviešpatavo tam tikrose pasaulio dalyse tiktai jėgos pagalba. Šitokia pergalė yra gryna iliuzija, kuri savyje neša pražūties sėklą. Štai kodėl tamsi dabartis nepajėgia nustelbti atsargaus optimizmo.

Tautos ištikimybė laisvės troškimui

DR. PRANAS V. RAULINAITIS

Labai vertindama savo teisę į laisvę, arba suverenumą, lietuvių tauta organizavo jo vykinimą savo valdomosios teritorijos ribose, nepriklausomos valstybės formoje. Tai vyko jau seniai, prieš Kristaus gimimą gadynėje. Lietuviai savo valdomoje teritorijoje gyveno susibūrę į kultūriniai, socialiniai, ūkiškai ir politiniai organizuotus vienetus.

Senovės keliautojai, mokslininkai ir pirkliai (Phyteas, Herodotas, Tacitas ir kt.) studijų ar biznio kelionėse susitinka su lietuviais jau keletą šimtmečių prieš Kristų. Taip pat apie tai liudija vėlesni istoriniai nusidavimai (pav., karai su vikingais ir švedais). Dėl to suprantama, kad lietuvių tauta seniai buvo organizuota ir turėjo savo valstybę ar daugelį valstybių, susibūrusių į bendro gynimosi sąjungas. Lietuviai, natūralu ir suprantama, kaip ir kitos senovės tautos turėjo savo teritorijoje savas valstybes, kurios, laikui bėgant, vienijamos ir stiprinamos, pasireiškė galingos nepriklausomos Lietuvos forma.

Karalius Mindaugas nesuorganizavo magišku būdu Lietuvos karalystės, bet ją jau iš seno buvus rado ir joje kovojo dėl valdžios, didybės ir garbės, jungdamas atskiras kunigaikštijas į savo karališkos valstybės vienetą.

Mindaugo Lietuva buvo tobulai organizuota, todėl ir gavo iš Inocento IV karalystės vardą ir privilegijas. Pasiekti šį aukštą tarptautinį pripažinimą reikėjo daug amžių socialinio ir politinio darbo ir kovų dėl savos laisvės ir nepriklausomybės.

Retai kuriai kitai tautai pasitaikė toks sunkus ir permainingas likimas kovose dėl laisvės ir nepriklausomybės. Šis likimas ir šiandien persekioja lietuvių tautą ir laiko ją sunkios kovos būklėje. Atrodo, kad lietuviai vien tik kova už laisvę įprasmina savo tautos istoriją. Lietuvių tautos gyvenimas yra nenutraukiama laisvės kovų jungė. Sunku nustatyti, kada prasidėjo šios kovos, bet patys seniausieji istoriniai daviniai liudija nenutraukiamą lietuvių tautos budrumą, gynimuisi ruošimąsi bei patį nuolatinį gynimąsi nuo kitų tautų pastangų pavergti ją arba išstumti iš jos valdomų teritorijų. Neabejotina, kad lietuvių tauta daug tūkstančių metų valdė plačias teritorijas, kuriose ji gyveno, medžiojo, vertėsi žemės ūkiu, žuvis gaudė savo jūroje, ežeruose ir upėse. Lietuvių gyvenamos ir valdomos žemės va-

karuose siekė Baltijos jūrą, rytuose ir pietuose rėmėsi į Juodąsias marias ir į valdas savo kaimynų, su kuriais geruoju gyveno arba vedė nuolatines kovas.

Senovėje tarp kaimynų nebuvo tikslių ar sargybomis saugomų sienų, kaip kad dabartiniais laikais. Saugumo reikalui buvo statomos pilys, daromi sustiprinimai, kasami gilūs grioviai, išnaudojant natūralines gamtos sąlygas, kaip antai pelkes, upes, ežerus, miškus.

Lietuvių tautos kovos už laisvę sustiprino organizaciniai ir kariškai pavienes gentis ir paskatino jas į pastovų ir artimą bendravimą ir bendradarbiavimą. Lietuviškosios gentys savo bendravimo ir bendradarbiavimo pagrindan dėjo moralinį gyvenimo supratimą, turimą teisinę sąmonę ir gilų religinį subrendimą. Moralės dėsniai, teisiniai papročiai ir normos bei religinis tautos kilnumas išugdė lietuvius tvirtomis asmenybėmis ir pasišventusiais savo tautos nariais. Lietuviai, gindami savo laisvę ir nepriklausomybę nuo užpuolikų, ėjo į kovą nesvyruodami. Jie visad budėjo savo tautos laisvės sargyboje: verčiau mirdavo, nei pasiduodavo į nelaisvę.

Karžygiškai mirdami nelygioje kovoje su galingesniais priešais, lietuviai palikdavo ateinančioms kartoms didvyriškumo ir pasiaukojimo pavyzdį. Prisirišimas ir meilė tautai neapsieina be aukų ir pasišventimo. Tautos pasišventimas ir laisvės pamilimas yra vertingas tautos ir savos valstybės meilės įprasminimas. Kauno karo muzėjuje buvo įrašas: "Per amžius budėję, laisvę laimėjom per aukas ir pasišventimą". Laisvė yra brangus ir nuo žmogaus asmens neatjungiamas moralinis gėris. Laisvės neturintis asmuo neturi gyvenimo prasmės. Nors lietuvių tauta nekartą buvo pavergta ir persekiojama savo galingesnių kaimynų, bet dėl to ji nenustojo laisvės palaimos supratimo; ji ir dabar neatsisako kovos dėl laisvės ir tęsia ją visomis įmanomomis ir tinkamomis priemonėmis.

Bet kas gi yra toji laisvė, kuri tiek daug aukų reikalauja? Plačiai ir išsamiai atsakyti į šį klausimą reikėtų apžvelgti žmonijos ar atskirų tautų praeitį, jų kovas ir siekius kultūrinio, socialinio, religinio, mokslinio, ekonominio ir polinio gyvenimo srityse. Tai čia neįmanoma padaryti dėl vietos stokos. Duosime tik trumpą laisvės apibudinimą. Laisvė yra žmogaus prigimties savybė veikti be išorinės prievartos, arba, kaip sakė 1789 metais *Prancūzų žmogaus ir piliečio teisių deklaracija*, laisvė yra žmogaus galia daryti visa, kas kitam nekenkia. Laisvės ribos siekia tiek toli, kiek jos netrukdo kitam asmeniui naudotis tokiomis pat laisvėmis. Šias ribas paprastai nustato įstatymas. Įstatymui yra leista uždrausti

visuomenei kenksmingus veiksmus, arba, trumpai tariant, pagal Montesquieu, laisvė yra teisė daryti visa, ką leidžia įstatymai (Esprit des lois liv. XI ch. III). Todėl nėra laisvės be įstatymų. Laisva tauta klauso, bet netarnauja: ji pasiduoda tik įstatymams. Bet tai nereiškia, kad kiekvienas įstatymas yra ar gali būti tinkamas laisvės apsprendimas ir įprasminimas. Tik tie įstatymai, kurie nevaržo natūralinių žmogaus teisių ir kurie tarnauja žmonėms, yra pagrindas laisvės apsaugai.

Lietuvių tauta, per daugelį amžių užgrūdinta laisvės kovose, pasilieka ištikima laisvės troškimams. Kiekvienas jos narys supranta laisvės svarbą visos tautos ir pavienio asmens gyvenime.

Turėjusi ilgą kultūrinio brendimo praeitį, lietuvių tauta ištobulino savo kalbą, kuria yra sukurta nesuskaitoma daugybė liaudies dainų, pasakų, pasaulinės vertės literatūros ir mokslo veikalų. Lietuvių tauta yra aukštai kultūringos žmonių giminės narys. Tą kultūringumą išreiškia savo prisirišimu tautinei bendruomenei, meile savajai valstybinei organizacijai ir kova dėl laisvės.

Istorijos eigoje tautos gyvenimas gali būti permainingas, kaip tai atsitiko su lietuvių tauta. Dėl nedraugingo kaimyno imperializmo ji nustojo savo nepriklausomybės ir praktiškojo galimumo vykdyti savo suverenumą. Tautos suverenumo vykdymo sutrukdymas neatima tautai paties suverenumo, kaip ir neatima jos nariams žmogaus asmenybės ir nepanaikina žmogaus natūralios teisės būti laisvam.

Suverenumas yra tautos neatskiriama savybė. Jis yra tautos valios pareiškimo ir pasireiškimo versmė. Nors kartais tauta netenka suverenumo vykdymo galios, bet patsai suverenumas pasilieka tautoje. Tauta negali suverenumo atsisakyti, kaip esminės kiekvieno tautos nario ir visos tautos sielos dalies. Nūdien žmonės neparduodami į vergiją. Asmuo niekam nepriklauso; jis yra savarankus, ir niekas kitas negali jo vardu atsisakyti esminių teisių, kurių tarpe yra ir suverenumo vykinimas.

Tautos siela čia suprantama kaip tautos bendruomeninis dvasinio pobūdžio pradas, jungiąs visas tautos valios apraiškas. Be tautos sielos nebūtų gyvos tautos, o negyva tauta nėra ir negali būti suverenumo turėtoja, jo įkūnijimas ir vykinimas.

Sąmoninga ir kultūringa tauta, turinti savo teisės į laisvę supratimą, negali šios laisvės netekti. Tik barbarai, dėka savo fizinės galios ir laukinių užmačių, gali ir drįsta laikyti kitas kultūringas tautas priespaudoje. Ši barbarų įvesta tvarka nėra ir negali būti pastovus pasaulinės tautų bendruomenės atributas bei funkcija. Tik tol,

Pašalinės įtakos Lietuvos istorijos ir kalbotyros moksluose

DR. ANTANAS KLIMAS

Ši tema yra plati, kaip vandenynas: net keliomis ilgomis disertacijomis jos neišsemsi. Tad čia pat turime tą temą smarkiai susiaurinti ir sukonkretinti.

Susiauriname ta prasme, kad *mokslu* čia suprasime tik mažą mokslo sričių dalelę. Sukonkretiname, kad kalbėsime tik iš lietuviškų interesų taško.

Mokslą suprasime ne vien kaip akademinę apraišką, pasireiškiančią tik aukštųjų mokyklų plotmėje, bet taip pat ir kaip praktinį jo interpretavimą spaudoje ir kasdieniame gyvenime.

Politika mums čia reikš visą interpretatoriaus nusistatymą, ne tik siaurai suprastą "politiką".

Tarp mokslo ir politikos tam tikra įtampa visuomet buvo, yra ir bus. Net ir absoliutinėje diktatūroje tai pasitaiko. Na, jeigu diktatūra totališkai padiktuoja pagrindus kuriai nors mokslo šakai, tai jau nebe mokslas, o tik tam tikros rūšies propaganda. Klasiškas tokio padiktavimo pavyzdys yra sovietų kalbininko Marro atvejis. Jis, mat, buvo paskelbęs, kad visos kalbos esą kilusios iš tam tikrų kelių skiemenų. Partijai tą tezę aprobavus, jo "mokslas" buvo paskelbtas absoliučia tiesa, ir visi sovietų kalbininkai keliolika metų turėjo pritaikinti visą savo darbą Marro "tiesai". Tokiu būdu sovietų kalbotyra Marro viešpatavimo laikais pasidarė kalbotyros juokdariu.

Pagaliau jo mokslas buvo oficialiai atmestas straipsnyje, kurį buvo pasirašęs "mokslininkas" Stalinas. Marro "mokslas" buvo nušluotas, tarsi, nė nebuvęs.

Nekalbėsime čia taip pat apie griežtuosius mokslus, o tik apie socialinius ir humanitarinius, daugiausia apie istoriją ir kalbotyrą. Mums tie du mokslai yra likiminiai svarbūs. Vis aštriau ir aštriau keliami klausimai, ypatingai mūsų jaunesniųjų kartų tarpe: 1) Kada gi mūsų valstybės pradžia? 2) Nuo kada Lietuva yrą krikščioniška

---

kol kitos tautos bendrauja ir bendradarbiauja su barbarais, yra toleruojamas pasaulyje tautų pavergimas.

Pasišventimas ir auka atneš savo vaisių, ir lietuvių tautos kovos dėl laisvės bus vainikuotos pergale.

valstybė? 3) Kodėl gi Vytautas neišstūmė kryžiuočių iš baltiškųjų žemių? 4) Kaip gi ten su mūsų valdovais: nejaugi tik vieną tikrą karalių teturėjome, o kiti buvo lyg ir antros rūšies, būtent: tik didieji kunigaikščiai? Argi jie nagalėjo pasivadinti (arba, ar mes negalime to įpilietinti?) kaip nors iškilmingiau, kad ir imperatoriais, ar pan.? Juk gi imperiją tikrai nuo jūros ligi jūros turėjome. Tai kodėl gi negali būti mums sąvokos kad ir tokios: *Imperium Lituanum*, ar panašiai?

Ne juokais aš tuos klausimus čia keliu, nes mūsų jaunimui, studijuojančiam viso pasaulio universitetuose, tokie klausimai dažnai kyla. Žinau, kad jauno lietuvio galvosenoje kartais mėgina prasiskverbti įkyri mintis: ar mes lietuviai tai tik tokia užguita tautelė Baltijos beveik užmirštame pajūryje?

Kaip jau minėjau, mes tą *Imperium Lituanum* juk konkrečiai turėjome, ir net pavyzdingesnę, didesnę ir tvarkingesnę negu daugelis kitų, bet *nesugebėjome jos tokios pasauliui pristatyti*. Todėl iš dalies ir vargsta mūsų studijuojantis jaunimas, savo vadovėliuose veltui beieškodamas tikrojo istorijos mokslo nuomonės apie savo tėvų žemę ir valstybę.

O jau apie mūsų santykius su lenkais tai baisu ir kalbėti: jie pasaulio arenoje šimtmečiais buvo mus visiškai užgožę. Čia toliau to klausimo nė nenagrinėsiu, nes jis mums visiems gerai žinomas.

Taigi, mūsų istoriją pasaulio arenoje, bet daugiausia "politiškai", interpretavo ne lietuviai, o lenkai, vokiečiai, rusai, čekai, ir taip "moksliškai" nuinterpretavo (su keliomis šviesiomis išimtimis), kad tos Lietuvos didžiojo pasaulio istorijos moksle nelabai daug ir paliko...

Trumpai žvilgterėję į istoriją, eikime kalbotyron.

Kalbotyroje, kaip ir istorijoje, trokštame rasti dalykų, kurie *mums vieniems priklauso*, kurie rodo mūsų tautos "šimtaprocentinį" savitumą, kurių kiti mūsų kaimynai net neišdrįstų savintis.

Ir čia mums, o vėlgi ypatingai mūsų studijuojančiam jaunimui, kyla visokių neaiškumų, visokių neatsakytų arba tik dalinai atsakytų klausimų. Keli tokių problemų pavyzdžiai: 1) Tai kaip gi ten su lietuvių kalbos santykiais su sanskritu (nors daugis mūsų net nežino, kas tas sanskritas yra): ar lietuvių kalba yra sanskrito kalbos duktė, ar podukra, ar šiaip jau artima giminaitė? 2) Lietuvių ir lotynų kalbos — tai jau beveik neatskiriamos dvynukės: štai lotyniškai *ignis*, o lietuviškai *ugnis*, lot. *vir*, o lietuviškai *vyras*. O ką jau bekalbėti apie tą garsųjį sakinį: *tres viri jugum trahunt* (trys vyrai jungą traukia). 3) Tai gal tada išeitų, kad lietuvių kalba

yra pati seniausia kalba Europoje, o gal ir pasaulyje, nebent kinai būtų tą "rekordą" sumušę? 4) Kaip gi ten su tais slavais: ar mes esame buvę su tais burliokais ir maskoliais prieš kokius 4 - 5 tūkstančius metų kaimynai, pusbroliai, broliai, ar šiaip kokio laipsnio neaiškūs giminės?

Į pirmuosius tris klausimus mokslas yra davęs tikrai moksliškai pagrįstus atsakymus, tiktai mes patys kartais, mūsų pačių interpretavimo dvasios pagauti, jų nepastebime, arba, daugeliu atvejų, jų tikrai ir nežinome.

Trumpai, sanskritas, arba tiksliau senųjų indų kalba, yra tik viena iš indoeuropiečių kalbų šaka. Viso yra 15 tokių indoeuropiečių kalbų šakų, arba, geriau pasakius, šeimų (grupių):

1. tocharų,
2. indo-iraniečių,
3. armėnų,
4. hititų (arba hetitų),
5. Anatolijos kalbų grupė,
6. frigų,
7. trakų,
8. graikų,
9. albanų,
10. ilirų,
11. italikų (arba romanų),
12. keltų,
13. slavų,
14. germanų,
15. baltų.

Sanskritas, arba, kaip jau minėjau, senųjų indų kalba, priklauso indo-iraniečių kalbų šeimai, o lietuvių kalba priklauso baltų kalbų šeimai. Geografiškai šios dvi kalbų grupės buvo atsiskyrę gal jau kokie trys tūkstančiai metų, o jų giminingumas yra išlikęs tik todėl, kad senųjų indų kalba (sanskritas), kurio kalbiniai paminklai yra užrašyti jau prieš maždaug 3000 metų, buvo tuomet išlaikiusi dar daug senųjų formų ir žodžių, paveldėtų iš indoeuropiečių prokalbės. Tuo tarpu baltų kalbos, taip pat ir lietuvių kalba, taip pat *ligi šių dienų* yra išlaikiusios daug tokių senųjų formų ir žodžių, prieš kelis tūkstančius metų paveldėtų iš tos pačios indoeuropiečių prokalbės. Tikrieji kalbininkai - mokslininkai tuos faktus jau nuo 19-jo amžiaus vidurio žinojo. Taip jie ir rašė. Bet čia vėliau prisidėjo nemokslininkai, populiarizatoriai, kurie tuos mokslo faktus vienaip ar kitaip nuinterpretavo. Tai dėlto viena enciklopedija prieš maždaug 70 metų ir parašė, kad, girdi, lietuviai ūkininkai suprantą sakinius, kuriuos mokslininkai jiems paskaito sanskritiškai . . . Tai, žinoma, yra nesąmonė, nors sanskrito kalboje galime rasti pavienių žodžių, kurie yra labai panašūs šių dienų lietuvių kalbos atskiriems žodžiams, bet tai beveik ir viskas: jau ir tuomet sanskritas, kuris į Indiją nukeliavo iš Europos, buvo labai pasikeitęs.

Mokslas yra labai panašiai atsakęs ir į klausimą apie lietu-

vių ir lotynų kalbų santykius: ir čia lygiai tokia pat padėtis kaip pirmame klausime: abi kalbos turi tik tų panašumų, kuriuos abi prieš 3-4 tūkstančius metų buvo paveldėjusios iš indoeuropiečių prokalbės ir kuriuos jos išlaikė.

Dėl trečiojo klausimo, kuris liečia lietuvių kalbos senumą, tai čia jau semantikos, žodžių reikšmės parinkimo klausimas. Visos kalbos yra "senos" ir ta prasme, kad jos savaime iš nieko ir staiga neprasideda: jos visada buvo ir jomis buvo kalbama, tik vienose vyko stipresni ir greitesni, kitose lėtesni pasikeitimai. Moksliškai galima gal būtų atsakyti taip: lietuvių kalba yra išlaikiusi daugiau senoviškų formų ir žodžių negu bet kuri gyva (t. y. dar kalbama) indoeuropiečių kalba. Kitaip sakant, lietuvių kalba yra archaiškiausia, arba senoviškiausia iš visų dar kalbamų indoeuropiečių kalbų. Tokiu būdu niekas niekad ir neginčijo fakto, kad lietuvių kalba yra labai svarbi lyginamajai indoeuropiečių kalbotyrai.

Ketvirtajam klausimui, būtent, lietuvių (arba baltų kalbų) ir slvaų kalbų santykiams skirsime daugiau vietos, nes jis šiuo metu yra pats opiausias. Čia, mat, slaviškoji pusė be "politikos" jau nebeapsieina.

Yra net pasigirdę balsų mūsų spaudoje, reikalaujančių mūsų kalbininkus šiuo slavų ir baltų klausimu aiškiai pasisakyti, kad šis klausimas būtų galutinai išspręstas.

Apskritai kalbant, mūsų žymieji kalbininkai laikosi nuomonės, kad niekados nėra buvę vienos baltų ir slavų prokalbės. Panašumai slavų ir baltų kalbose yra atsiradę dėl maždaug sekančių priežasčių: 1) daugelis panašumų yra paveldėti iš bendros indoeuropiečių prokalbės, taip kaip ir mūsų anksčiau minėti panašumai tarp lietuvių ir lotynų, arba tarp lietuvių ir sanskrito kalbų; 2) kai kurie "panašumai" iš tikrųjų nėra jokie panašumai, o tiktai skoliniai iš vienos kalbų grupės į kitą. Jų ypatingai daug yra paimtų iš slavų kalbų į baltų kalbas, kadangi abiems grupėms teko šimtmečius būti kaimynais, tad iš gausesnės slavų grupės daugiau skolinių ir įsiveržė į mažesnę baltų kalbų grupę. Jeigu, sakysime italikai būtų tiek laiko gyvenę netoli baltų, tai gal šiandien baltų kalbose būtų daug skolinių iš italikų kalbų, arba atvirkščiai; 3) abi kalbų grupės yra palyginti archaiškos arba konservatyvios, nors slavų kalbose daugiau yra įvykę pasikeitimų negu baltų kalbose. Jeigu, sakysime, kuri nors iš šių dviejų grupių būtų smarkiai pasikeitusi, tai ir nekiltų jokio klausimo dėl glaudesnio šių dviejų kalbų grupių panašumo.

Pažiūrėkime trumpai į pačio klausimo istoriją.

Jau pirmose pastangose klasifikuoti indoeuropiečių kalbas baltų ir slavų kalbų grupės vis buvo arba suplakamos į vieną grupę, arba pastatomos kur nors netoli viena kitos. Tik garsusis prancūzų kalbininkas Antoine Meillet prieš maždaug 45 metus atmetė tą neaiškią teoriją ir paskelbė, kad baltų ir slavų kalbos išsivystė iš indoeuropiečių prokalbės visiškai atskirai. Nuo to laiko kalbininkų tarpe niekad vienodos nuomonės ir nebebuvo. Susidarė šiuo klausimu kelios kryptys. Atsargesni kalbininkai paprastai sako, kad beveik neįmanoma esą šio klausimo tikrai besąlyginiai moksliškai išspręsti dėl vienos paprastos priežasties: abiejų kalbų grupių dokumentai, tai yra kalbiniai paminklai, yra labai neseni: slavų pirmieji kalbiniai paminklai yra iš 9 šimtmečio po Kristaus, o baltų — tik iš 15 šimtmečio. Padėčiai esant tokiai, nesą įmanoma tiksliau pasakyti, kas darėsi šiose kalbų grupėse, sakysime, prieš du tūkstančius metų. Kitaip sakant, problema esanti neišsprendžiama. Bet daugelis vistiek mėgina. Visi kalbininkai, kurie sėdi po rusų - bolševikų ir apskritai slavų šluota, be išimties pasisako, kad yra buvusi kokia nors baltų - slavų prokalbė. Aiškinti čia nieko nereikia: Maskvai yra reikalinga tokia teorija.

Vienas garsus ir geras kalbininkas baltistas anksčiau gyveno Lietuvoje, net dėstė Vilniaus universitete. Tuomet jam slavų ir baltų giminystė buvo dar "neaiški", arba jis bent vengė aiškiau savo nuomonę pareikšti. Dabar jis gyvena Lenkijoje ir beveik visur įrodinėja artimą slavų ir baltų "giminystę".

Kitas pavyzdys: vienas jaunas lietuvis kalbininkas mokslinio darbo pradžioje buvo kiek pasisakęs prieš baltų - slavų prokalbę, bet dabar jau keleri metai gieda tą pačią giesmelę, kaip ir visi Maskvos pavaldiniai.

Trečias atsitikimas: 1963 metais įvyko, rodos, 5-sis pasaulinis slavistų kongresas Sofijoje, Bulgarijoje. Jo metu buvo sudarytas keliolikos žmonių specialus komitetas "galutinai" ištirti baltų ir slavų kalbų santykių klausimą ir jį referuoti sekančiam pasauliniam slavistų kongresui, kuris turi įvykti 1968 metais. Tipiškas yra tam komitetui pirmininko parinkimas: juo gi yra K. Korsakas-Radvilas, kuris yra joks kalbininkas. Žinoma, jis turi svarbesnę "kvalifikaciją" tam postui: jis yra visiškai ištikimas Maskvai. Galima drąsiai tvirtinti, kad tokio komiteto "sprendimą" jau dabar galima numatyti.

Šitame straipsnyje aš neįsileisiu į techniškas šio klausimo diskusijas, nes tuo klausimu esu numatęs pasisakyti vėliau išsamesniu straipsniu. Tik trumpai galiu pasakyti savo nuomonę: tikrų panašumų, kurie yra

MONAGAN REZOLIUCIJOS ISTORIJA

KUN. JONAS C. JUTKEVIČIUS

Kongresmano John S. Monaghan (D. — Conn.) rezoliucijos (H. Con. Res. 416) pravedimas abiejuose Kongreso rūmuose (1965 metų birželio mėn. 21 dieną Atstovų Rūmuose ir 1966 metų spalio mėn. 22 dieną Senate) buvo geros valios lietuvių, kitų pabaltiečių ir tūkstančių laisvę mylinčių amerikiečių didžiulis laimėjimas kovoje dėl Lietuvos, Latvijos ir Estijos laisvės. Mes, kurie arti šešerių metų nešėme to žygio naštą, puikiai žinome, kas tą rezoliuciją išrūpino ir kas ir kaip

---

tik baltų ir slavų kalbose, yra labai nedaug: gal 4 ar 5. Bet tokį skaičių panašumų galima rasti ir tarp baltų ir germanų ir dar tarp baltų ir kitų indoeuropiečių kalbų grupių. O svarbių skirtumų aš šiuo metu priskaitau virš 15! Tokiu būdu mano išvada labai aiški: jokios baltų - slavų "prokalbės" nėra niekad buvę. Slavų ir baltų kalbų grupės atskirai išsivystė iš indoeuropiečių prokalbės, kaip ir kitos 15 indoeuropiečių kalbų grupės. Jas suplaka į vieną tik ta mūsų anksčiau minėta "politika", kuri yra naudinga rusams ir aplamai slavams. Ir tie nerusai mokslininkai, kurie pasisako panašiai, yra vienu ar kitu būdu tos "politikos" paveikti.

Išvados

1) Mokslai, ypatingai istorija ir kalbotyra, dažnai pasiduoda juos kuriančių žmonių "politikai".

2) Mums šiuo metu labai svarbu:

a) kuo daugiau mūsų jaunimo pakreipti į tas sritis, ypatingai į kalbotyrą ir istoriją, nes jaunų kalbininkų ir istorikų mes beveik neturime,

b) šiose srityse siektina viršūnių — postų universitetuose. Iš čia įmanoma autoritetingai išeiti į pasaulinį forumą,

c) tokie mūsų žmonės paruoštų studentus, kurie tęstų jų tradicijas.

3) Mano išmanymu, svarbiausia mūsų jaunimo laisvajame pasaulyje misija: su lietuviška širdimi ateiti į humanitarinius mokslus.

4) Visos mūsų organizacijos ir spauda šį klausimą turėtų gyvai judinti, gvildenti. Mūsų finansinės institucijos turėtų ateiti į pagalbą tiems jaunuoliams, kurie rimtai ruoštųsi šiose srityse dirbti.

už tos rezoliucijos pravedimą kovojo. Visai eilei geros valios lietuvių šis reikalas nėra pilnai žinomas. Kadangi man teko labai aktyviai rezoliucijos pravedimo žygyje dalyvauti ir palaikyti nuolatinį ryšį su kongresmanu John S. Monagan, tai noriu patiekti šios rezoliucijos (H. Con. Res. 416) istoriją pilnoje dienos šviesoje.

Pirmosios rezoliucijos (senatoriaus Thomas H. Kuchel ir kongresmano Glenard P. Lipscomb) Lietuvos laisvinimo reikalu buvo įneštos į JAV-bių Kongresą (87th Congress) 1961 metų vasario mėnesio pradžioje. Be minėtų legislatorių 1961 ir 1962 metais (87th Congress) dar keletas kitų senatorių ir kongresmanų buvo įnešę panašias rezoliucijas. Visos jos pateko į Senato ir Atstovų Rūmų užsienio reikalų komisijas, kurių pirmininkai (senatorius Fulbright ir kongresmanas Morgan) nedavė toms rezoliucijoms eigos.

Rezoliucijų banga
JAV-bių Kongrese

Rezoliucijos, jei jos nepravedamos poros metų laikotarpyje, susirinkus naujam Kongresui, turi būti įneštos iš naujo. Senatoriai ir kongresmanai, kurie buvo įnešę rezoliucijas Lietuvos laisvinimo reikalu 87-jame Kongrese, buvo prašomi jas vėl įnešti 88-jame Kongrese. Rezoliucijoms Remti Komiteto, kuris vadovavo visam šiam žygiui, strategija buvo išgauti kiek galima daugiau rezoliucijų tuo klausimu. Ne paslaptis, kad jei kuriuo nors klausimu yra įnešama didesnis skaičius įstatymo projektų ar rezoliucijų, yra žymiai lengviau vieną iš jų pravesti.

1963 metų pačioje pradžioje, susirenkant 88-jam Kongresui, pirmajai sesijai, iš Rezoliucijoms Remti Komiteto pirmininko Leonardo Valiuko gavau laišką su tokiu prašymu: "Kunige, turite gerų pažįstamų senatorių ir kongresmanų tarpe. Išgaukite bent iš vieno senatoriaus ir vieno kongresmano po naują rezoliuciją . . ." Mano atsakymas Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybei buvo: "Puikiai pažįstu senatorių Dodd ir kongresmaną Monagan. Į juos tuo reikalu ir kreipsiuos . . . ."

Nieko nelaukdamas, vienam ir kitam parašiau po laišką ir pasiunčiau po rezoliucijos pavyzdį, kad jiems būtų lengviau paruošti savąsias rezoliucijas. Kaip taisyklė, legislatoriai pavyzdžių pageidauja, nors jie paprastai padaro savo pakeitimų. Noriu čia labai aiškiai pabrėžti, kad per tuos šešerius veiklos metus buvo įnešta į JAV-bių Kongresą šimtai rezoliucijų Lietuvos laisvinimo reikalu. Jos viena nuo kitos daugiau ar mažiau skyrėsi: vienos buvo žymiai griežtesnės už senatoriaus Kuchel ir Lipscomb rezoliucijas (pav. senatoriaus Lausche, senatoriaus Dodd ir kit.), kitos — švelnesnės savo turiniu (pav.

senatoriaus Miller, senatoriaus Hickenlooper, kongresmano Lindsay ir kit.). Buvo įnešta rezoliucijų, kurias mes atmetėme kaip nevykusias ir prašėme tų legislatorių įnešti tinkamesnes.

Pirmoji kongresmano Monagan rezoliucija

Kongresmanas John S. Monagan mano prašymo išklausė ir 1963 metų balandžio mėn. 10 dieną rezoliuciją (H. Con. Res. 136) įnešė. Gavus tos rezoliucijos tekstą, netrukus mane pasiekia laiškas ir iš Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybės. Mūsų nuomonė sutampa: kongresmano Monagan rezoliucija (H. Con. Res. 136) visai nevykusi, mums nepriimtina. Štai, ta pirmoji kongresmano Monagan rezoliucija: —

House Concurrent Resolution 136

Whereas the captive nations of Europe, including Lithuania, Estonia, Latvia, Hungary, Poland, Czechoslovakia, Bulgaria, and Albania, were seized and surrendered to Communist regimes by illegal means and against the consent of their people; and

Whereas the people of these nations are friendly to the United States and fervently desire to establish free and representative governments; and

Whereas the United States in its basic documents has proclaimed its belief in the freedom and self-determination of nations: Now, therefore, be it

Resolved by the House of Representatives (the Senate concurring), That it is the sense of the Congress that —

(1) the United States does not recognize the status quo among the captive nations of Europe;

(2) the United States sympatizes with the peoples of these captive nations in their present tragic plight;

(3) the United States desire to sustain and support these peoples in their continuing quest for freedom and self-determination;

(4) it should be and is the policy of the United States Government in every possible manner and at every possible opportunity to express as national policy the conclusions hereinbefore described; and

(5) officials and diplomatic representatives of the United States be directed to express the policies hereinbefore described at every opportunity and to support all measures and policies calculated to lead to a return to freedom of the peoples herein described.

Kongresmanas Monagan prašomas įnešti griežtesnę rezoliuciją

Ši rezoliucija mums buvo nepriimtina dėl dviejų priežasčių: 1) Per švelni, nereikalaujanti JAV-bių vyriausybės daryti konkretesnių žygių Pabaltijo kraštų laisvinimo reikalu; 2)

Įjungianti kitus komunistų pavergtus kraštus, kurių padėtis yra skirtinga. Rezoliucijoms Remti Komiteto nusistatymu, šalia bendrų žygių su kitomis komunistų pavergtomis tautomis Pabaltijo kraštai turi vesti ir atskirą laisvinimo akciją.

Tuoj parašiau kongresmanui Monagan laišką, pareikšdamas savo nepasitenkinimą dėl jo rezoliucijos ir prašydamas įnešti konkretesnę, liečiančią tik Pabaltijo kraštus ir reikalaujančią JAV-bių vyriausybę imtis tam tikrų žygių Lietuvos, Latvijos ir Estijos išlaisvinimo reikalu. Rezoliucijoms Remti Komitetas ir Lietuvos Vyčiai suorganizavome laiškų bangą kongresmanui Monagan. Savo laiškuose buvome mandagūs, bet kartu ir kietoki. Trumpai ir aiškiai prašėme, kad kongresmanas Monagan įneštų naują ir geresnę rezoliuciją.

Kongresmanas Monagan atsiliepė į mūsų laiškus ir pažadėjo įnešti kitą rezoliuciją: kiek griežtesnę ir apimančią tik Pabaltijo valstybes. Tai jis padarė to paties 88-jo Kongreso antrosios sesijos metu.

Kita Monagan rezoliucija

Naujoji Monagan rezoliucija (H. Con. Res. 293), įnešta 1964 metų balandžio mėn. 22 dieną, buvo žymiai konkretesnė, negu kad pirmoji, ir apimanti tik Lietuvą, Latviją ir Estiją. Toji rezoliucija skambėjo taip:

House Concurrent Resolution 293

Whereas the subjection of peoples to alien subjugation, domination, and exploitation constitutes a denial of fundamental human rights, is contrary to the Charter of the United Nations, and is an impediment to the promotion of world peace and cooperation; and

Whereas all peoples have the right to self-determination; by virtue of that right they freely determine their political status and freely pursue their economic, social, and cultural development; and

Whereas the Baltic peoples of Estonia, Latvia, and Lithuania have been forcibly deprived of these rights; and

Whereas it has been the firm and consistent policy of the Government of the United States to support the aspirations of Baltic peoples for self-determination and national independence; and

Whereas there exist many historical, cultural, and family ties between the peoples of the Baltic States and the American people:

Be it

Resolved by the House of Representatives (the Senate concurring), That the House of Representatives of the United States urge the President of the United States —

(a) to direct the attention of world opinion, at appropriate international forums and by such means as he deems appropriate; to denial of the rights of self-determination for

the peoples of Estonia, Latvia, and Lithuania, and

(b) to bring the force of world public opinion to bear on behalf of the restoration of these rights to the Baltic people.

Ši rezoliucija mums buvo priimtina, ir už jos įnešimą jam dėkojome. Ne vienas iš mūsų pageidavome, kad jis ateityje tą rezoliuciją kiek papildytų, paminėdamas joje Jungtines Tautas. Mūsų visos pastangos pravesti 1964 metais vieną iš įneštų rezoliucijų, nedavė apčiuopiamų rezultatų 88-jo Kongreso metu.

Didžioji akcija 1965 metais

Susirinkus naujam Kongresui (89th Congress) 1965 metų pradžioje, kreipėmės į visus buv. rezoliucijų autorius, prašydami rezoliucijas iš naujo įnešti. Visi tai padarė. Bandėme išgauti kiek galima daugiau naujų rezoliucijų. 1965 metų gegužės mėnesį rezoliucijų skaičius artėjo prie šimtinės. Buvo išvystytas visas galimas spaudimas į Senato ir Atstovų Rūmų užsienio reikalų komisijų pirmininkus (senatorių Fulbright ir kongresmaną Morgan) ir visus narius, kad duotų mūsų rezoliucijoms eigą.

Kongresmanas Monagan 1965 metų pradžioje įnešė savo rezoliuciją (H. Con. Res. 293) iš naujo, ir ji buvo įregistruota 89-me Kongrese kaip *H. Con. Res. 99*.

Rezoliucijoms Remti Komiteto nepaprasta akcija, išgaunant vis daugiau ir daugiau naujų rezoliucijų ir apverčiant Senato ir Atstovų Rūmų užsienio reikalų komisijos narius tūkstančiais telegramų ir laiškų, galų gale išjudino Atstovų Rūmų užsienio reikalų komisiją. Komisijos pirmininkas kongresmanas Thomas E. Morgan (D. — Penn.) pavedė Europos reikalų skyriaus (Subcommittee on Europe) pirmininkei kongresmanei Edna F. Kelly (D. — N. Y.) pravesti apklausinėjimus Pabaltijo ir kitų pavergtų Europos tautų reikalu. Tie apklausinėjimai (hearings) buvo pradėti 1965 metų gegužės mėn. 17 dieną. Pradėdama apklausinėjimus kongresmanė Edna F. Kelly (chairman of the subcommittee on Europe) labai aiškiai pareiškė kodėl tai daroma. Štai jos įžanginiai žodžiai: " . . .As the members of the subcommittee know, there are over 70 resolutions introduced in the House which relate to the status of the Baltic countries . . .". Čia ji paprašė tuoj tas visas rezoliucijas išvardinti ir įtraukti į apklausinėjimų protokolą. Tarp kitko, ji pati buvo vienos iš rezoliucijų autorė (H. Con. Res. 390).

Amerikiečiai
už rezoliucijų pravedimą

Kongresmanės Edna F. Kelly apklausinėjimuose pareiškimus padarė eilė kongresmanų: Adair, Dervinski, Morse, Rooney, Dingell, Robison, Helstoski, Minish, Grabowski, Garmatz, Howard, McEwen, An-

derson, McClory, Annunzio, Donohue, Friedel, Stratton ir Horton. Jie visi buvo rezoliucijų autoriai ir prašė, kad vienai iš rezoliucijų būtų duota eiga.

Liudijo ir trys lietuviai: Amerikos Lietuvių Tarybos vykdomojo komiteto pirm. L. Šimutis (raštu), Vyriausio Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto ir Lietuvos Laisvės Komiteto pirm. V. Sidzikauskas ir Alfonsas Milukas (žodžiu). Nė vienas iš jų nė žodžiu neužsiminė apie rezoliucijas. Tiesiog nesuprantama kodėl jie to nepadarė?

Iš apklausinėjimą vykdančių kongresmanų trys buvo rezoliucijų autoriai: Edna F. Kelly (D. — N. Y.), John S. Monagan (D. — Conn.) ir Edward J. Derwinski (R. — Ill.). Kongresmanė Edna F. Kelly buvo pasiryžusi duoti eigą vienai iš įneštų rezoliucijų. Jos pačios ir kongresmano Derwinski rezoliucijos buvo per griežtos Valstybės Departamentui. Buvo apsistota ties kongresmano John S. Monagan rezoliucija (H. Con. Res. 99).

Pagriežtinama Monagan rezoliucija

Kongresmanas Monagan Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybės ir kitų narių buvo praeityje prašytas iškilus jo rezoliucijos pravedimo reikalui, savo rezoliuciją kiek pagriežtinti: paminėti Sovietų Sąjungos agresiją prieš Pabaltijo valstybes ir akcentuoti tų kraštų bylos perkėlimą į Jungtines Tautas.

Apklausinėjimai tęsėsi porą dienų (1965 metų gegužės 17 ir 18 d. d.). Pasibaigus apklausinėjimams, kongresmanas Monagan 1965 metų gegužės mėnesio 19 d. įneša naują rezoliuciją — *H. Con. Res. 416.* Tai nebuvo kokia nors nauja rezoliucija, o tik jo paties *H. Con. Res. 99,* kiek papildyta ir pagriežtinta, kurią kongresmanės Kelly komisija aprobavo. Papildytoji ir pagriežtintoji Monagan rezoliucija skambėjo taip:

House Concurrent Resolution 416

Whereas the subjection of peoples to alien subjugation, domination, and exploitation constitutes a denial of fundamental human rights, is contrary to the Charter of the United Nations, and is an impediment to the promotion of world peace and cooperation; and

Whereas all peoples have the right to self-determination; by virtue of that right they freely determine their political status and freely pursue their economic, social, cultural, and religious development; and

Whereas the Baltic peoples of Estonia, Latvia, and Lithuania have been forcibly deprived of these rights by the Government of the Soviet Union; and

Whereas the Government of the Soviet Union, through a program of deportations and re-

settlement of peoples, continues in its effort to change the ethnic character of the populations of the Baltic States; and

Whereas it has been the firm and consistent policy of the Government of the United States to support the aspirations of the Baltic peoples for self-determination and national independence; and

Whereas there exist many historical, cultural, and family ties between the peoples of the Baltic States and the American people:

Be it

Resolved by the House of Representatives (the Senate concurring), That the House of Representatives of the United States urge the President of the United States —

(a) to direct the attention of world opinion at the United Nations and at other appropriate international forums and by such means as he deems appropriate, to the denial of the rights of self-determination for the peoples of Estonia, Latvia, and Lithuania, and

(b) to bring the force of world opinion to bear on behalf of the restoration of these rights to the Baltic peoples.

Valstybės Departamentas "suminkštėja"

Kongresmanas John S. Monagan 1965 metų gegužės mėnesio 20 dieną skuba su savo rezoliucija (H. Con. Res. 416) pas Atstovų Rūmų užsienio reikalų komisijos pirm. kongresmaną Thomas E. Morgan. Kongresmanas Morgan tą pačią dieną parašo laišką Valstybės Departamentui, prašydamas tos užsienio politikos formavimo institucijos pasisakyti kongresmano Monagan rezoliucijos (H. Con. Res. 416) klausimu. Valstybės Departamentas duoda tuo reikalu atsakymą 1965 metų birželio mėnesio 1 d. Atsakymas yra šio turinio:

Department of State,

Washington, June 1, 1965

Hon. Thomas E. Morgan,

Chairman, Committee on Foreign Affairs,

House of Representatives.

Dear Mr. Chairman:

I am writing in reply to your letter of May 20, 1965, to the Secretary of State, requesting the Department's comments on House Concurrent Resolution 416, which has been approved unanimously by the Subcommittee on Europe and ordered favorably reported to the full Committee on Foreign Affairs. The resolution requests the President of the United States to urge certain actions in behalf of Estonia, Latvia, an Lithuania. The language of the resolution, as formulated, is not objected by the Department of State.

The Department has been advised by the Bureau of the Budget that from the stand-

point of the administration's program there is no objection to the submission of this report.

Sincerely yours,
Douglas McArthur II,
Assistant Secretary for Congressional Relations (For the Secretary of State).

Valstybės Departamentui nebesipriešinant, Atstovų Rūmų užsienio reikalų komisija tą rezoliuciją patvirtino 1965 metų birželio mėn. 17 d., ir Atstovų Rūmai ją vienbalsiai priėmė 1965 metų birželio mėn. 21 d. Tą dieną Atstovų Rūmų posėdyje dalyvavo 298 kongresmanai ir jie visi balsavo už tos rezoliucijos (H. Con. Res. 416) priėmimą. Senatas tą rezoliuciją priėmė vienbalsiai 1966 metų spalio mėn. 22 d.

Išvados

1) Tos rezoliucijos pravedimas JAV-bių Kongreso abiejuose rūmuose (Atstovų Rūmuose ir Senate) yra pats didžiausias laimėjimas Lietuvos laisvinimo darbe nuo Lietuvos pavergimo 1940 metų birželio mėn. 15 d.

2) Tą laimėjimą atsiekė geros valios lietuviai, kiti pabaltiečiai ir tūkstančiai geros valios ir laisvę mylinčių amerikiečių, kuriems sumaniai ir ištvermingai vadovavo Rezoliucijoms Remti Komitetas.

3) Grupių ar pavienių asmenų bandymas priskirti sau rezoliucijos pravedimo Kongrese nuopelnus yra piktos valios darbas ar noras iš pavydo degraduoti Rezoliucijoms Remti Komiteto atsiektą laimėjimą.

4) Teko palaikyti ryši su kongresmanu John S. Monagan, išgauti iš jo rezoliuciją, iš kelių kartų su juo valandomis kalbėtis. Jam tos "kitos jėgos", apie kurias savo laiku minėjo ar ir vėl pamini socialistų ir bedievių dienraštis "Naujienos", nežinomos.

5) Tos rezoliucijos pravedimas — tai tik žygio pradžia. Mūsų tikslas yra priversti krašto vyriausybę tą rezoliuciją įgyvendinti, iškeliant Lietuvos bylą Jungtinėse Tautose ir ją ten tinkamai apginti.

LAIVAS

Kaip tau sudie pamojuoti,
Kai vilnis sušlamės,
Mažas, vienišas luote,
Gyvas viršum gelmės.

Jau nebaigtoji kelionė
Kyla debesimis...
O, pasiliki, čiurlioni,
Būk su mumis —

Pasiliki išplaukdamas,
Nesugrįžtamas grįžk, —
Tavęs netekdamas, tavęs
belaukdamas,
Krūpčioja žiburys.

KAZYS BRADŪNAS
Iš "Sonatos ir fugos"

Lietuviško reikalo išnešimas į kitataučių tarpą

Pašnekesys su Raphael Sealey, Anglijos ir JAV-bių universitetų profesoriumi, anglu, šimtu procentų atsidavusiu Lietuvos ir lietuvių reikalams

Raphael Sealey (1927. VIII.14) anglas, sen. amžių istorikas. Mokslą baigęs savo gimtajame krašte, Anglijoje. Studijų šaka—istorija ir filosofija. Senovės istorijos studijas gilino Tuebingen'o ir Hamburg'o (Vakarų Vokietija) universitetuose 1952 - 1953 metais. 1955 metais pradėjo mokytis lietuvių kalbos, kuria laisvai šiuo metu kalba ir rašo. Mokydamasis lietuvių kalbos, susipažino su poete Danguole Sadūnaite ir ją 1957 metais vedė. Veikliai reiškėsi Anglijos lietuvių visuomeniniame bei kultūriniame gyvenime. Prieš kelerius metus persikėlė į JAV-bes. Šiuo metu profesoriauja Buffalo (New York) universitete, nuo rudens persikelia į Berkeley (California) universitetą. Pilnai įsiliejęs į lietuvių veiklą JAV-se, yra aktyvus LB narys, užimąs LB apylinkės valdybos postą. Verčia lietuvių autorius į anglų kalbą.

— *Kada ir kokiom aplinkybėm pradėjote domėtis lietuvių literatūros bei kultūros klausimais?*

— 1951 m. vasarą, baigdamas pagrindinius Oxfordo universiteto mokslus, buvau susidomėjęs lyginamąja indoeuropiečių kalbotyra. Paskaitęs kažkur, kad lietuvių kalba dar ir dabar išlaiko daug senoviškų bruožų, nusipirkau įžanginę knygą apie ją, būtent: — A. Leskien'o *"Litauisches Lesebuch"*. Knyga pateikia gausius skaitymus iš senesnės literatūros, žodynėlį ir gana išsamią gramatikos apžvalgą. Mano atžvilgiu ji turėjo tik vieną ydą: anais laikais dar nemokėjau vokiškai skaityti. Po keturių metų, pasisvečiavus Vokietijoje, susidomėjimas kalbotyra vėl atgijo; ėmiausi rimtai mokytis

lietuvių kalbos ir netrukus susipažinau su savo būsima žmona, kuri greitai pasidarė man gyvu kalbos vadovėliu.

Pirma lietuviška knyga, kurią perskaičiau, buvo P. Galaunės "Lietuvių liaudies menas" (Kaunas 1930). Paskui įsirašiau į Nidos knygų klubą, vėliau užsisakiau "Aidus" ir "Europos Lietuvį". Tuo tarpu mano pirmykštis susidomėjimas gryna kalbotyra nubluko, o jo vietoje mane priviliojo lietuvių literatūra bei su ja glaudžiai susijusi lietuvių tautosaka. 1956 m. įvykus sukilimams Lenkijoje, Vengrijoje ir kitur, pradėjau domėtis politika ir greitai pastebėjau, kad "Europos Lietuvis" dažnai teikia žinias, kurių netenka skaityti anglų spaudoje. Tam pačiam savaitraščiui esu ypač dėkingas už tai, kad iš visų man žinomų laikraščių jis išlaiko aukščiausią stilistinį lygį.

— *Kuriuos lietuvių kultūros bruožus laikote charakteringiausiais ir savitais?*

— P. Galaunė aukščiau minėtoje knygoje pristato šalia vienas kito du piešinius, kurių vienas rodo lietuvių Rūpintojėlį, o kitas — vokiečių Rūpintojėlį arba Schmerzmann. Vokiečių skulptūrėlė turi žymiai aštresnes linijas už lietuviškąją. Antai vokiečių Rūpintojėlio dešinysis delnas, ant kurio remiasi smakras, siekia tiesiai aukštyn, o lietuvių Rūpintojėlio dešinysis delnas yra pusiau sulenktas. Vokiško Rūpintojėlio veidas žiūri į priekį skausmą kenčiančiu žvilgsniu, o lietuviškojo veidas žiūri į šoną dalinai užsimerkusiom, giliai susimąsčiusiom akim. Abu Rūpintojėliai sėdi, bet vokiškojo kairė koja tiesiasi toliau į priekį už dešiniąją, tarytum jis būtų pasiruošęs bėgti, o lietuviškas Rūpintojėlis lygiai remia abi kojas ant žemės, kaip ramiai sėdįs žmogus.

Vienu žodžiu, lietuvis dievdirbys pavaizduoja Viešpaties skausmą su tam tikru švelnumu, tarytum žiūrėdamas per miglą. Lietuviškas Rūpintojėlis teikia pavyzdį dėsnio, kuris labai plačiai galioja lietuvių kultūroje: liaudies mene, dainose, tautosakoje ir literatūroje lietuvis niekada nepavaizduoja gryno skausmo, jis vis priduoda bent šešėlį malonės, gerumo ar net džiaugsmo. Šitą bruožą norėčiau pavadinti *švelnumo dėsniu*. Antra vertus, įvairiose vaizdinio ir žodinio meno srityse lietuvis niekada nepavaizduoja gryno džiaugsmo, o vis primaišo tam tikrą liūdesį, ilgesį ar bent susimąstymą.

Kitas savitas lietuvių kultūros bruožas, kurį norėčiau surišti su švelnumo dėsniu, yra visiems žinomas. Lietuvių tauta iki šiol verčiasi žemės ūkiu: jos kultūra yra žemės ūkio bei kaimo kultūra. Ogi bendruomenė, kuri verčiasi žemės ūkiu, paprastai susideda ne iš atskirų žmonių, o iš šeimų. Kitaip tariant, vienam ūkininkui vieneriais metais derlius gali pasi-

taikyti prastas, net toks prastas, kad pats ūkininkas galėtų badu numirti; bet bėda ar mirtis jam toli gražu nereiškia, kad visi jo siekiai bei svajonės būtų nuėję niekais: jei tik pati žemė išlieka šeimos rankose, kitais metais derlius gali pasitaikyti geresnis. Žmogus praeina, o šeima su savo žeme pasilieka, ir pasilieka su viltim, kadangi jokia nelaimė negali išnaikinti pačios žemės. Kas galioja šeimos žemei, tas irgi galioja tautos žemei. Iš glaudaus lietuvio prisirišimo prie savos žemės, paaiškinčiau ir vadinamą švelnumo dėsnį ir istorinį lietuvių atsparumą, parodytą svetimų įsibrovėlių bei valdytojų atžvilgiu.

Versdamiesi žemės ūkiu, lietuviai iki šiol buvo linkę laikytis senų papročių ir senų tikėjimo dalykų. Dar šitame šimtmetyje buvo surinkta liaudies sakmių, kuriose išsireiškia gyvas tikėjimas Perkūnu ir kitom pagonizmo sukurtom antgamtinėm jėgom. Esu girdėjęs, kad, palyginus su kaimyninėmis tautomis, lietuvių tautosaka turi senoviškesnius bruožus, šitą klausimą reikėtų plačiai patyrinėti. Aišku tik, kad lietuvių tautosaka yra daug ko išlaikiusi iš labai įvairių laikų ir tuo ji yra paveikusi rašytojus, kaip Krėvę.

Atseit, charakteringiausiais ir savitais lietuvių kultūros bruožais laikyčiau švelnumą, prisirišimą prie žemės ir senoviškumą.

— *Kuriose meno bei literatūros srityse lietuvių kultūros bruožai yra lengviausiai suvokiami svetimiesiems?*

— Beveik visose. Dainų ir šokių ansambliai, meno parodos, išversta literatūra pritraukia ir pradžiugina publiką su viena sąlyga: pateikiamas malonumas turi būti iš anksto gerai pareklamuotas.

Žinoma, yra išimčių. Yra knygų, kurios beprasmiška būtų pristatyti į Amerikos rinką. Prieš kelerius metus girdėjau pasiūlymą Mykolaičio - Putino "Altorių šešėly" išversti į anglų kalbą. Ano romano išleidimas buvo svarbus įvykis lietuvių literatūros išsivystyme ir Nepriklausomos Lietuvos gyvenime, bet jis netinka nei anglams nei amerikiečiams. Jis juk tėra suprantamas tokiai bendruomenei, kurioje katalikų tikyba vyrauja, nes be vyraujančios katalikų tikybos antiklerikalizmas nėra įmanomas.

Gi aplamai kalbant vis stebiuos, kad tiek daug ir tokių įvairių dalykų gali būti sėkmingai pristatoma angliškai. Pvz., užpernai S. Zobarskas manęs prašė išversti kan. M. Vaitkaus "Tvaną". Knygą perskaičiau ir ja giliai susižavėjau, kaip ir kitais to paties autoriaus kūriniais, bet nesutikau jos versti, kadangi man rodės, jog jos labai jautrios nuotaikos neįmanoma perduoti šaltąja anglų kalba. Bet buvau apsirikęs, nes ne-

seniai išgirdau, kad knyga jau išversta ir labai gerai išversta.

— *Kokiu būdu lietuviška kultūra galėtų būti pristatoma amerikiečiui?*

— Į šį klausimą atsakydamas, norėčiau išskirti dvi problemas. Juk vienas dalykas — prieiti prie plačios publikos, o kitas — prieiti prie atitinkamo mokslo specialistų. JAV-se gyvenąs lietuvis jau seniai stengiasi prieiti prie plačios publikos, ir nebergždžiai. Dažnas amerikietis yra pasigrožėjęs lietuvių tautiniais šokiais, dainomis ir drabužiais. Knygų pristatymas amerikiečiams prasidėjo vėliau ir vyksta lėtai. Juk dabartinėje knygų rinkoje reklamos vaidina lemiamą rolę, o reklamavimo tikslams reikia nemaža lėšų. Būtų labai pageidautina, kad esamos Amerikos lietuvių organizacijos ateitų į talką.

Aukštojo mokslo padėtis Amerikoje duoda daug vilties. Šiuo laiku Amerikos universitetai plečia savo akiratį, steigdami naujas katedras naujoms mokslo sritims. Lietuvių kalba yra jau dėstoma ne tik Pennsylvanijos ir Fordham'o, o taip pat Yale ir Kalifornijos universitetuose. Malonu sužinoti, kad J. Kapočius ruošia lituanistikos enciklopediją anglų kalba. Gi spėju, kad netrukus gali kilti pavojus iš kitos pusės: gali atsirasti tokia padėtis, kur amerikiečių universitetai pareikalaus specialistų lietuvių kalbai ir istorijai dėstyti, o tinkamai pasiruošusių specialistų nebeužteks. Gražu, kad jau veikia Pedagoginis Lituanistikos Institutas; būtų irgi gražu, jei jaunimas būtų paskatintas stipendijomis ar kitais būdais doktoratų disertacijoms temas rinktis iš lietuvių kalbos, literatūros ir iš Lietuvos istorijos. Naujoji išeivija iš Lietuvos yra atnešusi pilnai pasiruošusias mokslo jėgas, bet su laiku jų gretos retėja.

— *Ar įmanoma būtų tokios rūšies organizacija — amerikiečių - lietuvių draugija, kaip tai yra prancūzų - pabaltiečių draugija, ar švedų - pabaltiečių panaši organizacija?*

— Šita mintis yra labai įdomi. Aplamai kalbant, sakyčiau, kad kiekviena organizacija gali padaryti daug gerų darbų arba sustingti neveikime. Tai priklauso nuo narių. Kas liečia siūlomą mintį, būčiau linkęs patarti, kad būtų įsteigta ne amerikiečių - lietuvių, o amerikiečių-pabaltiečių draugija. Nes dažnam amerikiečiui inteligentui Pabaltijys yra žymiai aiškesnė sąvoka, negu Lietuva. Daugiau nuveiksime, susidėję su latviais ir estais, negu remdamiesi vien savo jėgomis. "Lietuvių Dienų" žurnalas yra pakartotinai pabrėžęs šitą faktą, ir visų trijų tautų atstovai veikia kartu ir sėkmingai Rezoliucijoms Remti Komitete.

(A. M.)

• • •

DARBAI IR ĮVYKIAI

LAISVŲJŲ IR PAVERGTŲJŲ LIETUVIŲ DARBŲ IR ŽYGIŲ APŽVALGA

PAVERGTOJE LIETUVOJE: —

- **Nauji religinės laisvės suvaržymai**
- **Katalikų Bažnyčios vargai**

LAISVINIMO VEIKSNIAI IR JŲ DARBAI: —

- **Didėjanti trintis tarp VLIK-o ir ALT-bos**

LIETUVIŲ INFORMACIJA SVETIMIESIEMS: —

- **Svetimųjų informavimo dabartinė padėtis ir ateities galimybės**

LIETUVOS BYLA JUNGTINĖSE TAUTOSE: —

- **Rezoliucijoms Remti Komiteto pastangos perkelti Lietuvos bylą į Jungtines Tautas**

TAUTINĖS DRAUSMĖS KLAUSIMAS: —

- **Veržimasis į koegzistenciją**

LIETUVIŲ BENDRUOMENĖJE: —

- **JAV-bių LB Penktosios Tarybos rinkimai**

LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ GRETOSE: —

- **Vyr. Tarybos pasiskirstymas veiklos sritimis**
- **Lietuvių Fronto Bičiulių 11-ji studijų savaitė**
- **Lietuvių Fronto Bičiulių rytų apygardos suvažiavimas**
- **Amžinybėn iškeliavęs Juozas Ąžuolaitis**

JAUNIMO PASTANGOS LIETUVOS LAISVINIMO DARBE: —

- **Jaunimas beldžiasi į "Free Europe" duris**

NAUJOS KNYGOS: —

- **Laikas, apšviestas idealų**

DARBŠTIEJI KŪRYBOJE, VEIKLOJE IR GYVENIME

• • •

NAUJI RELIGINĖS LAISVĖS SUVARŽYMAI

1966 metų gegužės mėn. 12 d. Lietuvos komunistinė valdžia paskelbė naujus **baudžiamojo kodekso** 143-jo straipsnio papildymus apie religinius kultus ir įsaką dėl administracinės atsakomybės už įstatymų apie religinius kultus pažeidimą. Šiuos nuostatus kurijos turėjo išsiuntinėti visiems kunigams.

Užsienio spaudoje tie įstatymų papildymai buvo aiškinami kaip religinės priespaudos sušvelninimas. Buvo paminėta tik viena tų papildymų pastraipa, kurioje sakoma, kad piliečio religinės pažiūros negali būti priežastimi jo pašalinimui iš darbo ar mokymo įstaigos ar priėmimui į darbą ar kitų kokių esminių piliečio teisių apribojimui. Bet komentatoriai visai nepaminėjo kitų įstatymo papildymų pastraipų, kurios labai suvaržo religinę laisvę ir skiria kalėjimo ir pinigines bausmes. Tai matyti iš viso paskelbto įstatymo papildymų teksto, kuris duodamas čia.

"LTSR Aukščiausios Tarybos ir Vyriausybės žiniose" (1966 metų gegužės mėn. 20 d., Nr. 14) yra atspausdinti tokie Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos prezidiumo įsakai:

Nr. 96 — Dėl atskirų papildymų Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso ir Lietuvos TSR baudžiamojo proceso kodekso 143-jame straipsnyje:

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas nutaria:

1. Papildyti Lietuvos TSR Baudžiamojo kodekso 143 straipsnį šio turinio antrąja dalimi:

Ta pati veikla, padaryta asmens, anksčiau teisto už įstatymų dėl bažnyčios atskyrimo nuo valstybės ir mokyklos — nuo bažnyčios pažeidimą, taip pat organizacinė veikla, kuria siekiama padaryti šią veiklą, baudžiama laisvės atėmimu iki trijų metų.

Nr. 97 — Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos nutarimas dėl Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso 143-jo straipsnio taikymo

Ryšium su klausimais, kylančiais taikant Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso 143 straipsnį, Lietuvos konstitucijos 31 straipsnio "c" punktu, nutaria:

Išaiškinti, kad įstatymų apie bažnyčios atskyrimą nuo valstybės ir mokyklos — nuo bažnyčios pažeidimų, užtraukiančių baudžiamąją atsakomybę pagal Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso 143 straipsnį, suprantama:

Priverstinis rinkliavų ir apmokestinimo ėmimas religinių organizacijų ir kulto tarnų naudai;

kreipimąsi, laiškų, lapelių ir kitokių dokumentų, raginančių nevykdyti įstatymų apie religinius kultus, gaminimas, turint tikslą juos masiškai platinti arba masinis jų platinimas;

apgaulės veiksmų, turinčių tikslą kurstyti gyventojų masėse religinius prietarus, atlikimas;

religinių susirinkimų, eitynių ir kitų kulto apeigų, pažeidžiančių viešąją tvarką, organizavimas ir vykinimas;

nepilnamečių religinio mokymo užsiėmimų organizavimas ir sistemingas vykdymas, pažeidžiant įstatymų nustatytas taisykles;

atsisakymas priimti piliečius į darbą arba į mokymo įstaigą, atleidimas iš darbo arba pašalinimas iš mokymo įstaigos, atėmimas iš piliečių įstatymu numatytų lengvatų ir pirmenybių, taip pat tokie asmeniniai piliečių teisių apribojimai, daromi priklausomai nuo jų pažiūros į religiją.

Nr. 98 — Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo įsakas dėl administracinės atsakomybės už įstatų apie religinius kultus pažeidimą

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos prezidiumas nutaria:

Nustatyti, kad įstatymų apie religinius kultus pažeidimas, pasireiškiąs šiais veiksmais:

Religinių susivienijimų vadovų vengimas įregistruoti susivienijimus valdžios organuose;

įstatymais nustatytų taisyklių pažeidimas, organizuojant ir vykdant religinius susirinkimus, eitynes ir kitas kulto apeigas;

kulto tarnų ir religinių susivienijimų narių organizavimas ir vykdymas, vaikų ir jaunuolių specialių susirinkimų, taip pat darbo, literatūros ir kitokių ratelių ir grupių, neturinčių ryšio su kulto atlikimu, —

užtraukia baudą iki penkiasdešimt rublių, kurią skiria administracinės komisijos prie rajonų, miesto darbo žmonių deputatų tarybų vykdomųjų komitetų.

J. Baltušis,

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo pirmininko pavaduotojas

S. Naujalis,

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo sekretorius

Vilnius, 1966 m. gegužės mėn. 12 d.

KATALIKŲ BAŽNYČIOS VARGAI

DVASIŠKIŲ PADĖTIS

Šiuo metu Lietuvoje yra 850 kunigų. Iš jų per 100 dėl senatvės, ligos ar kitų priežasčių yra nedarbingi. Visi kunigai, išskyrus mažą dalį perdaug geriančių, laikosi gerai ir atlieka savo pareigas labai uoliai. Kai kurie aptarnauja po dvi parapijas. Materialiniu atžvilgiu kunigai gyvena pakenčiamai. Kai praėjusiais metais komunistinė valdžia pradėjo kolūkiečiams mokėti pensijas (nors ir labai nedideles), tai žmonės daugiau pradėjo aukoti mišioms. Daugelis kolūkiečių savo pirmąją pensiją nešė pas kunigus užprašyti mišioms. Tuo būdu šiuo metu kunigai komunistų pavergtoje Lietuvoje netrūksta mišių stipendijų.

SUMAŽĖJĘ PAŠAUKIMAI

Tarpdiecezinėje kunigų seminarijoje Kaune šiais metais mokosi 28 klierikai. 1966-1967 mokslo metų pradžioje valdžia leido priimti 10 naujų kandidatų. Tuo metu buvo 30 klierikų. Po kiek laiko paaiškėjo, kad du iš naujų kandidatų neturi pašaukimo, ir jie buvo atleisti. Į tų dviejų atleistųjų vietą būtų buvę galima priimti du naujus, bet nebuvo norinčių stoti į seminariją. Pašaukimai labai sumažėję. Jaunuolių, neatlikusių karinės tarnybos, neleidžiama priimti į seminariją. Šį pavasarį 10 klierikų buvo įšventinti kunigais. Klierikų ir bendrai seminarijos išlaikymui parapijų bažnyčiose daroma vieną kartą į metus sekmadieninė rinkliava. Tikintieji aukoja seminarijai dosniai. Kauno katedroje seminarijai skirtą sekmadienį surenkama apie 600 rublių.

Seminarijos vadovybė šiuo metu yra tokia: Kun. dr. V. Butkus (studijavęs Romoje) — rektorius; kun. Pr. Tamulevičius — dvasios tėvas; kan. R. Stundžia — prokuratorius. Seminarijos profesoriai — dėstytojai: kun. dr. V. Butkus (moralinė teologija); kun. J. Preikšas (dogmatinė teologija, šv. Rašto naujasis testamentas), kun. dr. R. Krikščiūnas (kanonų teisė), kan. St. Telksnys (fundamentalinė teologija, šv. Rašto senasis įstatymo egzegezė ir urbanitatis), kun. Pr. Tamulevičius (liturgika, giedojimas ir graikų kalba), kun. J. Stakauskas (Bažnyčios istorija),

kun. L. Lešinskas (lotynų kalba, komunizmas) ir kun. J. Žemaitis (asketika, iškalba ir kit.).

BAŽNYČIOS APKRAUTOS MILŽINIŠKAIS MOKESČIAIS

Komunistinė valdžia Lietuvoje yra apdėjusi bažnyčias nepaprastai dideliais mokesčiais. Pavyzdžiui, Kauno katedra turi mokėti į metus 6,000 rublių, Lygumų bažnyčia — 2,000 rublių, Plungės — 7,000 rublių, Kurtuvėnų — virš 3,000 rublių, Šaukėnų — 130 rublių (bažnyčia yra labai maža ir iš lentų pastatyta). Mūrinės bažnyčios bažnytkaimiuose bei miesteliuose yra apkrautos didesniais mokesčiais, negu kad miestų mūrinės bažnyčios. Iki šiol beveik visos bažnyčios įstengia surinkti reikiamas sumas mokesčiams apmokėti.

KAUNO KATEDROJE IŠDALINTA 360,000 KOMUNIJŲ

Jubiliejiniai konsiliumo atlaidai komunistų pavergtoje Lietuvoje praėjo pakilioje religinėje nuotaikoje. Vyskupas J. Labukas atlaikė pontifikalines mišias didesniuose Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos miestuose (Kaune, Ukmergėje, Kėdainiuose, Šiauliuose, Raseiniuose, Vilkaviškyje, Marijampolėje ir kitur). Išklausyti šv. mišių ir laimėti atlaidus susirinkdavo po keliolika tūkstančių žmonių. Tikintieji ta proga gausiai ėjo prie šv. sakramentų. Tokie vyskupo apsilankymai labai paskatino žmones priimti ir sutvirtinimo sakramentą. Pavyzdžiui, iš Ukmergės po to atvyko į Kauno katedrą (tik Kauno katedroje vysk. Labukas gali teikti sutvirtinimą) priimti sutvirtinimo sakramento daugiau kaip 8,000 vaikų, jaunimo ir suaugusių.

Kauno katedroje 1966 metais buvę išdalinta virš 360,000 komunijų. Pats vysk. Labukas kasdien per savo mišias 7 val. ryto užtrunkąs daugiau pusvalandžio, bedalindamas komuniją. Tikėjimas komunistų pavergtoje Lietuvos esąs dar labai gyvas: gana daug žmonių atlieka išpažintį, eina prie šv. Komunijos, krikštija vaikus (apie 80 proc.), kiek mažiau priima paskutinį patepimą. Gana sumažėjusios bažnytinės santuokos— 50 proc. susituokiančio jaunimo tenkinasi tik civiline (komunistine) santuoka.

DU VYSKUPAI NAMŲ AREŠTE

Buvo darytas bandymas išlaisvinti iš tremties ir namų arešto vyskupą J. Steponavičių ir vyskupą V. V. Sladkevičių. Bažnyčios vadovai planavo pradžioje gauti komunistinės valdžios leidimą paskirti tuos du vyskupus bent parapijų klebonais arti Vilniaus ar Kauno, o paskui pamažu įjungti ir į vyskupijos valdymą, pavedant jiems kokias nors pareigas kurijose. Tuo reikalu buvo tariamasi su kulto komisaru Rugienium. Vysk. J. Steponavičiaus atžvilgiu Rugienius iš karto pasisakė griežtai neigiamai ir nesileido į pasitarimus, o dėl vysk. V. Sladkevičiaus — sutiko, kad jis būtų perkeltas į parapiją arti Vilniaus. Po kiek laiko Rugienius pasiuntė pas vysk. V. Sladkevičių į Nemunėlio Radviliškį du savo žmones aptarti eventualaus jo perkėlimo klausimą į kitą vietą. Vysk. V. Sladkevičius tačiau nesileidęs su tais Rugieniaus žmonėmis į kalbas ir pasakęs jiems, kad jam esą nebloga gyventi ir Nem. Radviliškyje. Netrukus po to vysk. V. Sladkevičius buvo pakviestas atvykti pas Rugienių, kuris pasakė, kad jis galįs būti perkeltas iš Nem. Radviliškio arčiau prie Vilniaus parapijos klebonu, bet turėsiąs vengti savo darbe ir veikloje bet kokių išsišokimų prieš nustatytą tvarką. Vysk. V. Sladkevičius pradėjęs Rugieniui oponuoti, kaltindamas komunistus, kad jie žaloją jaunimą ir vaikus, atitraukdami juos nuo tikėjimo. Vysk. V. Sladkevičius pareiškęs, kad jis, kaip vyskupas, negalėsiąs to toleruoti. Ginčas tarp vysk. V. Sladkevičiaus ir Rugieniaus buvęs labai karštas. Rugienius jį nutraukęs, sakydamas: "Grįžki į Nem. Radviliškį ir gyvenki ten".

DIDĖJANTI TRINTIS TARP VLIK-O IR ALT-BOS

Paskutiniu metu VLIK-as yra pasidaręs kiek judresnis ir gyvesnis, ir tai jokiu būdu nedžiugina ALT-bos vykdomojo komiteto pirm. A. Rudžio ir dr. P. Grigaičio, to komiteto pirmojo vicepirmininko ir kartu vieno iš artimesnių pirmininko patarėjų, ypač, kas liečia kitas politines grupes bei vienetus, kurie veikia šalia ALT-bos ir dažnai padaro ir daugiau ir geriau, negu kad anoji Čikagos institucija.

Judrūs pirmininkai

VLIK-o pirm. dr. K. Valiūnas ir ALT-bos vykdomojo komiteto pirm. A. Rudis yra biznieriai, savo prekybos ir biznio reikalais dažnai siekią tolimus pasaulio kampus. Ir vienas ir kitas, bekeliaudami po pasaulį, tam tikrą savo laiko dalį skiria Lietuvos reikalams. Būtų gera, kad tokių "keliaujančių ambasadorių" turėtume daugiau.

PUTINAS SUSITAIKĖ SU KATALIKŲ BAŽNYČIA

Poetas ir rašytojas Vincas Mykolaitis - Putinas (ekskunigas), neseniai miręs Lietuvoje, susitaikė su Katalikų bažnyčia 1966 metais. Apaštalų sostas nuėmė ekskomuniką (jis buvo degraduotas ir ekskomunikuotas 1936.II.7) ir leido jam bažnytiniai susituokti su E. Kvedaraite, su kuria jis, civiliai susituokęs, gyveno jau nuo 1936 metų. Vincas Mykolaitis - Putinas moterystės sakramentą priėmė 1966 metais Vilniuje. Šį įvykį labai giliai ir džiaugsmingai pergyvenęs pats V. Mykolaitis - Putinas, o taip pat ir jo žmona.

ATOSLŪGIS ATEISTINĖJE PROPAGANDOJE

Paskutiniu metu jaučiamas Lietuvoje tam tikras ateistinės propagandos atoslūgis. Didieji laikraščiai (**Tiesa, Komjaunimo Tiesa, Valstiečių Laikraštis, Tarybinis Mokytojas**) ir žurnalai (**Mokslas ir Gyvenimas, Švyturys, Jaunimo Gretos, Tarybinė Mokykla, Pergalė, Komunistas** ir kiti) mažai berašo apie ateistų veiklą ir mažai bepuola tikėjimą, Bažnyčią ir kunigus. Gal būt ši spauda aptildė kovą prieš tikėjimą dėl to, kad ji patenka į užsienį. Užsieniui sovietai gi nori parodyti savo tariamai pakeistą veidą. Tuo tarpu lokalinė spauda (rajoniniai laikraščiai) tebėra agresyvūs tikėjimo ir Bažnyčios atžvilgiu. Nesireklamuodami perdaug, tebeveikia ateistų būreliai mokyklose.

KOMUNISTAI PLATINSIĄ MALDAKNYGES

1966 metų pradžioje į Vilnių buvęs atvykęs iš Maskvos aukštas Sovietų Sąjungos ateizmo propagandos pareigūnas. Jis buvęs sukvietęs į Vilnių žymesniuosius Lietuvos ateizmo skelbėjus ir jiems kalbėjęs apie propagandos sušvelninimą, apie reikalą keisti taktiką. Tam pareigūnui pasakojant, kad pats Podgorny (Sovietų Sąjungos "prezidentas") lankėsi pas Popiežių ir kad Lietuvos katalikams leista atspausdinti **Apeigyną** ir greitai būsiąs išleistas dargi mišiolėlis (maldaknygė), vienas vietinių ateistų replikavęs: "Tai ko gero gal mums reikės tą maldaknygę ir platinti?" Anas maskvietis atsakęs: "Jei bus įsakyta, tai ir platinsite!" Tada keli vilniečiai ateistai pamoję ranka ir palikę posėdžio salę.

Čia prašyte prašosi paminimas ir J. Bachunas, PLB valdybos pirmininkas. Tiesa, PLB dėl vienos ar kitos priežasties vis dar kratosi politinio darbo, tačiau jis beveik tiek pat keliauja po pasaulį, kaip ir pirmieji du, nevengdamas Lietuvos reikalų išnešti į kitataučių tarpą. Jo kelionės lietuviškam reikalui yra, tur būt, naudingiausios dėl dviejų priežasčių: jis beveik visą savo kelionės laiką skiria lietuvių ir Lietuvos problemoms ir, visą gyvenimą aktyviai dalyvavęs lietuviškoje veikloje, yra, galima sakyti, pilnesniame lietuviškų reikalų kurse, negu kad dr. K. Valiūnas ir A. Rudis. Juozo Bachuno didelė dorybė yra ta, kad jis, beveik visą savo gyvenimą praleidęs Amerikoje, be vargo suranda bendrą kalbą su senosios emigracijos veikėjais ir niekad nebando "žiūrėti iš aukšto" į naujuosius ateivius ir jų veiklą.

ALT-bos vykdomojo komiteto pirm. A. Rudžio pagrindinė problema yra jo nemokėjimas sugyventi su kitų centrinių organizacijų vadovybių nariais. Prieš porą metų, kai jis perėmė vadovauti ALT-bai, buvo susipykęs su dauguma PLB vadovybės, VLIK-o ir kitų institucijų narių. Niekad nemėgino ar nepasisekė surasti bendros kalbos su Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybe, Jaunimo Kongresui ruošti darbuotojais, Lapkričio 13-sios manifestacijos žyginiukais ir kitomis organizacijomis bei grupėmis. Sunkiai jam vyksta susikalbėti ir su ALT-bos vadovybės nariais: šiuo metu "Rudžio politikai" bepritarią tik Grigaitis ir Talalas, gi kiti vadovybės nariai jau "žvalgosi" naujo pirmininko.

VLIK-o pirm. dr. K. Valiūnas niekad aktyviau nesireiškė platesnėje politinėje veikloje, o pasitenkino tik dalyvavimu "parapijiniame" lietuvių judėjime New Yorke. Šiuo metu jis lanko, kaip amerikiečiai sakytų, Hard Knocks universitetą, studijuodamas mūsų politiką praktikoje. Jis valdžioje yra tik apie gerą pusmetį, ir stebuklų iš jo negalime laukti. Anot vieno vlikininko, dr. K. Valiūnas rodąs daug aktyvumo (tą mes visi matome) ir gerai vadovaująs VLIK-ui. Kiekvienas vadovas paprastai ateina su naujomis idėjomis ir naujais planais. Iki šiol dr. K. Valiūnas dar nėra pateikęs jokių naujų idėjų ar planų Lietuvos laisvinimo kovoje.

AMERIKOS LIETUVIŲ TARYBOS PAJUDĖJIMAI

Iš ALT-bos vykdomojo komiteto pajudėjimų šiais metais paminėtini trys: du — rutininiai, trečias — specialus. Prie rutininių pajudėjimų priskirtina: padėjimas JAV lietuviams suruošti Vasario 16-sios paminėjimus ir Vasario 16-sios paminėjimo suorganizavimas JAV-bių Kongrese. Trečiasis — tai pasipriešinimas JAV-bių Senato pastangoms ratifikuoti konsularinę sutartį tarp JAV-bių ir Sovietų Sąjungos.

1. **Padėjimas krašto lietuviams suruošti Vasario 16-sios paminėjimus.** ALT-bos centro talka atskirų vietovių lietuviams, ruošiant Vasario 16-sios paminėjimus, egzistuoja tik ant popieriaus. Lietuvių organizacijos, kurios rengia Vasario 16-sios paminėjimus savo vietovėse, beveik nieko iš ALT-bos centro negauna, neskaitant laiško, kuriame rengėjai raginami visas surinktas ta proga aukas pasiųsti į Čikagą. Jei ALT-bos centras pasitemptų, parodydamas sumanumo, išradingumo ir iniciatyvos, visi tie Vasario 16-sios paminėjimai lietuvių bendruomenėse būtų ir žymiai įspūdingesni, ir Lietuvos bylos reikalas būtų išnešamas plačiau į amerikiečių mases, atnešdamas Lietuvos bylai keliariopai daugiau naudos.

2. **Vasario 16-sios paminėjimo suorganizavimas JAV-bių Kongrese ir vizitai ta proga legislatoriams Washingtone.** Vasario 16-sios paminėjimas įvyksta kasmet JAV-bių Kongrese, kur ta proga eilė legislatorių taria atitinkamus žodžius ar padaro pareiškimus raštu, kurie įtraukiami

į Kongreso stenogramas ar tų stenogramų (**Congressional Record**) pareiškimų skyrių, vadinamą **Appendix**. ALT-bos vadovybė visad akcentuoja, kad Vasario 16-sios paminėjimo suorganizavimas JAV-bių Kongrese esąs jos veiklos sferoje. Į šį reikalą beveik niekas ir nesikiša, neskaitant vieno ar kito pavienio asmens, kurie bando palenkti savo legislatorius, kad jie tartų ta proga po palankesnį ar geresnį žodį JAV-bių Kongrese Lietuvos bylos reikalu. Tų pavienių asmenų pastangų rezultatai kište prasikiša Kongreso stenogramose: tie legislatoriai, į kuriuos buvo kreipęsi asmenys iš jų distriktų ar steitų, visad taria nuoširdesnius ir svaresnius žodžius ar padaro geresnius pareiškimus raštu.

Su apgailestavimu reikia pareikšti, kad bent paskutinių kelerių metų laikotarpyje tie Vasario 16-sios paminėjimai JAV-bių Kongrese yra kiek suprastėję. Vis daugiau ir daugiau tuščiažodžiavimo pastebima kongresmanų ir senatorių žodžiuose bei pareiškimuose; dauguma legislatorių pasitenkina tik linkėjimais Lietuvai, kad ji ateityje atgautų laisvę ir nepriklausomybę; ir vis mažesnis ir mažesnis skaičius legislatorių bedalyvauja tuose Lietuvos nepriklausomybės dienų paminėjimuose. Kai reikalai pakrypsta į blogąją pusę vienoje ar kitoje srityje, visa kaltė verčiama vadovams ar organizatoriams. Šiuo atveju kaltintina ALT-bos vadovybė, nes ji tuos paminėjimus organizuoja ir prašo kitus į tą reikalą nesikišti.

Legislatoriai tokiomis progomis linkę tarti tokius žodžius ar padaryti pareiškimus, kokių prašo jų distriktų ar steitų balsuotojai. Kodėl mes negalime pilnai išnaudoti tos progos Lietuvos bylos reikalui? Būtų galima išgauti iš kongresmanų ir senatorių puikiausių pareiškimų, jei tik ALT-bos centras Čikagoje parodytų sumanumo ir iniciatyvos ir to darbo noriai imtųsi.

Vasario 16-sios proga ALT-bos vykdomojo komiteto nariai aplanko žymesnius ir įtakingesnius legislatorius Washingtone ir bando juos pilniau laimėti Lietuvos reikalams. Praėjusios Vasario 16-sios proga pats pirmininkas Antanas Rudis, jo žmona ir dar pora atsitiktinų žmonių iš Illinois steito vizitavo eilę legislatorių, kurių tarpe buvo ir senatorius Charles H. Percy (R. — Ill.). Delegacijos pirmininkas ir nariai nustebo, kai sen. Percy jų nepriėmė. Po to vienas iš delegacijos narių spaudoje padarė stiprių preikaištų senatoriui Percy.

Kodėl Percy taip labai pasikeitė? Juk Jaunimo kongreso metu lietuviams buvo parodęs daug prielankumo. ALT-bos delegacija apkaltino jį pigiu nusipolitikavimu ir žemu charakteriu. Tačiau žinoma, jog tikroji priežastis glūdi kitur. Mat, rinkiminės akcijos metu, kai Percy 1966 m. kandidatavo prieš senatorių Paul H. Douglas, ALT-bos pirmininkas buvo suorganizavęs specialų lietuvių komitetą senatoriaus Douglas kandidatūrai remti. Į komitetą buvo įtraukta žymesnių Čikagos lietuvių veikėjų, kurių tarpe buvo eilė ALT-bos narių. Puslapio dydžio skelbimai buvo perleisti per lietuvių laikraščius. Komiteto nariai skelbimuose žymėjo savuosius titulus, kas politinėje veikloje paprastai nėra daroma.

Po rinkimų kažkas iš čikagiečių visą tą medžiagą nusiuntė rinkimus laimėjusiam Percy. Tas jį ir suerzino. ALT-bos pirmininkas būtų daug tiksliau pasielgęs, jei pas senatorių Percy būtų pasiuntęs tuos lietuvius, kurie jo kandidatūrą rinkimuose buvo rėmę ir po to su juo palaiko gerus ryšius.

Kiti delegacijos vizitai lietuviškam reikalui, be abejo, buvo naudingi.

3. **ALT-bos pastangos sukliudyti konsularinės sutarties su Sovietų Sąjunga ratifikavimą.** Pradžia šiai sutarčiai buvo padaryta Valstybės sekretoriaus Christian Herter, prezidento Eisenhowerio administracijos laikais. Galutinis sutarties tekstas buvo JAV-bių ir Sovietų Sąjungos priim-

tas ir pasirašytas 1964 metų birželio mėn. 1 d. Maskvoje. Ši sutartis buvo perduota Senatui ratifikuoti ir pateko į užsienio reikalų komisiją, kuriai vadovauja senatorius J. Wm. Fulbright. Tos sutarties paskirtį ir tikslą gana gerai nusakė Valstybės sekretorius Dean Rusk, liudidamas 1967 metų sausio mėn. 23 d. minėtos Senato komisijos posėdyje. Žemiau duodama viena kita ištrauka iš Dean Rusk'o ta proga padarytų pareiškimų:

"... It has been argued — and widely thought — that the purpose of this convention is to authorize the opening of consulates by both countries. That is not the basic purpose. What this convention is primarily intended to do, immediately upon going into effect, is to permit the United States promptly to protect its citizens when they are arrested and detained in the Soviet Union.

"Even if no consulates were ever to be opened by the two countries, this convention would give American citizens in the Soviet Union more rights than any Soviet citizen possesses — rights which any Soviet citizen already has in our open society without such a treaty.

"... In 1962, 10,000 American travelers went to the Soviet Union. In 1966, there were 18,000 ...

"To those accustomed to the vigilance of American courts in protecting the rights of arrested individuals, it is jarring to recognize that, under Soviet law, access to an arrested person can be refused while the case is under investigation — for a period of weeks or even longer, up to nine months.

"There is not even a present requirement that the United States must be notified of an arrest ...

"This convention is not necessary, Mr. Chairman, to authorize the reestablishment of consulates between the United States and the Soviet Union. The President's foreign policy responsibilities under the Constitution already give him the authority to permit the establishment of foreign consulates in this country.

"That is an authority which has been acted on repeatedly, not only with a number of other countries, but specifically with the Soviet Union. Soviet consulates were established in New York and San Francisco in 1934 and in Los Angeles in 1937. The United States established a consulate in Vladivostok in 1941 and was prepared to open another in Leningrad in 1948, when both countries withdrew their consuls ..."

Didelio pritarimo šios sutarties ratifikavimo sustabdymui amerikiečių visuomenėje nebuvo. Kas lietė patį sutarties ratifikavimą — buvo tik laiko klausimas.

ALT-bos centras kurį laiką didelio aktyvumo šioje srityje nerodė. Tik kiek labiau pajudėjo, kai ALT-bos vieno skyriaus vadovybė ėmė gąsdinti lietuvių visuomenę savo pranešimais spaudoje, kad tos sutarties ratifikavimas nepaprastai pakenksiąs Lietuvos bylos reikalui. Tada pasirodė su savo kreipimaisi spaudoje į lietuvių visuomenę ALT-bos centras Čikagoje, ragindamas lietuvius veikti prieš tos sutarties ratifikavimą.

Reikia pripažinti, kad ALT-bos vykdomojo komiteto pirm. A. Rudis parodė čia nemaža iniciatyvos. Jam pavyko pasiekti Senato užsienio reikalų komisiją ir ten 1967 metų vasario mėn. 17 d. liudyti minėtos sutarties reikalu. Ypatingos įtakos A. Rudžio liudijimas ten nepadarė, tačiau jis turėjo progos iškelti toje Senato labai svarbioje komisijoje Lietuvos bylos reikalą. A. Rudis prisistatė toje komisijoje svariai, pabrėždamas, kad jis, būdamas ALT-bos vykd. komiteto pirmininku, atstovaująs visiems Amerikos lietuviams, kurių esą apie

1,000,000. Jo pareiškimas toje komisijoje ir jo atsakymai į komisijos narių klausimus buvo neblogi. Vieno dalyko ALT-bos centro pirmininkui sunku dovanoti: jis nė vienu žodžiu neužsiminė savo pareiškime apie 1941 metų sukilimą ir Lietuvos nepriklausomybės laikiną atstatymą ir apie JAV-bių Kongreso priimtą rezoliuciją (H. Con. Res. 416) Pabaltijo kraštų laisvinimo reikalu.

Liudijimo metu minėtoje Senato komisijoje įvyko įdomus nuomonių pasikeitimas tarp tuo metu komisijai pirmininkaujančio senatoriaus Eugene J. McCarthy (D. — Minn.) ir Rudžio:

Senator McCarthy. "... My —question is, is there anything in the language of this convention which would in any way indicate we were accepting the inclusion of these three republics which was not in the language or which was an exception in the language of earlier conventions..."

Mr. Rudis. "I had not read the other conventions, Mr. Chairman, and I look at this one at its face value for what it is, and the other serious point that we say does affect our position is the staffing of the consular offices with the nationals of the sending state. If America says we do not recognize the Baltic States as part of the Soviet Union and if the Russians send a Lithuanian, a Baltic citizen, to be one of the staff members, what will America do to not accept that individual. We do not spell it out. There is the area that we find the Americans will find their difficulty in this particular convention".

Senator McCarthy. "If this were to happen and we should refuse to accept him as a proper representative of Russia, then your point of distinction would be greatly strengthened, would it not?"

Mr. Rudis. "That is right."

Senator McCarthy. "So that you might really benefit, your independence might be more clearly established if the convention were entered into and they sent a Lithuanian over and we said, 'He is not a Russian, he is a Lithuanian,' and then he might come under this convention. I think you might have more to gain for an independence and free Lithuania from this convention if we act consistently, as we have, I understand in the past in dealing with Lithuanian citizens in this country, than you have to gain by the non-acceptance of it."

Mr. Rudis. "Well, if we maintain the sequence that we have. However, we are not in the enforcing end of it here in America, our people are not. We refer again to the individual Zenkevicius who is now a member of the Soviet Embassy..."

Senator McCarthy. "If this is already the practice, then you would be no worse off than you are now."

VLIK-O PLANAI IR DARBAI

Naujų planų bei užsimojimų bent šiuo metu VLIK-as neturi. Paskutiniuose VLIK-o tarybos ir valdybos posėdžiuose daugiausia laiko buvo skirta: rengiamos politinės konferencijos Washingtone (1967 metų spalio mėn. 21-22 d. d.) darbotvarkės priėmimui, finansinių resursų organizavimui jubiliejiniams (1968) metams ir visai eilei bėgamųjų reikalų.

Ruošiamos politinės konferencijos reikalu VLIK-o nariai yra suskilę į dvi grupes: viena grupė yra už praplėstą konferenciją, kviečiant į ją visus gyvus politinius junginius, kita — už kvietimą tik tradicinių veiksnių (diplomatų, VLIK-o, ALT-bos, LLK-to ir PLB-nės). Atrodo, kad laimi antroji grupė, kurios nerinktu vadu yra J. Audėnas. Anot jo, visi kiti junginiai, neįeiną į virš

SVETIMŲJŲ INFORMAVIMO DABARTINĖ PADĖTIS IR ATEITIES GALIMYBĖS

Dažnas iš mūsų padejuojame, kad mažai tekalbama ir terašoma lietuvių ar Lietuvos klausimais amerikiečių, britų, kanadiečių ar australiečių spaudoje. Dėl to kalti esame mes patys.

Informacijos dabartinė padėtis

Pagrindinį dėmesį lietuviai skiria angliškai kalbantiems žmonėms. Kitų informavimas yra žymiai blogesnėje padėtyje. Čia tekalbėsime tik apie lietuviškų reikalų išnešimą į angliškai kalbančiųjų tarpą.

Negalima sakyti, kad šioje srityje nieko nedaroma. Čia rodoma nemaža pastangų, bet to toli gražu nepakanka. Jei tik mūsų veiksniai ir kitos centrinės organizacijos parodytų daugiau iniciatyvos, sumanumo ir išradingumo, lietuvių reikalai ir Lietuvos bylos klausimas būtų linksniuote linksniuojamas angliškoje spaudoje ir radijo bei televizijos programose.

Geresnio ir pilnesnio perijodinio leidinio svetimiesiems, galima sakyti, neturime. Tiesa, jaunieji mūsų intelektualai jau kuris laikas leidžia "Lituanus". Šis žurnalas išeina retai ir yra skiriamas daugiau ar mažiau angliškajai inteligentijai. Pradžioje tas žurnalas buvo patriotiškai lietuviškas, gi paskutiniu metu padėtis yra pasikeitusi. Dr. T. Remeikio, to žurnalo redaktoriaus, galvosena lietuvių ir Lietuvos dabarties ir ateities klausimais daugeliui iš mūsų yra nepriimtina. Tas atsispindi jo redaguojamame žurnale.

Pabaltiečiai leidžia "The Baltic Review". Šis žurnalas ir išviršiniai ir turinio atžvilgiu yra skurdokas; išeina tik tris kartus per metus. Kiek žinoma, to žurnalo tiražas yra labai ribotas. Žurnalo redaktoriumi yra latvis Alfreds Berzins, iš lietuvių jam talkina dr. B. Nemickas.

Marijonų leidžiamas "The Marian" paskutiniu metu yra nepaprastai pagerėjęs. Už tai reikia pagirti dabartinius to žurnalo redaktorius: kun. V. Bagdonavičių, MIC, ir kun. dr. J. Prunskį. Praeityje tas leidinys buvo visai nulietuvintas. Be abejo, tas lietuvių katalikų žurnalas pasiekia eilę ne lietuvių, tačiau, kiek žinoma, tokių asmenų skaičius yra ribotas.

---

paminėtų eilę, nurašytini į nuostolius. Praplėstą konferenciją ypač proponavę R. Kezys ir dr. B. Nemickas, bet jiems nepavykę įpiršti šią mintį VLIK-o seniesiems "rabinams". Visam Lietuvos laisvinimo darbui tikrai būtų į sveikatą, jei būtų sušaukta praplėsta politinė konferencija. Gaila, kad nemaža dalis taip vadinamų politinių veikėjų vis dar nepraregi.

ALT-bos vykdomasis komitetas, bent šiuo metu, įvyksiančią politinę konferenciją vis dar boikotuoja. Reikia manyti, kad Čikaga atsiųs savo stebėtojų. Provizorinėje konferencijos programoje ALT-bos žmonės neminimi. Kartojasi sena istorija: ALT-ba pati nieko nenori daryti (o gal nepajėgia!), bet kai kiti mėgina ką daryti, tai Čikagos "vadams" ne pakeliui.

Į konferenciją, kiek teko patirti, atvyksta Lietuvos diplomatijos šefas S. Lozoraitis ir joje aktyviai dalyvaus. Konferencijoje pilnu balsu dalyvaus Pasaulio Lietuvių Bendruomenė. VLIK-as, negalėdamas surasti bendros kalbos su ALT-ba, ieško rimto talkininko Pasaulio Lietuvių Bendruomenėje, ir gerai daro. VLIK-as, bendraudamas ir dirbdamas kartu su pajėgiu ir tikrai gyvu vienetu, pats atgis ir sustiprės. (-ap.)

Šis žurnalas skiriamas pirmoje eilėje lietuvių kilmės katalikams amerikiečiams, kurie nebemoka lietuvių kalbos.

"Lietuvių Dienų" žurnalas turi angliską skyrių. Tą skyrių praplėtus ir patobulinus, šis žurnalas galėtų atlikti didelę misiją angliškai kalbančių lietuvių tarpe.

VLIK-as bando informuoti angliškąją spaudą ir kitas institucijas savo leidžiamu anglų kalba biuleteniu. Biuletenis išleidžiamas retokai, žinios ir žinutės dažnai pasenusios; biuletenis ruošiamas ne spaudos specialistų ir neišlaiko angliškos spaudos reikalavimų. Šimtai ir tūkstančiai biuletenių (tik žymiai geresnių, patrauklesnių ir aktualesnių) pasiekia laikraščių redakcijas ir radijo bei televizijos stotis. Laikraštininkai ir radijo ir televizijos komentatoriai nė nežvilgterėja į visus tuos biuletenius, ir jie visi atsiduria šiukšlių dėžėse. Amerikiečių (ir bendrai angliškos) spaudos, radijo ir televizijos informavimas turi būti visai kitoks. Taigi, visos VLIK-o pastangos šioje srityje yra tik pinigo ir laiko eikvojimas.

Paskutinių kelerių metų laikotarpyje yra išleista ne viena puiki knyga apie Lietuvą anglų kalba. Paminėtini tų geresnių knygų autoriai: dr. V. S. Vardys, dr. A. E. Senn, dr. A. N. Tarulis, dr. J. J. Stukas ir kit. Gaila, kad dr. J. J. Stuko knyga (**Awakening Lithuania**) nebuvo išleista kurio nors universiteto ar kitos rimtos ir žinomos leidyklos.

Ateities galimybės

Iki šiol visą mūsų informaciją svetimiesiems tvarkė ir tvarko mėgėjai. Žinoma, kol padėtis nepasikeis, nė negalime tikėtis geresnių rezultatų.

Knygos ir leidiniai. Kasmet turime išleisti bent porą ar daugiau gerų knygų ar leidinių svetimiesimes. Knygos ar leidiniai turi būti paruošti gerai ir rimtai, patriotinei lietuvių visuomenei priimtinoje dvasioje, ir išleisti rimtų ir žinomų amerikiečių leidyklų. Nei ALT-ba nei VLIK-as iki šiol nerodė šioje srityje iniciatyvos. To darbo turėtų imtis PLB, suformuodama stiprią tam tikslui komisiją ir kasmet surasdama piniginių išteklių tam reikalui.

Lituanus fundacija turi tam tikrų užsimojimų šioje srityje. Dėti ypatingų vilčių į tą vienetą nė negalime dėl kelių priežasčių: (1) ši fundacija neturi jokio užnugario; (2) Nėra jokios garantijos, kad ši institucija išsilaikytų ilgesnį laiką; (3) Valdybos narių tarpe yra asmenų, kurie darosi nebepriimtini patriotinei lietuvių visuomenei. Šiuo metu fundacijai pirmininkauja Valdas Adamkavičius. Jis visais atvžilgiais pozityvus vyras. Jei jis "apvalys" tą instituciją nuo tam tikro elemento, galės tikėtis apčiuopiamesnės paramos iš patriotinės lietuvių visuomenės.

Informacijos biurai. Būtų idealu, jei pavyktų visoms centrinėms lietuvių organizacijoms įsteigti vieną ir stiprų informacijos biurą su savo įstaiga Washingtone. VLIK-as, LLK-tas ir PLB bando šį bei tą ta linkme daryti. Tie trys vienetai yra delegavę į specialią komisiją po porą asmenų: VLIK-as — R. Kezį ir V. Sniečkų, LLK-tas — dr. J. Puziną ir V. Vaitiekūną, PLB — kun. G. Sabataitį, S.J. ir E. Čekienę. Nė vienas iš jų nėra tos srities specialistas. Ta komisija turės surasti specialistą — profesionalą, ir tos institucijos apmokėti jam už darbą. ALT-bai, kuri visus niekina, atrodo, šis darbas nė nerūpi.

Kiekviena didesnė lietuvių bendruomenė turėtų suorganizuoti informacijos biurą savo vietovėje. LB apylinkių vadovybėms tiktų imtis iniciatyvos tokius biurus suorganizuoti ir juos išlaikyti.

Lietuvių katalikų pastangos. JAV-bių katalikai turi gausią, pajėgią ir įtakingą spaudą. Lietuviški reikalai gauna toje spaudoje dažnai daugiau dėmesio, negu kad kituose amerikiečių laikraščiuose ir žurnaluose. Katalikų spaudoje galėtume gauti

REZOLIUCIJOMS REMTI KOMITETO PASTANGOS PERKELTI LIETUVOS BYLĄ Į JUNGTINES TAUTAS

Rezoliucijoms Remti Komiteto iniciatoriai, pradėję darbą 1961 metų pradžioje, nusistatė tris kovos etapus: (1) Pravesti vieną iš įneštų rezoliucijų Atstovų Rūmuose ir Senate; (2) palenkti vyriausybę Kongreso nutarimo vykdymui; ir (3) laimėti bylą Jungtinėse Tautose. Pravedus rezoliuciją (H. Con. Res. 416) abiejuose JAV-bių Kongreso rūmuose, pirmasis kovos etapas baigtas. Rezoliucijoms Remti Komitetui prieš akis yra antrasis kovos etapas, kuris nebus nė kiek lengvesnis už pirmąjį.

Darbai ir žygiai, nulėmę pirmąjį laimėjimą

Asmenys, stovėję toliau nuo rezoliucijų pravedimo žygio, dažnai gali pagalvoti, kad toji rezoliucija (H. Con. Res. 416) "iškrito" iš dangaus. Toli gražu taip nebuvo. Čia nepakako poros ar trejetos kongresmanų ar senatorių aplankymo Washingtone ar keleto laiškų legislatoriams krašto sostinėje. Tai buvo beveik šešerių metų didelės įtampos ir intensyvumo darbas, pareikalavęs nepaprastų pastangų, didelio sumanumo, begalės laiko ir nemažų finansinių išteklių. Į šį žygį buvo įsijungę tūkstančiai geros valios lietuvių, latvių, estų ir kitų amerikiečių. Nuo 1961 metų pradžios iki 1966 metų spalio mėn. 22 d., kada rezoliucija buvo pravesta ir Senate, Washingtoną tuo reikalu pasiekė apie 1,500,000 laiškų bei telegramų. Kasmet Rezoliucijoms Remti Komitetas suorganizuodavo ir pasiųsdavo į Washingtoną pora ar net daugiau delegacijų, kurios aplanky-

---

keliariopai daugiau vietos, jei tik parodytume daugiau pastangų ir mokėtume prieiti prie amerikiečių katalikiškų laikraščių bei žurnalų redaktorių.

Lietuvių Romos Katalikų Kunigų Vienybė Amerikoje ir Amerikos Lietuvių Romos Katalikų Federacija turėtų imtis iniciatyvos įsteigti specialų informacijos centrą informuoti katalikiškąją spaudą ir katalikų radijo ir televizijos programas. Čia tiktų vysk. V. Brizgiui visu savo autoritetu šį reikalą paremti. Jam pavyko sutelkti apie $500,000 šiluvos koplyčios įrengimui. Nėra abejonės, jam be vargo pavyktų suorganizuoti finansinę paramą lietuvių katalikų informacijos centrui išlaikyti. Geros valios lietuviai jam visomis išgalėmis padėtų.

Katalikų Federacija ir Kunigų Vienybė turėtų susirūpinti ir knygų leidimu. Šios institucijos turėtų išleisti kasmet bent po vieną puikią knygą svetimiesiems.

Finansinių resursų sutelkimas. Visų šių planų įgyvendinimui reiktų didelių finansinių resursų. Visi tie, kurie iki šiol aukoja šimtams kilnių tikslų, be abejo, neatsisakytų išmesti dar po vieną kitą dolerį. Organizacijos, draugijos, klubai ir visi kiti vienetai, kurie išleidžia dideles sumas beprasmiškiems metraščiams ar kitiems panašiems leidiniams, turėtų tuos pinigus skirti svetimųjų informavimui. Lietuvių Fondas galėtų kasmet skirti po tam tikrą sumą knygų leidimui svetimomis kalbomis. Lietuvių visuomenė nėra šykšti, kai mato, kad jų pinigai naudojami kilniems ir "degantiems" tikslams. (-cc.)

davo beveik visus Kongreso narius ir padarydavo į juos spaudimą rezoliucijų pravedimo reikalu. Tik 1966 metų vasarą, kai buvo lenkiamas Senatas mūsų reikalui, buvo suorganizuotos net trys delegacijos, kurių nariai praleido eilę dienų Washingtone ir aplankė visus senatorius po porą ar net tris kartus. Visa eilė žymių amerikiečių buvo įjungta į šį darbą ir jie panaudoti pilnu jų svoriu, darant spaudimą į kongresmanus ir senatorius. Lietuvių, latvių, estų ir kitų amerikiečių spauda suvaidino čia nepaprastą vaidmeni. Iš lietuvių laikraščių "Draugas" ir "Darbininkas" rėmė rezoliucijų pravedimo žygį šimtaprocentiniai ir be jokių rezervų; daug vietos šiam reikalui skyrė ir kita mūsų patriotinė spauda: "Laisvoji Lietuva", "Dirva", "Aidai", "Lietuvių Dienos" ir kiti laikraščiai bei žurnalai. Trumpai — šis pirmasis laimėjimas buvo atsiektas geros valios lietuvių, latvių, estų ir kitų amerikiečių kietu, ilgu ir ištvermingu darbu.

Rezoliucijoms Remti Komiteto tolimesni žygiai

Su rezoliucijos pravedimu JAV-bių Kongreso abiejuose rūmuose komiteto darbas toli gražu nėra baigtas, o padaryta tik gera pradžia, žengtas didelis žingsnis į priekį Pabaltijo kraštų laisvinimo kovoje. Rezoliucijoms Remti Komitetas, apjungiąs beveik visus aktyvesnius ir žymesnius lietuvius, latvius, estus ir eilę kitų įtakingų amerikiečių, deda visas pastangas, kad krašto administracija imtųsi žygių tą rezoliuciją įgyvendinti, perkeldama Pabaltijo kraštų bylą į Jungtines Tautas ir kitus tarptautinius forumus ir ten tinkamai ją apgindama. Ateities žygių ir darbų planai detalizuoti ir vykdomi.

Rezoliucijoms Remti Komiteto šiuometinius žygius bei darbus galima suskirstyti į keturias grupes: —

1. **Organizacijos stiprinimas.** Rezoliucijoms Remti Komitetas stengiasi šiuo metų įtraukti į savo gretas kiek galima daugiau žymesnių ir įtakingesnių amerikiečių. Bandoma įjungti į šį darbą ir tie pabaltiečiai, kurie iki šiol beveik niekuo prie šio žygio nėra prisidėję.

II. **Siekimas amerikiečių masių.** Rezoliucijoms Remti Komitetas specialiais pranešimais (press releases) informuoja didžiuosius krašto dienraščius. Taip pat bandoma laimėti mūsų reikalui laikraščių kolumnistus, radijo ir televizijos komentatorius. Tai nėra lengvas darbas, ir apčiuopiamesni rezultatai pasirodys tik po kurio laiko.

III. **Finansinių resursų organizavimas.** Pirmąjį laimėjimą, lyginant su panašaus pobūdžio amerikiečių žygiais, Rezoliucijoms Remti Komitetas atsiekė, galima sakyti, su centais. Tolimesniems žygiams ir darbams realizuoti reikia ir reikės didesnių finansinių resursų. Tuo reikalu apeliuojama į visus geros valios lietuvius, latvius, estus ir kitus amerikiečius. Didelė dalis lietuvių dar nė vienu centu nėra šio žygio parėmusi. Pats laikas kiekvienam lietuviui, kuris dar sielojasi Lietuvos ateitimi, paremti šį žygį finansiniai. Tai yra nepaprastos apimties žygis, ir nė negalima laukti, kad Komitetas jį įgyvendintų su centais.

IV. **Administracijos ir Valstybės Departamento spaudimas.** Šiam reikalui nei krašto administracija, nei Valstybės Departamentas nėra palankūs. Ir čia staigių rezultatų nė negalima laukti. Spaudimas jau vykdomas ir jis bus ateityje vis labiau ir labiau suintensyvinamas. Į šį spaudimą įjungiami legislatoriai Washingtone, abiejų partijų vadai ir kiti įtakingi amerikiečiai, o taip pat mėginama įjungti steitų legislatūros ir didesnių miestų tarybos. Vien tik tų asmenų informavimas ir nuolatinio ryšio su jais palaikymas pareikalauja iš Rezoliucijoms Remti Komiteto begales laiko ir didelių finansinių išteklių.

JAV-bių Kongresas mūsų pusėje

Mūsiškė rezoliucija (H. Con. Res. 416) ir Atstovų Rūmuose ir Senate

buvo priimta vienbalsiai. Tuo metu ne vienas iš kongresmanų ir senatorių tik kėlė balsą, kad pravedamoji rezoliucija esanti per švelni. Tą savo nusistatymą jie vėliau patvirtino, įnešdami griežtesnes rezoliucijas šiame Kongrese (90th Congress).

Senato mažumos vadas senatorius Everett M. Dirksen (R. - Ill.) 1967 metų vasario mėn. 22 d. rašė Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybei:

"... As you well remember, I personally took up with the leadership in the Senate Foreign Relations Committee the urgency of reporting out **H. Con. Res.** 416 which incidentally, was accomplished on the very last day that Congress was in session and was unanimously passed.

"I shall continue in my efforts in this vain as I have re-introduced my **S. Con. Res.** 6, which now carries the number **S. Con. Res.** 4, and goes even further than **H. Con. Res.** 416."

Senatorių Dirksen yra pasekę kiti legislatoriai šiame Kongrese, įnešdami iš naujo savo rezoliucijas ir tikėdamiesi, kad pavyks vieną iš jų pravesti. Be virš minėtos rezoliucijos, šiame Kongrese yra įneštos dar šios:

S. Con. Res. 3, įnešta senatoriaus Gordon Allott (R. — Colo.);

H. Con. Res. 25, įnešta kongresmanės Edna F. Kelly (D. — N. Y.);

H. Con. Res. 73 — kongresmano Peter W. Rodino, Jr. (D. — N. J.);

H. Con. Res. 85 — kongresmano Edward J. Derwinski (R. — Ill.);

H. Con. Res. 197 — kongresmano Alphonzo Bell (R. — Calif.);

H. Con. Res. 215 (ši rezoliucija apima visas pavergtas tautas) — kongresmano Henry C. Schadeberg (R. — Wisc.);

H. Con. Res. 263 — kongresmano Henry Helstoski (D. — N.J.);

H. Con. Res. 372 — kongresmano Frank Annunzio (D. — Ill.); ir

H. Con. Res. 388 — kongresmano William T. Murphy (D. — Ill.).

Legislatoriai spaudžia JAV-bių prezidentą

Visa eilė senatorių ir kongresmanų yra kontaktavę JAV-bių prezidentą ar pasakę kalbas Kongrese, ragindami ar net reikalaudami prezidentą Lyndon B. Johnson iškelti Pabaltijo kraštų bylą Jungtinėse Tautose ir priversti sovietus pasitraukti iš Lietuvos Latvijos ir Estijos. Čia tik duosime keletą ištraukų iš legislatorių pareiškimų JAV-bių Kongrese:

Kongresmanas Glenard P. Lipscomb (R. — Calif.): "... I would rspectfully urge the President to do everything reasonably possible to carry out the expression of Congress contained in this resolution (H. Con. Res. 416) ..." (**Congressional Record,** 1967.II.16, pusl. H1416).

Kongresmanas Edward J. Derwinski (R. — Ill.): "... Mr. Speaker, we in the Congress should take positive action to show the courageous people of Lithuania that we support their longing for independence, I have again this session introduced a resolution requesting the President of the United States to instruct our Ambassador to the United Nations to place the Baltic States question on the U. N. agenda and to have the United Nations request the Soviets to withdraw from Lithuania, Latvia, and Estonia. This resolution would also call upon the U. N. to conduct and supervise free elections in these three Baltic nations so that the historic principle of self-determination of peoples would be legitimately applied there. I urge that this resolution be acted upon during this session..." (**Congressional Record,** 1967.II.16, pusl. H 1434).

Senatorius Hugh Scott (R. — Penn.): "... The 89th Congress of the United States unanimously passed a resolution (H. Con. Res. 416) calling on the President to direct the attention of world opinion through the United Nations and other appropriate international forums to the

denial of national independence for the Baltic States. I urge the President and all Americans to continue efforts to bring world opinion to bear on behalf of the restoration of the rights of self-determination..." (**Congressional Record**, 1967.VI.15, pusl. S8291).

Kongresmanas Joseph P. Addabbo (D. — N.Y.): "...I ask that House Concurrent Resolution 416 be placed in the **Record** once again, and our Ambassador to the U.N., Ambassador Goldberg, move this question in the U. N. . . ." (**Congressional Record**, 1967.VI.26, pusl. H8037).

Kongresmanas Frank Annunzio (D. — Ill.): "... During the 89th Congress I introduced a resolution with reference to the continuing enslavement of Lithuania, Estonia, and Latvia. Today I am pleased once again to introduce a similar resolution expressing the sense of the Congress in behalf of the Baltic States and urging that these Republics be freed so that, under the supervision of the United Nations, they may hold elections and choose their own form of government..." (**Congressional Record**, 1967.VI.14, pusl. H7248).

Kongresmanas Bob Wilson (R. — Calif.): "... House Concurrent Resolution 416, passed by the House on June 21, 1965, and by the Senate on October 22, 1966, calls for freedom for Lithuania, Latvia, and Estonia.

"I suggest that now would be a good time for our U. N. Ambassador, Arthur J. Goldberg, to bring before the U. N. the question of restoring the boundaries and free rule of Latvia, Lithuania, and Estonia — thus carrying out the intent of House Concurrent Resolution 416..." (**Congressional Record**, 1967.VI.14, pusl. A3010).

Administracijos pasipriešinimo palaužimas

Ne paslaptis, kad Valstybės Departamentas kliudė rezoliucijos (H. Con. Res. 416) pravedimui JAV-bių Kongrese. Kongresui esant mūsų pusėje, krašto administracijai nepavyko rezoliucijos pravedimo sukliudyti. Ir vėl ne paslaptis, kad nei prezidentas Johnsonas, nei Valstybės departamentas nerodo bent šiuo metu nė jokio noro imtis priemonių pravestos rezoliucijos įgyvendinimui. JAV-bių ambasadorius prie Jungtinių Tautų A. J. Goldberg net nėra iki šiol viena ar kita forma užsiminęs apie Pabaltijo padėtį ar paminėjęs Lietuvos vardą. Ambasadoriai Lodge ir Stevenson to nevengdavo padaryti.

Senatoriai ir kongresmanai, kurie jau daro spaudimą į krašto administraciją Kongreso pravestos rezoliucijos įgyvendinimo reikalu, praneša Rezoliucijoms Remti Komitetui, kad Baltuosiuose Rūmuose ir Valstybės Departamente esą tam tikro nepasitenkinimo ir susinervinimo žymių, kai tik Pabaltijo kraštų laisvinimo reikalas pajudinamas. Bet, anot tų legislatorių, pavykę pirmą kartą tą pasipriešinimą ten palaužti, pavyksią ir dabar palenkti ir JAV-bių prezidentą ir Valstybės departamentą Pabaltijo kraštų reikalui. Kiekvienas iš tų legislatorių visad priduria, kad spaudimas į tas abi institucijas neturįs būti nė kiek mažesnis, kaip kad jis buvęs pirmojo kovos etapo metu. (-a.p.)

Ar jau atnaujinai "Į Laisvę" žurnalo prenumeratą 1967 metams?

- **Jei ne, tai padaryk dar šiandien, pasiųsdamas savo prenumeratos mokestį žurnalo administratoriui.**

- **Prenumeratos mokestis: $5.00 (JAV-se ir Kanadoje); visur kitur — $3.00.**

- **Administratoriaus adresas: Mr. Aleksas Kulnys, 1510 East Merced Ave., West Covina, California 91790.**

VERŽIMASIS Į KOEGZISTENCIJĄ

Rašytojas Jurgis Jankus puikioje apysakoje "Po raganos kirviu" vaizduoja jauną berniuką Jakamutį, kuris naktį miške iš lakštingalų lizdų kiaušinėlius rankiojančios raganos pagrobė šluotą. "Atiduok šluotą! — ji griežė dantimis ir abiem rankom siekė Jakamutį, bet pasiekti negalėjo: rankos rėmėsi kaip į nematomą sieną", mat, Jakamutis buvo apsibarstęs apie save stebuklingų žolelių ratą. "Ragana kelis kartus apėjo aplinkui, ieškodamas ar neras kokios spragos, per kurią galėtų prieiti prie Jakamučio, bet nieko neradusi, pradėjo švelniai kalbėti..." (**Po raganos kirviu**, 20 p.).

Mums tam tikra prasme irgi pasisekė pagrobti Lietuvą pavergusios raganos šluotą. Per daugiau negu dvi dekadas rusiškoji ragana irgi ieškojo spragų prie mūsų prieiti ir atkeršyti, bet jų nerado. Mus irgi saugojo "stebuklingos žolelės" — tarptautinė teisė ir dar labiau vieninga mūsų pačių valia.

Piautuvu ir kūju apsiginklavusi ragana griežė dantimis, ieškodama spragų tarptautinės teisės užtvaroje. Visą eilę valstybių reikalavo išduoti lietuvius patriotus, apšaukusi juos "karo nusikaltėliais", bet vis atsimužė į sieną. Nieko nelaimėjusi prievarta, ėmė kalbėti "švelniu balsu". Tąsyk plyšiai atsirado, ir jie atsirado ne mus fiziniai saugančioje tarptautinėje teisėje, bet mūsų pačių vieningos valios atsparumo pylime.

Apie atsiradusius plyšius prie Atlanto ir Pacifiko "Į Laisvę" skaitytojai buvo painformuoti praėjusiame numeryje. Abiejose vietose plyšiai liko neužtaisyti. "Draugas" Vladimirovas sąlytį su tam tikru lietuvių sektoriumi New Yorke tebepalaiko. Plyšį prie Pacifiko nenutrūkstančiomis išradingiausių keiksmažodžių virtinėmis "Dirvoje" lipdo Bronys Raila, bet plyšys nuo to tik platėja.

Naujas įskilimas, kuris jau kiek seniau buvo susidaręs pylimo viduje, pastaruoju metu į paviršių iškilo ir Čikagoje. **Dr. T. Remeikis** ("Lituanus" žurnalo vyr. redaktorius ir skautų veikėjas), **R. Mieželis** (Santaros-Šviesos veikėjas), **R. Dirvonas** (Lituanicos sporto klubo vadovas), **V. Germanas** (Lituanicos klubo narys ir skautų veikėjas) ir **J. Kaunas** (Lituanicos klubo narys) ėmėsi iniciatyvos suorganizuoti krepšinio komandos išvyką į pavergtą Lietuvą. Žymieji krepšininkai keliauti atsisakė. Imtasi lipdyti komandą iš antraeilių.

Patriotinė spauda ir viešoji opinija tautinės drausmės ardytojų iniciatyvą pasmerkė. Ypatingai taikliai šios išvykos žalą nurodė vienas iš iškiliausių krepšininkų, "Neo-Lituania" komandos kapitonas E. Modestas "Dirvoje" (Nr. 69). Sunerimę lietuvių jaunimo organizacijų vadai 1967 m. birželio mėn. 17 d. Čikagoje sukvietė jaunimo vadų konferenciją, kurioje šis reikalas nuoširdžiai ir pilnai buvo diskutuotas. Jaunimo vadai (įskaitant ir vyriausius skautų vadovus ir Santaros-Šviesos atstovą) vieningai nutarė apeliuoti į savo organizacijų narius bendravime su pavergta Lietuva laikytis Clevelando veiksnių konferencijoje priimtų tautinės drausmės normų.

Laikas parodys, ar ir savo vadų balsui "tautos gelbėtojai" pasiliks kurti.

Iš lietuvių kalba leidžiamų laikraščių JAV-se sportininkų kelione į pavergtą Lietuvą žavisi tik komunistinė "Vilnis" ir tautinės ištikimybės atsisakiusi brooklyniškė "Vienybė".

Silpna vieta pastebėta ir Lituanistikos Institute. Instituto prezidentas dr. Jonas Balys išsiuntinėtame na-

JAV-BIŲ LB PENKTOSIOS TARYBOS RINKIMAI

1967 m. gegužės mėn. 6-7 d. d. JAV-bėse vyko kas treji metai vykdomi šio krašto LB Tarybos rinkimai. Balsuojant penkiomis apygardomis, į V-ją Tarybą buvo išrinkti 37 atstovai:

I-joje (Vakarų) apygardoje išrinktas 1 atstovas: B. Brazdžionis (apygardoje balsavo 367);

II-je (Čikagos) apygardoje išrinkta 15 atstovų: dr. P. Kisielius, dr. K. Bobelis, J. Jasaitis, D. Tallat-Kelpšaitė, dr. L. Kraučeliūnas, dr. A. Razma, dr. S. Biežis, Br. Nainys, dr. K. Ambrozaitis, dr. J. Anysas, kun. J. Borevičius, T. Blinstrubas, V. Kasniūnas, kun. V. Zakarauskas, kun. K. Trimakas (balsavo 3773).;

III-je (Clevelando) apygardoje išrinkta 9 atstovai: J. Gailiušytė, V. Kamantas, dr. A. Klimas, J. Smetona dr. A. Butkus, A. Zaparackas, dr. V. Ramanauskas, dr. V. Majauskas, dr. K. Keblys (balsavo 2105);

IV-je (Bostono) apygardoje išrinkta 5 atstovai: dr. P. Vileišis, dr. B. Matulionis, kun. J. Jutt-Jutkevičius, J. Kapočius, V. Bražėnas (balsavo (1160);

V-je (New Yorko) apygardoje išrinkta 7 atstovai: dr. A. Budreckis, kun. L. Jankus, A. B. Mažeika, A. Barzdukas, R. Kezys, K. Miklas, kun. V. Dabušis (balsavo 1676).

Medicinos ir kitokių specialybių daktarai bei kunigai šiuose ir ankstyvesniuose LB rinkimuose neabejotinai labiausiai bus patraukę rinkikų dėmesį. Su laipsniais ar be laipsnių, su eilinėmis ar išskirtinėmis profesijomis naujosios Tarybos nariai, tačiau veik visus juos reikia skirti į tautiniai sąmoningų, visuomeniniai veiklių ir intelektualiai pajėgių lietu-

---

riams aplinkraštyje, kuriame apžvelgiamas antrasis Lituanistikos Instituto suvažiavimas Philadelphijoje 1967 m. gegužės mėn. 6-7 d.d., rašo: "Diskusijų metu daug laiko sugaišino triukšminga kokių šešių narių mažuma, kuriai nepatiko LI statuto 6 str. papildymas tokiu sakiniu: 'Instituto nariais negali būti asmenys ar organizacijos, nepritarią Nepriklausomos Lietuvos idėjai'... Nepatenkintieji, kurių elgesį įvertins istorija, metėsi į formalizmą, esą, prezidiumas iš viso neturėjęs teisės pravesti tokį balsavimą."

Su tautinės drausmės nuostatais prasilenkė ir dalis Paryžiaus lietuvių, jų tarpe keli Prancūzijos Lietuvių Bendruomenės vadovai, pagerbdami iš Lietuvos atvykusį Lietuvos laisvės kovą šmeižiančio filmo kūrėją.

Į formaliai neaptartų, bet moraliai visuotinai priimtų tautinės drausmės normų laužytojų eiles priskirtini ir tie, kurie priešingame ekstremizme visur įžiūri bolševikų agentus ir talkininkus. Tokiu nerinktu priešingo ekstremizmo vadu yra tapęs LB Clevelando I apylinkės pirmininkas Julius Smetona, kuris "Laisvojoje Lietuvoje" be atvangos puola Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdybą, kaltindamas ją "glosnumu bolševikams", "tautiniu nemoralumu", "pragaištingumu lietuvių tautai" ir t.t.

Tarp abiejų ekstremizmų yra šimtai labai komplikuotų klausimų ir klausimėlių, kuriuos galės patenkinamai išspręsti tik gera valia ir lietuviškos sąžinės jautrumas. Taisyklėmis nustatytos tautinės drausmės normos reikalingos tik ekstremistiniams prasiveržimams sulaikyti.

J. Žiograkalnis

vių bendruomenės narių kategoriją. Klaidingai suprastos koegzistencijos su Lietuvos pavergėju advokatų ir vykdytojų JAV LB Tarybos sąstate nėra.

Lengvai pastebimas ir Tarybos atjaunėjimas, ir tas atjaunėjimas reiškiasi ne vien Tarybos narių metų skaičiumi, bet ir naujais veidais bei vardais. Tik vienas trečdalis narių perrinkta iš IV-sios Tarybos. Daugelis nebekandidatavo, kita dalis, nors ir kandidatavo, bet nebegavo išrinkimui reikalingo balsų skaičiaus.

Ar tai Bendruomenės reakcija į kiek perdaug rutinon pasinešusią IV Tarybos veiklą ir bendruomeninio atsakomybės jausmo stokojusį Tarybos narių individualų reiškimąsi? Jei taip, tai ne tik balsuotojų skaičiaus pakilimu, bet ir sveikom reakcijom Lietuvių Bendruomenė būtų paliudijusi savo gyvastingumą.

Nesuprantama, kodėl iš Tarybos pasitraukė anksčiau gan gausiai atstovauti lietuviai rašytojai. Jei Vakarų apygarda nebūtų davusi B. Brazdžionio, nė vieno rašytojo vyriausioje LB institucijoje nebebūtų likę. Atrodo, kad rašytojų dalyvavimas čia būtų daugiau negu pageidautinas.

Į naująją Tarybą įtraukta daugiau jaunesnių žmonių, tačiau, anaiptol, rinkikai nepasidavė "jaunimas dėl jaunumo" priešrinkiminiams gundymams. Žmogaus jaunystė nebuvo palaikyta kokia nors dorybe, ir ne už visus jaunuosius kandidatus buvo entuziastingai balsuota. Išrinktieji jaunesnieji Tarybos nariai (J. Gailiušytė D. Tallat-Kelpšaitė, A. Barzdukas, V. Kamantas, A. B. Mažeika, K. Miklas, Z. Zaparackas ir kt.) turi visas reikalingas kvalifikacijas ir ikišioline veikla jau yra įrodę savo tinkamumą ir pajėgumą, o kai kurie gal net būtinumą dalyvauti Tarybos sąstate.

Palyginus su 1961-jų metų balsavimais, balsuotojų skaičius veik padvigubėjo: anais metais balsavo 4639, o šiemet — 9133. Visur balsuotojų skaičius paaugo, išskyrus Vakarų (Los Angeles) apygardą, kur "Aidų" komentatoriaus žodžiais, "... balsuotojų skaičius ... kone gėdingai nusmuko" ("Aidai", 1967 m. Nr. 6). Palyginus su 1964 metais IV-sios Tarybos rinkimais, iš tikro, balsuotojų skaičius vakaruose šiemet apie 40 proc. krito, bet gėdos Kalifornijos bendruomenininkai dėl to daugiau už kitas apygardas jausti neturėtų. IV-sios Tarybos rinkimai Vakarų apygardoje, nors ir pravesti su didele energija, tačiau netvarkingai, neprisilaikant rinkiminių taisyklių, dirbtinai organizuojant balsuotojų blokus, tad ir balsuotojų skaičius buvo dirbtinu būdu išpūstas. Buvo atvejų, ir tai dokumentaliai įrodoma, kad didesnieji "bendruomenės entuziastai" balsavo po du kartus. Sprendžiant iš kai kurių duomenų, k.t., lituanistinių mokyklų, parapijų, didžiųjų parengimų, Čikagos apygarda turėtų turėti maždaug 10 kartų tautiniai gyvų lietuvių už Vakarų apygardą, tad ir 10:1 santykį LB rinkimuose reiktų laikyti normaliu. Toks santykis LB rinkimuose šįmet ir buvo išlaikytas.

Priešrinkiminė agitacija buvo gan gyva, bet išsilaikė džentelmeniško demokratiškumo ribose. Tai, reikia manyti, ir prisidėjo prie balsuotojų skaičiaus pakėlimo. Gal šiokią tokią išimtį sudarė perveržlus balsuotojų bloko organizavimas Clevelande, kur siekta ne tiek savuosius pravesti, kiek tariamus priešus įveikti. Tačiau ir šioje apygardoje rinkikai parodė sveiko nuosaikumo ir išrinko ir "bloko" atstovų ir tų, prieš kuriuos taip karštai buvo kovota. Išbalansavimą, atrodo, padarė Detroito apylinkės ir kitų mažesnių vietovių balsuotojai.

Aplamai V Tarybos rinkimais ir rinkimų rezultatais galima džiaugtis ir juos teigiamai vertinti. Tačiau tai nereiškia, kad rinkimų sistemoje ir pačioje Tarybos veikloje nebūtų taisytinų dalykų. Naujajai Tarybai linkėtina į tai atviromis akimis pažiūrėti.

J. Kojelis

VYR. TARYBOS PASISKIRSTYMAS VEIKLOS SRITIMIS

Lietuvių Fronto Bičiulių naujai išrinktos Vyr. Tarybos prezidiumą sudaro (visi iš Detroit, Mich.): pirm. dr. Adolfas Damušis, nariai — dr. Vytautas Majauskas ir dr. Pranas Padalis. Kiti Vyr. Tarybos nariai (ir artimesni bendradarbiai) pasiskirstė veiklos sritimis ir įsipareigojo dirbti šiose komisijose:

- **Lietuvos laisvinimo koncepcijos ir linijos komisija** (New Yorke) — Juozas Brazaitis, dr. Juozas Kazickas, Vytautas Vaitiekūnas ir prezidiumo ryšininkas dr. Pranas Padalis.
- **Finansų komisija** (Čikagoje) — dr. Petras Kisielius.
- **Dialogo su jaunimu komisija** (Čikagoje) — dr. Kazys Ambrozaitis ir Pilypas Narutis.
- **Bendruomenės talkos komisija** (Rochester, N. Y.) — dr. Antanas Klimas.
- **Lietuvių draugų komisija** (Čikagoje) — Levas Prapuolenis.
- **Organizacinių reikalų komisija** (Detroit, Mich.) — dr. Vytautas Majauskas.
- **Spaudos komisija** (Los Angeles, Calif.) — Leonardas Valiukas ir Juozas Kojelis.

LFB Vyr. Tarybos prezidiumo pirmininko adresas: Dr. Adolfas Damušis, 8050 Hartwell, Detroit, Michigan, 48228.

LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ 11-JI STUDIJŲ SAVAITĖ

LFB JAV-bių ir Kanados centro valdyba ruošia LFB 11-ją studijų savaitę, kuri įvyks 1967 metų rugpiūčio mėn. 13-20 dienomis Dainavoje. Pagrindinė studijų savaitės tema: **Lietuvos valstybingumo keliu**, arba kitais žodžiais — **Kova už Lietuvos valstybingumą praeityje ir dabartyje.** Studijų savaitėje gali dalyvauti kiekvienas lietuvis, nors jis ir nėra LFB narys. Paskaitas ir pranešimus skaityti bei padaryti kviečiama visa eilė žymių lietuvių darbuotojų. Jaunimui ruošiama speciali programa. Į studijų savaites suplaukia paprastai iki 200 bičiulių, jų šeimos narių ir "bičiulių bičiulių". Studijų savaitės reikalais rašyti: Mr. Juozas Mikonis, 24526 Chardon Road, Euclid, Ohio 44117. LFB studijų savaitės programos vadovu bus LFB JAV-bių ir Kanados centro valdybos pirm. Vytautas Galvydis.

LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ RYTŲ APYGARDOS SUVAŽIAVIMAS

LFB rytų apygardos suvažiavimas įvyko 1967 metų gegužės mėn. 27-28 dienomis Maspeth'e (New Yorko priemiestyje). Posėdžiai vyko Viešpaties Atsimainymo parapijos (prel. J. Balkūno) salėje. Suvažiavimą atidarė ir įvadinį žodį tarė dr. B. Radzivanas, LFB New Yorko sambūrio pirmininkas. Suvažiavimo darbo prezidiumą sudarė: J. Ardys ir M. Raugienė (Philadelphijos LFB sambūrio atstovai) ir V. Skladaitis (Waterbury LFB sambūrio atstovas).

Paskaitos ir pranešimai. LFB Vyr. Tarybos pirm. dr. A. Damušis pradėjo savo pranešimą, mesdamas žvilgsnį į Amerikos gyvenimą bei visą aplinką, veikiančią mūsų išeiviją. Anot dr. A. Damušio, krašto gerbūvis užliūliuojąs mūsų visuomenę, ir ji pilnai

nebejaučianti tėvynės Lietuvos tragizmo. Jis pasidžiaugė, kad JAV-bių laisvės principas, nepripažįstąs kolonializmo, duodąs mums stiprų pagrindą vilčiai dėl Lietuvos laisvės. Jis ragino LF bičiulius suaktyvinti veiklą, pasirenkant darbui konkrečius uždavinius. Anot jo, vienu iš svarbiausių uždavinių — tai suradimas kelių į amerikiečių visuomenę ir jų institucijas, užpilant jas informacine medžiaga apie Lietuvą ir jos dabartinę padėtį. Dr. A. Damušis kvietė mūsų akademinį jaunimą parodyti šioje srityje visą savo sumanumą, išradingumą ir pilniausią iniciatyvą. Savo pranešime jis užsiminė ir apie bendravimą su pavergtaisiais lietuviais. Anot jo, toks mūsų kontaktas su pavergtaisiais būtinas ir jis turįs būti toks, kad patarnautų pavergtam broliui, bet kad nepakenktų nei jam, nei Lietuvos laisvės kovai.

LFB JAV-bių ir Kanados centro valdybos pirm. V. Galvydis savo pranešime suminėjo LFB vykdomus bei planuojamus darbus. LF bičiuliai esą labai aktyviai įsijungę į visą lietuviškąją veiklą. Anot V. Galvydžio, ryškiausiu pavyzdžiu esąs minėtinas L. Valiukas, Rezoliucijoms Remti Komiteto pirmininkas, savo vadovaujamu vienetu atsiekęs didelių laimėjimų politiniame darbe. Jis akcentavo, kad, tik būdami stipriai organizuoti, galėsime tikrai pilnai pajudėti lietuviškos veiklos baruose.

Romas Kezys, atstovaująs frontininkams VLIK-e, pradėjo pranešimą, prisipažindamas, kad praeityje tos institucijos adresu esąs pasakęs ne vieną kritišką žodį. Jo nuomonė VL IK-o atžvilgiu esanti visai pasikeitusi. Anot jo, VLIK-as esąs vertas visų lietuvių pilnos paramos, nes ta institucija atliekanti didelį darbą. VLI K-as galėtų žymiai daugiau padaryti, jei tik lietuviai paremtų jį didesnėmis aukomis. Anot R. Kezio, VLIK-o naujasis pirm. dr. K. Valiūnas esąs geras tos institucijos vadovas. Paskutiniu metu nemažą problemą sudaręs ir vadinamasis bendravimas su kraštu. Ne vienu atveju esą sunku atskirti gerą lietuvį nuo okupanto tarno. Esą nelengva surasti tikslų atsakymą į kylančias tuo klausimu problemas. Davė ir šį pavyzdį: Marius Katiliškis planuojąs išleisti knygą okupuotoje Lietuvoje. Koks turėtų būti mūsų nusistatymas šiuo ir kitais panašiais klausimais?

Dr. A. Damušio, V. Galvydžio ir R. Kezio pranešimai iššaukė labai gyvas diskusijas. Jose dalyvavo patys pranešėjai ir šie bičiuliai — J. Šlepetys, B. Raugas, dr. B. Radzivanas, V. Maželis, A. Pocius, A. Balsys, J. Pažemėnas ir kit.

Prof. J. Brazaitis, susumuodamas pranešimuose bei diskusijose keltas mintis, pasidžiaugė visų suvažiavusiųjų gyvu reagavimu į kiekvienam lietuviui taip artimus klausimus. Jis teigė, kad netolimoje ateityje esą galima laukti iš sovietų sustiprintos akcijos: jie ieškosią būdų Lietuvos įkorporavimo pripažinimui; jie stengsiąsi intensyviau skaldyti mūsų išeiviją; stiprinsią idėjinę infiltraciją. Jis toliau paminėjo, kad sovietai yra anksčiau bandę mūsų išeiviją apjuodinti taip vadinamųjų "karo nusikaltėlių" iššifravimu. Čia sovietams nepavykę; dabar jie ieškąs naujų būdų veiklesnius laisvojo pasaulio lietuvius suminti į purvą. Jis su apgailestavimu pareiškė, kad ne vienas lietuvis nueinąs nesąmoningai talkinti sovietams. Anot J. Brazaičio, sovietai dedą visas pastangas įnešti į mūsų tarpą kiek galima daugiau nesantaikos. Išeiviją jis suskirstė į tris grupes: kovotojus už Lietuvos laisvę, lietuvybės išlaikymo idėjos propaguotojus ir miegančius brolius. Pastarieji, anot jo, sudarą daugumą. Prof. J. Brazaitis baigė savo pastabas, skatindamas bičiulius ir toliau būti mūsų gyvenimo šviesa.

Pamaldos. Sekmadienį prel. J. Balkūno bažnyčioje kun. J. Pakalniškis atnašavo mišias už žuvusius ir mirusius Lietuvos partizanus ir LF bičiulius, o reikšmingą pamokslą pasakė parapijos šeimininkas prel. J. Balkūnas. Po pamaldų parapijos salėje pirmoji posėdžio dalis buvo skirta partizanų pagerbimui.

Vaišės ir knygų pristatymas. Po pirmos dienos suvažiavimo posėdžių įvyko vaišės. Jų metu rašytojas ir bičiulis P. Jurkus pristatė naujas knygas: V. Ramojaus "Kritusiems už laisvę", Alės Rūtos "Žemės šauksmas" ir Mykolo Vilties "Neparašyti laiškai".

Dr. J. Kazicko paskaita. LFB Vyr. Tarybos buv. pirmininkas dr. J. Kazickas paskutiniame suvažiavimo posėdyje skaitė įdomią paskaitą Lietuvos ateities klausimais bei problemomis. Savo paskaitoje išanalizavo dabarties politinę situaciją globaline prasme ir įtikinančiai ėjo prie prielaidų dėl Lietuvos laisvės. Jis net padarė tokį teigimą: "...Ir Lietuvos komunistų dauguma, balsuodami šiandien, pasisakytų už laisvą ir nepriklausomą Lietuvą."

Žymesni svečiai. Posėdžiuose ir suvažiavimo parengimuose dalyvavo: VLIK-o pirm. dr. K. Valiūnas, LLK-to pirm. V. Sidzikauskas, Lietuvos konsulai (New Yorke) V. Stašinskas ir A. Simutis, Lietuvos pasiuntinybės patarėjas Washingtone dr. S. Bačkis, prel. J. Balkūnas ir kit.

Sudaryta LFB rytinės apygardos nauja valdyba, į kurią įeina krašto rytinio pakraščio sambūrių pirmininkai. Apygardai šiais veiklos metais vadovaus inž. J. Ardys.

B. Raugas

AMŽINYBĖN IŠKELIAVĘS JUOZAS ĄŽUOLAITIS

Prieš vienerius metus — 1966 metų rugpiūčio 9 — Los Angeles mieste po sunkios ir ilgos ligos, aprūpintas šv. sakramentais, mirė muzikas Juozas Ąžuolaitis, ilgametis "Į Laisvę" žurnalo Kalifornijoje atstovas.

Juozas Ąžuolaitis, miręs 1966 metais, su žmona ir sūnumi. Nuotrauka padaryta 1965 metais. Juozas Ąžuolaitis buvo vienas iš LFB Los Angeles vieneto organizatorių ir buvęs pirmininkas.

Ligos metu artimieji ir tolimieji bičiuliai šoko Juozo gelbėti, gausiai aukodami jam taip reikalingą kraują, bet viskas veltui: ligonio gyvybė palengva geso, ir užgeso.

Juozas Ąžuolaitis buvo gimęs 1916 m. sausio mėn. 16 d. tremtyje, tolimoje Rusijoje, kur jo tėvai buvo nustumti Pirmojo pasaulinio karo veiksmų. Kai tik susidarė proga grįžti į tėvynę, Ąžuolaičiai paliko nesvetingą tremtį Rusijoje ir grįžo į dar vokiečių okupuotą Lietuvą. Apsigyveno savo tėviškėje Kovarske, Ukmergės apskrityje.

Pasibaigė pasaulinis karas, pasibaigė rusų bei vokiečių okupacijos. Ką tėvų tėvai svajojo ir dėl ko kovojo, Juozo vaikystėje įvyko: Lietuva tapo laisva ir nepriklausoma.

Juozas mokėsi Kovarsko pradžios mokykloje ir Panevėžio gimnazijoje. Kurį laiką mokytojavo Veprių žemės ūkio mokykloje. Persikėlęs į Kauną, mokytojavo V-joje gimnazijoje ir

JAUNIMAS BELDŽIASI Į "FREE EUROPE" DURIS

Amerikiečių korporacija "Free Europe, Inc." (Laisvoji Europa), be komunistų pavergtųjų kraštų Europoje laisvinimo darbų ir žygių, perduoda reguliarias radijo programas keliomis kalbomis. Radijo programos nei lietuvių, nei latvių, nei estų kalbomis neperduodamos. Jaunimo atstovai, suvažiavę į New Yorką 1966 metų liepos mėn. 8 dienos demonstracijoms prie Jungtinių Tautų ir Sovietų Sąjungos atstovybės prie Jungtinių Tautų, pasibeldė ir į **Laisvosios Europos** organizacijos duris radijo programos lietuvių kalba reikalu. Jaunimo kongresui ruošti komiteto pirm. A. Zaparacko pastangomis buvo gauta audiencija pas minėtos organizacijos pirmininką John Richardson, Jr.

1966 metų liepos mėn. 8 d., lietuvių grupei mėginant demonstruoti prie Jungtinių Tautų ir Sovietų Sąjungos atstovybės būstinės New

---

tuo pat metu baigė muzikos studijas Kauno konservatorijoje (vargonų klasę).

Vengdamas naujos rusų okupacijos, Juozas Ąžuolaitis kartu su tūkstančiais kitų lietuvių pasitraukė į vakarų Vokietiją. Pradžioje prisiglaudė Fuldoje, o vėliau įsikūrė Kasselyje. Tremtinių stovyklose Juozas mokytojavo, vargoninkavo, vedė chorus, dalyvavo visuomeninėje veikloje.

Į JAV-bes Juozas Ąžuolaitis su žmona (Apolonija Gobyte) atvyko 1948. Mat, buvo pakviestas vargoninkauti į Los Angeles šv. Kazimiero lietuvių parapiją. Šiose pareigose ilgiau nepasiliko. Perėjo dirbti į fabriką, o vakarais gilino muzikos studijas vienoje Los Angeles kolegijoje.

Gimęs tremtyje, užaugęs, subrendęs ir mokslus išėjęs laisvoje Lietuvoje, Juozas nepaprastai mylėjo Lietuvą ir brangino kiekvieną lietuvį. Nuo darbo ir šeimos pareigų atliekamą laiką skirdavo lietuviškiems reikalams. Veikliai reiškėsi organizuotoje Lietuvių Bendruomenėje. Jam pirmininkaujant, Lietuvių Bendruomenės Los Angeles apylinkė pradėjo ruošti "Kalifornijos lietuvių dieną", suorganizavo Kalifornijos LB centrą, įsigijo Lietuvių namus, atkreipė rimtą dėmesį į jaunimo rėmimą. Juozas aktyviai dalyvavo **Tapkime Lietuvos laisvės knygnešiais ir Rezoliucijoms Remti Komiteto** veikloje. Ilgus metus išbuvo ateitininkiško jaunimo globėjas, kurį laiką vadovavo ateitininkų sendraugių skyriui. 1957 m. su kitais bičiuliais suorganizavo LFB Los Angeles sambūrį ir dvejus metus jam vadovavo. Buvo nuolatinis vaikų ir jaunimo švenčių, vaidinimų, stovyklų, vasaros aikštelių organizatorius ar talkininkas. Prenumeravo daug laikraščių, buvo didelis lietuviškos knygos mėgėjas.

Įamžindami Juozo Ąžuolaičio prisiminimą, jam mirus, losangeliečiai suaukojo per 300 dolerių Lietuvių Fondui.

J. Kojelis a. a. Ąžuolaičiui skirtam nekrologe rašė:

"Mirtis, peranksti sustabdžiusi Juozo širdies plakimą (mirė, išgyvenęs tik 50 metų), kartu nutraukė ir šios gyvastingos širdies svajones ir viltis. Nebespėjo išvesti į gyvenimą sūnaus, nebeišvydo laisvos Lietuvos. Turėjo palikti ir žmoną, kuri jį ilgos ir sunkios ligos metu su nepralenkiamu pasišventimu globojo. Gyvųjų pareiga Juozo svajones ir viltis pratęsti į realybę". (Draugas, 1966.VIII.27).

J. Smilga

Yorke, Algis Zaparackas su maždaug 10 jaunimo atstovų aplankė **Laisvosios Europos** organizacijos pirmininką John Richardson, Jr. ir kalbėjosi su juo ilgiau kaip valandą.

Laisvosios Europos organizacijos (Free Europe, Inc.) pirm. John Richardson, Jr. buvo labai aiškiai paklaustas: "Kodėl neperduodama radijo programa į komunistų pavergtą Lietuvą?" Jo atsakymas buvo irgi labai aiškus: "Neturime pinigų. Jei pradėtumėm radijo programą lietuviškai, turėtumėm duoti taip pat latvių ir estų kalba. Vien tik tos programos pradėjimas tomis trimis kalbomis kainuotų apie 10 milijonų dolerių; tos programos išlaikymas kainuotų kasmet apie pusantro milijono dolerių". Sumani Australijos lietuvių jaunimo atstovė Jūratė Reizgytė tuoj jam atšovė: "Mes tą sumą galėtumėm surinkti!" Ne vienas delegacijos atstovų vos neišvirto iš kėdžių po tokio Jūratės pareiškimo. Tada John Richardson, Jr. pasakė lietuviams puikų komplimentą: "Jūs, lietuviai, viską galite padaryti. Esu tikras, kad tą sumą jūs surinktumėt, bet to nedarykite. Mes esame privati organizacija, bet klausome JAV-bių Kongreso ir Prezidento sugestijų ir patarimų. Paspauskite mus per Kongresą, Prezidentą. Jei tik mes tą spaudimą pakankamai pajusime, pradėsime radijo programą ir lietuvių kalba, rasdami tam ir piniginių resursų . . .".

Mūsų laisvinimo veiksniams čia proga pasireikšti. Kodėl jiems nebandyti sukelti ant kojų visus lietuvius ir gerą dalį amerikiečių ir per juos tuo reikalu paspausti Kongresą ir krašto administraciją? Būtų didelis laimėjimas gauti radijo programą į Lietuvą per **Laisvosios Europos** radijo stotis.

Toji jaunimo delegacija pas John Richardson, Jr. tvarkėsi vėl "jaunimiškai": (1) neįteikė jam net trumpo laiškučio tuo klausimu ta proga; (2) neįteikė jam net delegacijos dalyvių sąrašo; (3) kalbėtasi su John Ricjardson, Jr. be jokio plano, vadovas tai delegacijai nė nebandė vadovauti. Delegatams iš angliškai kalbančių kraštų (Anglijos ir Australijos) nebuvo vargo susikalbėti su John Richardson, Jr. Vargo buvo tiems, kurie angliškai nemokėjo (iš Vokietijos ir Pietų Amerikos kraštų). Mūsų studentai (ar jau baigusieji universitetus JAV-se, Anglijoje ar Australijoje) puikiai moka angliškai, bet nebesupranta lietuviškai. Bent pora jaunuolių, pasišovusių būti vertėjais, nepajėgė išversti John Richardson, Jr. klausimų į lietuvių kalbą ir jaunimo atstovų atsakymų į anglų kalbą.

Vis dėlto jaunimo delegacija **Laisvosios Europos** pirmininkui John Richardson, Jr. padarė gerą įspūdį. Tą pačią dieną jis telefonavo VLIK-o tuometiniam pirm. V. Sidzikauskui, pareikšdamas, kad tos jaunosios lietuvaitės ir tie jaunieji lietuviai jam tikrai patikę, daug ką iš jų sužinojęs. (gl.)

REDAKCIJOS PRANEŠIMAS

Kitas "Į Laisvę" žurnalo numeris išeis 1967 metų lapkričio mėnesį. Pirmas "Į Laisvę" žurnalo numeris 1968 metais išeis kovo mėnesį. Medžiaga kitam "Į Laisvę" numeriui (laiškai redaktoriui, pranešimai ir kit.) turi pasiekti redakciją iki 1967 metų rugsėjo mėn. 1 d.

Redakcija

DR. GIRNIAUS PATIKSLINIMAS

Dr. J. Girnius prašo paskelbti, kad "Į Laisvę" 1967 metų kovo numeryje, puslapyje 74, atpasakotos tariamai jo paskaitos mintys iš tikrųjų neturi nieko bendra su jo skaityta paskaita.

Redakcijos pastaba. Asmuo, rašęs apie studijų savaitę, atrodo, netiksliai perdavė dr. J. Girniaus mintis.

LAIKAS, APŠVIESTAS IDEALŲ

Juozas Girnius. IDEALAS IR LAIKAS. Viršelis ir meniška priežiūra dail. R. Laniausko. Kalbą tikrino L. Dambriūnas. "Ateities" leidinys. Spaudė "Draugo" spaustuvė. 238 pusl. Kaina 4.00 dol.

Dr. Juozas Girnius, susitelkęs į laiko problemų svarstymą, praėjusių penkerių metų laikotarpyje lietuvių visuomenei davė tris pirmaeilius veikalus. **"Tauta ir tautinė ištikimybė"**, kurią vienas kritikas taikliai pavadino lietuvių išeivijos evangelija, išleista 1961 metais, paliks aktuali tol, kol pasaulyje bus tautine gyvybe susirūpinusių lietuvių išeivių. Veikalas parašytas specialiai lietuviams, bet jį išsivertė į savo kalbą ir broliai latviai. "Tauta ir tautinė ištikimybė" latviuose susilaukė didelio pasisekimo ir įvertinimo.

"Žmogus be Dievo" veikalas, išleistas 1964 metais, prof. dr. A. Maceinos žodžiais, "iš tikro yra lietuviškasis įnašas į šios antautinės problemos (t.y. bedievybės — J.K.) sprendimą; įnašas savo apimtimi, gilumu ir originalumu atsistojęs visų kitų man žinomų šios rūšies veikalų priekyje" ("Aidai", 1965 metų Nr. 10). Kritikų nuomone, šis veikalas turėtų būti išverstas į didžiąsias pasaulio kalbas.

1966 metų pabaigoje pasirodė nauja dr. Juozo Girniaus knyga, "Idealas ir laikas". Jis čia kelia aktualiąsias lietuviškos išeivijos, ypač kryžkelėje atsistojusio lietuviškojo jaunimo problemas, apšviesdamas jas idealų šviesa. Nors knyga pirmiausia kreipiasi į ateitininkus, tačiau, kaip įvade pats autorius sako, jis pats "savo knygos nelaiko tik ateitininkiška knyga. Daug joje keliamų rūpesčių yra bendri visiems." (10 p.)

Su didžiu talentu ir nuostabia įžvalgumo jėga autorius laiko savo žvilgsnį įsmeigęs į laiko realybę, nežalodamas jos nei optimistinėmis nei pesimistinėmis fantazijomis, o siekdamas suprasti ją priežastinėje ir pasekminėje slinkties amplitūdėje ir supratęs, ne būtinai priimti, bet dažniau atgaivinti ją "krikščioniškumo, lietuviškumo ir apskritai žmogiškumo" idealų šilumoje.

Nutautėjimo, sumaterialėjimo ar nuinteligentėjimo keliu pasinešusi išeivijos dalis vengia principinių klausimų, ir jų vengia vien todėl, kad nereikėtų į juos atsakyti ir sudrumsti savo sąžinių. "Idealo ir laiko" autorius tiesiog ieškote ieško tokių degančių klausimų ir su nemažesniu degimu juos narplioja moralės, tautinės ištikimybės ir apskritai žmogiškumo dimensijose.

Jau keli dešimtmečiai dirbdamas su jaunimu, dr. J. Girnius dideliu pastabumu prieina prie dabartinio, pirmiausia JAV-bių lietuvių jaunimo problemų. Į tradicines ateitininkų ir aplamai lietuvių jaunimo problemas — katalikiškumą, lietuviškumą, visuomeniškumą, inteligentiškumą — autorius įjungia ir vad. "laiko problemas", kurios mūsų jaunimui nei savitos, nei originalios. Pav., po Vatikano II-jo susirinkimo Amerikoje ir kai kur Europoje iškilo katalikų - radikalų sąjūdis, kuris buvo persimetęs ir į dalį mūsų katalikiško jaunimo. Logine minties slinktimi ir gyvenimo pavyzdžiais dr. J. Girnius įtikinančiai įrodo, kad "ekstremistinis radikalizmas savo mintimi lieka utopinis", o "savo forma yra būdingas aistringu negatyvizmu" (33 p.).

Prieš 2-3 metus mūsuose buvo aktualinamas "kovos už negrų teises" klausimas, net jam aukojant lietuviškuosius interesus. "Kovotojai" visą kovą vedė spaudoje ir lietuviškuose susirinkimuose. Knygos autorius tiems kovotojams davė tokį patari-

mą: "Iš jaunų žmonių laukiama ryžties ir drąsos ne žodžiais, o veikla" (91 p.). Kad tai buvo tik laiko ligos simptomas, liudija ir tai, kad šiandien tie visi "kovotojai" jau yra išnykę. O iš tikro reikėtų jaunų idealistinių lietuvių apaštalų negrų visuomenės tarpe. Deja, tokių neatsiranda.

Versdami puslapį po puslapio, sutiksime patraukliu stiliumi visą eilę kitų problemų, kurias autorius sprendžia nepataikaudamas nei kairei nei dešinei, nei konservatyviam nei liberaliam ekstremizmui, nei senimui nei jaunimui. Sąžiningai ieškoma atsakymų "moralinio jautrumo", tolerancijos, pasaulėžiūros, idealizmo, vienybės ir daugeliui kitų klausimų. Nepraeinama ir pro tokį kontraversinį klausimą, kaip frontininkų—krikščionių demokratų santykiai.

"Idealas ir laikas" yra laiko knyga, ir kas liks jos neperskaitęs, bus atsilikęs laike.

Pristatydami "Idealą ir laiką", suminėjome ir kitus du dr. J. Girniaus veikalus. Jie visi priklauso į ilgai aktualiomis išliekančių knygų kategoriją. Jie nepasitenkina viena ar keliomis "valdiškomis" recenzijomis, bet metai iš metų prisimenami pokalbiuose, paskaitose, studijose, cituojami spaudoje. Ir jų laidos greitai išparduodamos.

Šia proga drįstama pasiūlyti tokią sugestiją: Lietuvių Fondas kasmet turėtų skirti 1000 dolerių iškiliausiai tų metų knygai. Teisė tą knygą parinkti turėtų būti atiduota į LF narių rankas. Tuo būdu ne tik Fondo nariai tam tikra prasme būtų įjungti į aktyvią Fondo veiklą, bet sąmoningos visuomenės (tokiais LF narius laikome) balsu išskirtinai atžymėti kūrybingieji mūsų autoriai. Iki šiol išskirtinas dėmesys rodomas tik grožinei literatūrai. Bet vargu tai yra teisinga.

J. K.

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Kazys Bradūnas, "SONATOS IR FUGOS". (Susitikimai su Čiurlioniu). Eilėraščiai. Išleido **Mykolas Morkūnas** 1967 metais Čikagoje. Rinkinys suskirstytas į šiuos skyrius: Pirmasis pasimatymas, Saulės sonata, Pirmoji fuga, Pavasario sonata, Antroji fuga, Jūros sonata, Atsisveikinant. Naujuos eilėraščiuos poetas mezga kūrybinį dialogą su Čiurlioniu ir jo pasauliu, liesdamas esmines būties ir lietuviškosios dvasios gelmių problemas.

Pati knyga yra liuksusinis, didelio formato leidinys, estetiškai įrištas į drobės viršelius ir papuoštas dviejų spalvų aplanku, pieštu dail. **Vytauto O. Virkau**, kuris Čiurlionio paveikslų detalėmis yra padaręs ir iliustracines puslapių kompozicijas. Dėl savo puošnaus išleidimo knyga yra puiki dovana įvairiomis progomis.

Leidinio tiražas 1000 egz. sukrautas "Draugo". Knyga gaunama "Drauge" (4545 W. 63rd St., Chicago, Ill. 60629) ir pas knygų platintojus. Kaina $5.00.

Stasė Šakytė, ALKANA ŽEMĖ. Eilėraščiai. Išleido **Ateitis** 1967. Spaudė Tėvų Pranciškonų spaustuvė, 910 Willoughby Ave., Brooklyn, N. Y. 11221. Aplankas Pauliaus Jurkaus. 72 pusl. Kaina nepažymėta.

Ar Jūsų pažįstami ir draugai prenumeruoja "Į Laisvę" žurnalą? Jei ne, paragink juos šį žurnalą užsisakyti.

Surask bent vieną naują "Į Laisvę" prenumeratorių; arba — užsakyk "Į Laisvę" žurnalą savo giminaičiui ar draugui.

• **Juozas Kajeckas**, Washington, D.C., Lietuvos ministeris Jungtinėse Amerikos Valstybėse, paminėjo savo dešimties metų darbo sukaktį šiose pareigose. Ta proga jį pasveikino JAV-bių Valstybės sekretorius Dean Rusk šio turinio laišku: "As you complete your tenth year as Charge d'Affairs of Lithuania in the United States, I wish to extend my congratulations and best wishes. During your many years in Washington you have distinguished yourself as a worthy representative of the Lithuanian people. Your untiring efforts on behalf of the Lithuanian cause have reflected a constant devotion to the aspirations of your countrymen for national independence and freedom. I wish you many more years of fruitful service . . ." Juozas Kajeckas, gimęs 1897 metų birželio mėn. 17 d. Shenandoah, Penn., JAV-se, turėdamas 12 metų amžiaus, nuvyko su motina (jo tėvas mirė 1906 metais JAV-se) į Lietuvą ir ten apsigyveno. Jis baigė aukštąjį mokslą Lietuvoje ir Prancūzijoje; diplomatinėje tarnyboje yra nuo 1929 metų gruodžio mėn. 11 d. Vargu ar kada Lietuva yra turėjusi geresnį reprezentantą Washingtone, kaip kad yra Juozas Kajeckas.

• **Dr. Julius J. Bielskis**, Los Angeles, Calif., Lietuvos generalinis konsulas, šiais metais švenčia 50 metų visuomeninio ir diplomatinio darbo sukaktį. Neseniai jis buvo išrinktas Los Angeles konsularinio korpuso (konsulų organizacijos) vicedekanu. Dr. J. J. Bielskis gimė 1891 metų sausio mėn. 6 d. Tytuvėnuose, Raseinių aps., atvyko 1908 metais į JAV-bes ir čia baigė aukštąjį mokslą. JA V-bių lietuvių veikloje dalyvauja nuo 1916 metų. Jis suorganizavo pirmąjį Lietuvos konsulatą JAV-se (New Yorke) 1923 metais ir porą metų buvo konsulu. Nuo 1939 metų jis sumaniai ir energingai atstovauja Lietuvai, būdamas konsulu ir paskutiniu metu gen. konsulu vakarinėje JAV-bių dalyje su bustine Los Angeles mieste.

• **Dr. Elena Tumienė**, Los Angeles, Calif. (JAV), Kalifornijos valstybinės kolegijos (Fullerton'e) lyginamosios literatūros katedros vedėja, parašė įvadą Kristijono Donelaičio "Metų" pirmajam į anglų kalbą vertimui. "Metus" išvertė poetas Nadas Rastenis (Baltimore, Md.), vertimą išleido Lietuvių Dienų leidykla Los Angeles, Calif., mieste. Dr. E. Tumienės autoritetingas mūsų poeto pristatymas anglo-saksų pasauliui susilaukė palankių atsiliepimų. Profesorė pakviesta skaityti paskaitą apie Donelaitį Vancouver mieste (Kanadoje), įvykstančiame tarptautiniame literatūros specialistų suvažiavime.

• **Juozas Andrius**, Santa Monica, Calif., (JAV), suorganizavo specialų komitetą poeto Bernardo Brazdžionio, atšventusio šiais metais 60 metų amžiaus ir 40 metų kūrybos, poezijos rinktinei išleisti. Brazdžionio poezijos rinktinė bus prasmingiausias poeto sukakčių atžymėjimas ir drauge — nemažas įnašas į mūsų kūrybos lobyną. Visi kviečiami būti Brazdžionio poezijos rinktinės mecenatais (paaukojus 25 dol.) ar garbės mecenatais (paaukojus 100 dol. ar daugiau). Mecenatai gaus specialų numeruotą autoriaus pasirašytą egzempliorių. Knygos prenumerata — 10 dol. Komiteto kasininkas yra poetas Pranas Lembertas. Jo adresas: 927 3rd Street, Santa Monica, California 90403. Komiteto sąstate yra pora LFB narių: rašytoja Alė Rūta-Arbienė ir LFB Los Angeles vieneto pirm. Alg. Raulinaitis.

• **Kun. Kęstutis R. Balčys**, Amsterdam, N.Y., (JAV), LFB sambūrio narys ir veikėjas (buvęs LFB Vyr. Tarybos narys), paskirtas šv. Kazimiero parapijos klebonu. Kun. K. R. Balčys yra gimęs 1924 metų vasario mėn. 17 d. JAV-se, į Lietuvą nuvyko 1933 metais ir ten paliko. Lankė Kauno dvasinę seminariją, grįžo į JAV-bes 1947 metais, baigė studijas 1949 metais Rochester, N.Y., mieste ir tais pačiais metais įšventintas kunigu.

• **Dr. Algirdas Budreckis, Romas Kezys, Antanas B. Mazeika, Juozas Miklovas** ir **Antanas V. Snieckus** (visi iš New Yorko ar priemiesčių), Lapkričio 13-sios manifestacijos žygio organizatoriai, vėl parodė gražios iniciatyvos, įdėdami į **New York Times** (1967.VI.22) atvirą laišką Kosyginui (The Baltic Question — Open Letter to Premier Kosygin). To laiško tektas, užimąs vieną ketvirtadalį to dienraščio puslapio, turiningas ir puikus. Milijonams to dienraščio skaitytojų vėl buvo pateikta puikios informacijos apie Pabaltijo kraštų padėtį. Tas laiškas buvo pasirašytas tų penkių žygininkų.

• **Jonas F. Daugėla**, Cleveland, Ohio, (JAV), perrinktas Lietuvių Valstiečių Liaudininkų sąjungos pirmininku. Liaudininkų suvažiavimas įvyko 1967 metų birželio mėn. 24-25 dienomis Pottawattamie vasarvietėje (Benton Harbor, prie Michigan ežero, JAV). Aleksas Šemeta, rašydamas "Naujienose" (1967.VII.5) apie tą suvažiavimą, pamini: "... Čia reikia tuoj konstatuoti, kad varpininkų liberalizmas neturi nieko bendro su naujais, tariamais 'liberalais', kuriems atstovauja Vincas Rastenis, Vincas Trumpa, Vytautas Kavolis ir kit. ..."

• **T. Blinstrubas, K. Pocius, B. Paplėnienė, V. Mažeika** ir **M. Valiukėnas** (visi iš Čikagos ar apylinkių, JAV) išrinkti į Amerikos Lietuvių Tautinės Sąjungos centro valdybą. Suvažiavimas įvyko 1967 metų birželio mėn. 3-4 d.d. Chicago-Sheraton viešbutyje, Čikagoje. ALTS-ga yra viena iš stipriausių ir skaitlingiausių politinių vienetų. Senesniais laikais (a.a. A. Olio ir kitų) ši politinė grupė išnešdavo labai plačiai Lietuvos reikalą į užsieniečių tarpą. Paskutinių kelerių metų laikotarpyje ir ši grupė pasidarė labai "dypukiška", uždara. Reikia manyti, kad naujoji centro valdyba, vadovaujama T. Blinstrubo, pasuks a.a. Olio ir kitų pramintais keliais, kas liečia mūsų reikalų išnešimą į amerikiečių mases.

• **Dr. Petras Karvelis**, Baden-Baden (Vakarų Vokietija) suorganizavo naują politinę grupę (klubą) Vokietijoje. Šis vienetas savo veiklą pradėjo 1967 metų kovo mėn. 5 d., ir jo pirmininku išrinktas pats grupės organizatorius dr. P. Karvelis; kiti valdybos nariai — J. Glemža ir L. Dirsė. Tam politiniam klubui galį priklausyti įvairių pažiūrų lietuviai; klubo tikslas — pasidalinti mintimis savo tarpe gyvenimo iškeliamais politiniais klausimais.

• **A. Kasulaitis, P. Razgaitis, H. Idzelis, A. Tamulionis, P. Balčiūnas** ir **P. Kliorys** (visi iš Cleveland, Ohio, JAV) išrinkti į Lietuvių Krikščionių Demokratų Sąjungos centro valdybą. Šis politinis vienetas turėjo savo suvažiavimą 1967 metų birželio mėn. 24 - 25 d.d. Jaunimo centre, Chicagoje. Sąjungos pirmininku perrinktas A. Kasulaitis.

• **Prel. Vincas Mincevičius**, Roma (Italija), išrinktas į Europos Žurnalistų Bendruomenės tarybą. To vieneto tikslas yra siekti visos Europos sujungimo laisvės ir demokratijos pagrindais. Ši grupė buvo suformuota Europos žurnalistų suvažiavime, kuris įvyko 1967 metų gegužės mėn. 25 - 28 d.d. Romoje.

• **Dr. Juozas Eretas**, Basel (Šveicarija), 1966 metais atšventęs savo 70 metų amžiaus sukaktį, sumaniai, energingai ir ištvermingai kelia Lietuvos bylos klausimą laisvųjų Europos tautų tarpe. Būtų gera, kad mes turėtumėm daugiau tokių puikių ambasadorių laisvajame pasaulyje.

Padėk perkelti Lietuvos bylą į Jungtines Tautas!

- **Dar šiandien parašyk laišką JAV-bių prezidentui Lyndon B. Johnson**
- **Laiškas gali būti maždaug šio turinio: —**

The Honorable Lyndon B. Johnson
President of the United States
The White House
Washington, D.C.

My dear President:

House Concurrent Resolution 416 was adopted by the House of Representatives by a record vote of 298 yeas to no nays on June 21, 1965, and unanimously passed by the United States Senate on October 22, 1966. This legislation calls for freedom for Lithuania, Latvia, and Estonia.

I kindly ask you, Sir, to carry out the expression of the United States Congress contained in the aforesaid resolution by bringing up the Baltic States' question in the United Nations and urging the Soviets to withdraw from Lithuania, Latvia, and Estonia.

If we demand and fight for freedom for countries in Asia and Africa, we should do exactly the same thing in Europe. The Baltic States are more than 700-year-old nations and they have the same (or even more) right to be free and independent as any new state in any part of the world. We should have a single standard for freedom. Its denial in the whole or in part, any place in the world, including the Soviet Union is surely intolerable.

I hope to hear from you, Sir, soon regarding this very important matter.

Thank you.

Sincerely,
(Parašas)
(Vardas ir pavardė)
(Pilnas adresas)

PAREMK REZOLIUCIJOMS REMTI KOMITETĄ FINANSINIAI!

- Rezoliucijoms Remti Komiteto pastangomis buvo pravesta JAV-bių Kongrese rezoliucija — H. Con. Res. 416.
- Rezoliucijoms Remti Komitetas deda visas pastangas, kad minėtoji rezoliucija būtų įgyvendinta, perkeliant Lietuvos bylą į Jungtines Tautas ir ją ten tinkamai apginant.
- Šio žygio realizavimas pareikalaus iš Rezoliucijoms Remti Komiteto didelių finansinių resursų. Paremk šį taip svarbų Lietuvos vadavimo darbą savo pinigine auka. Tai tikrai konkretus darbas kovoje dėl Lietuvos laisvės.
- Savo auką šiam tikslui siųsk: REZOLIUCIJOMS REMTI KOMITETAS, Post Office Box 77048, Los Angeles, California 90007.